

Stenåldersboplatser på mellersta Hisingen

Bidrag till kännedomen om Västsveriges Stenålder

Denna sammanställning omfattar material som togs fram huvudsakligen under första halvan av 1960-talet. Det består av skannade och i vissa fall renskrivna dokument och kartor. Någon bearbetning av materialet t.ex. i fråga om datering och andra bedömningar har inte gjorts. Som grund har vi haft *Åke Fredsjös Studier i Västsveriges äldre stenålder 1953*.

Det mesta av fyndmaterialet har nu samlats ihop och kommer att lämnas till Göteborgs stadsmuseum för arkivering.

Fjärås i januari 2018
Jan Kuylenstierna

Förord 1965

Föreliggande arbete bygger på undersökningar gjorda på ett antal stenåldersboplatser främst i Tuve och Säve på Hisingen i Göteborgs och Bohuslän.

Fyndinsamlingen har skett på ytan, i regel på upplöjd mark. I några enstaka fall härrör fynden från grustag. Förutom fyndinsamlingarna, så har boplatserna undersökts med avseende på geologiska och topografiska förhållanden, samt karterats och fotograferats.

Fyndmaterialet har gått igenom och klassificerats enligt ett gemensamt system med 12 olika redskapsgrupper. I en del fall har en mer detaljerad genomgång gjorts.

I beskrivningarna har endast upptagits material från de egna insamlingarna och alla resonemang och dateringsförsök utgår från dessa fakta. Göteborgs arkeologiska museum har en del fynd från samma boplatser, men så vitt vi vet förändrar detta inte bedömningarna.

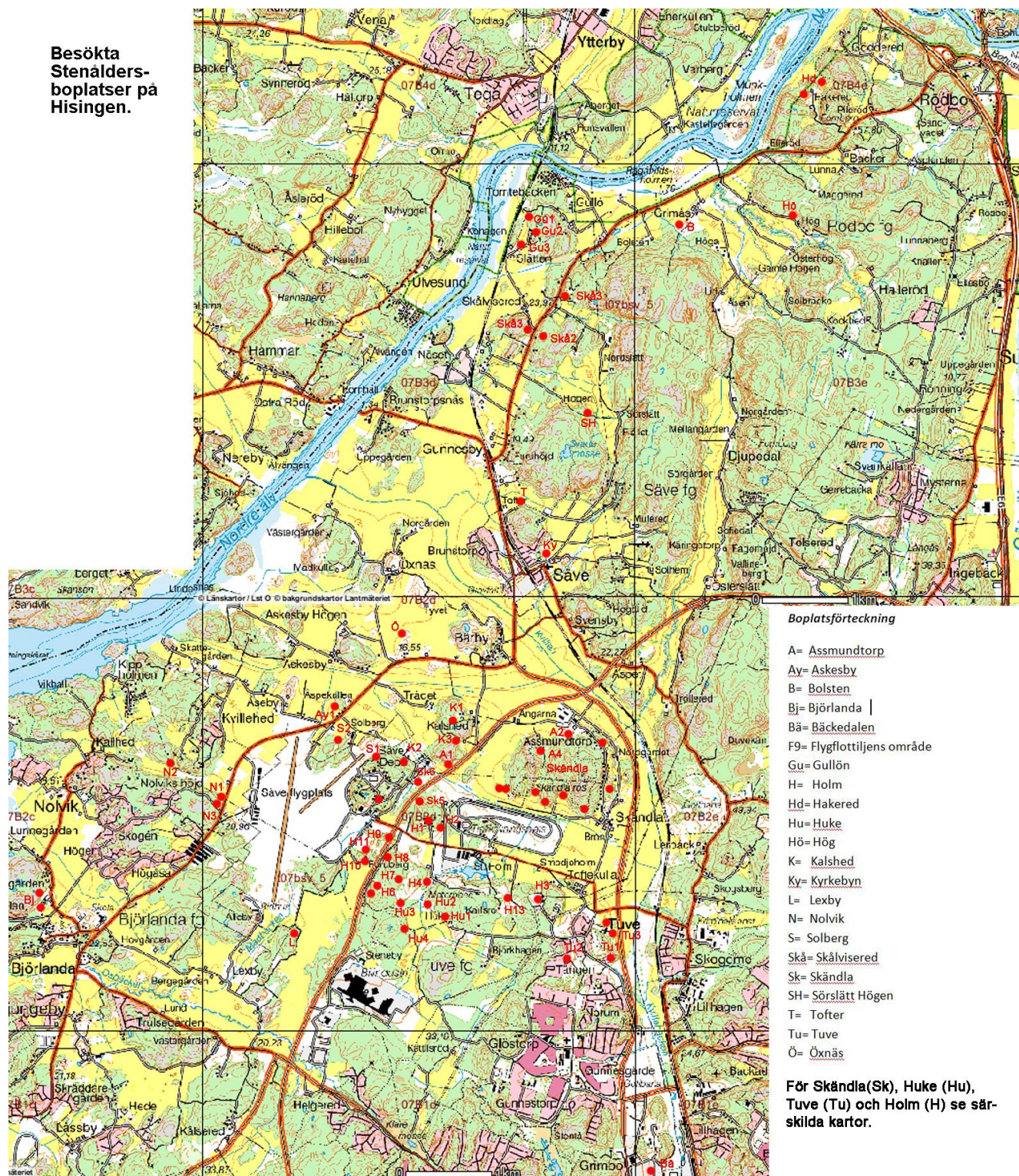
Vi hoppas att denna redovisning av våra exkursioner på mellersta Hisingen kommer att bidra till att ge en bättre kännedom om Västsveriges äldre stenålder.

Säve i Mars 1965

Lars Arvidsson, Mats o Jan Kuylenstierna

Besökta stenåldersboplatser på Hisingen

Besökta
Stenålders-
boplatser på
Hisingen.

Innehåll:

Holm 6	sid 5
Skålvisered 1-2	sid 31
Skändla 1-9	sid 77
Tuve 1-3	sid 109
Sörslätt Högen	sid 120
Gullön 1-3	sid 121
Askesby-Solberg	sid 125
Holm 1 och 9	sid 126
Skändla 5 vägs kärningen	sid 129
SV om Holmvägen (Holm-Huke)	sid 130
Björlanda	sid 132
Hakered	sid 135

HOLM

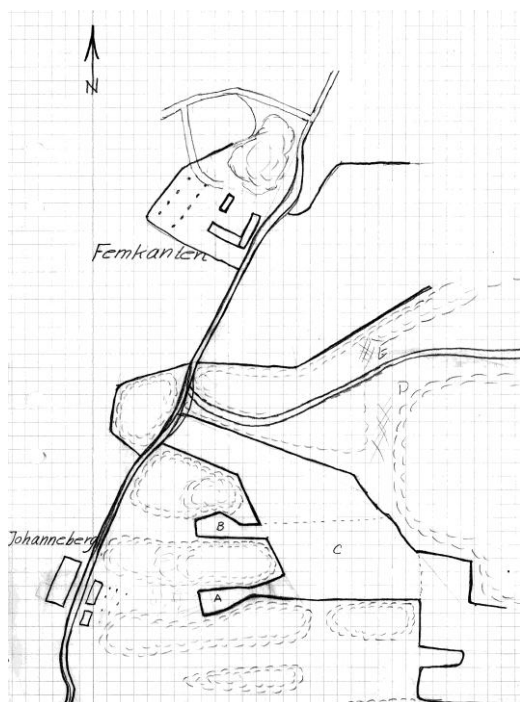
Stenåldersboplatsen Holm 6 i Tuve socken Västergötland

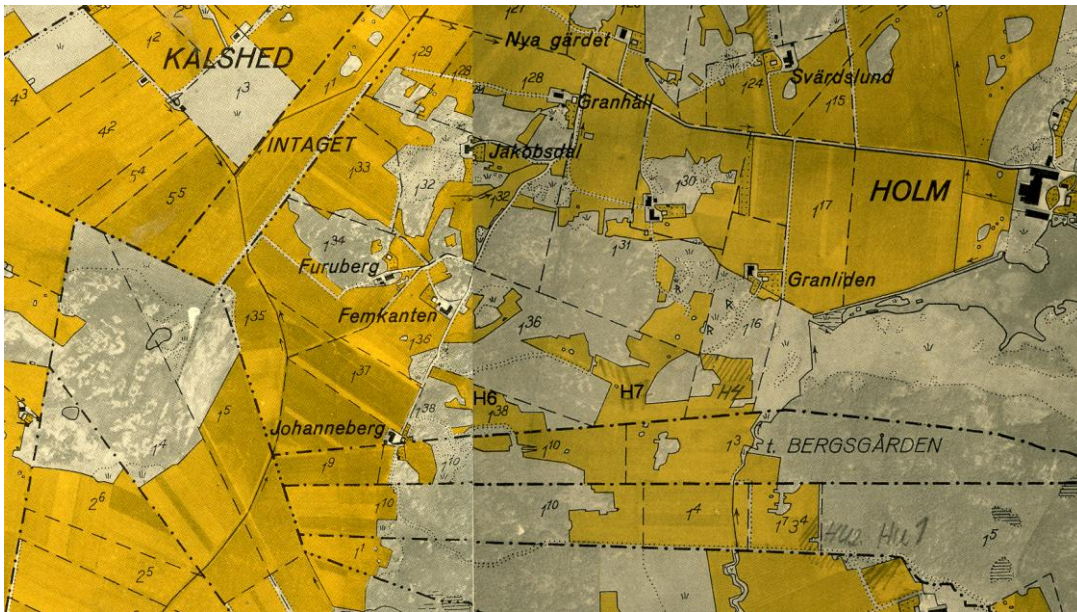
Figur 1

På hösten 1963 insamlades en del flintmaterial från två små åkertegar (här benämnda **A** resp **B**) belägna på Holm 1:38 i Tuve socken enligt ekonomisk kartbladet 17 Harestad SO.

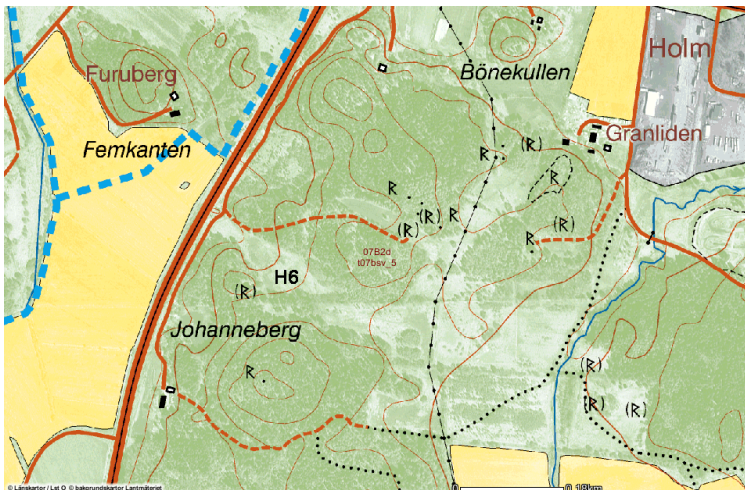
Åkrarna sluttar ned mot den stora åkern (betecknad **C**) i öster, på vilken även en del fynd har gjorts (se foto ovan).

Figur 2

Figur 3

Figur 4

H6A utgöres av den södra av de båda små åkrarna belägen c:a 30 möh och med sträckningen V-O. Lokalens västra del, det vill säga väster om dess smalaste parti, utgöres av en relativt plan platå, vilken i huvudsak torde ha utgjort boplatsoområdet. Östra delen sluttar ned mot **C**. Flinta förekommer mycket rikligt (upp till 10 bitar per m²). Koncentrationen är störst på den västra delen. Den synes dock avtaga något mot åkerns västra kant. På sluttningen mot **C** påträffas endast enstaka skärvor. Här på en nivå 1-2 m under den centrala delen har två redskap hittats, nämligen en mikrospets och en kantstickel. Anmärkningsvärt med dessa fynd är att de är de enda föremål som är vitpatinerade. På vissa ställen är jorden kraftigt uppblandad med ett rödbrunt grus.

Flintan

Anmärkningsvärt är den mycket låga frekvensen av svallad och patinerad flinta. Att säga att kvaliteten på flintan är bättre än på andra boplatser är överdrivet. Den har bara klarat sig ovanligt bra från ovannämnda naturföreteelser.

Flintan har uppdelats på följande sätt:

Typ I	Glasaktig, glänsande, genomskinlig.
a	Mörk (mörkgrå-svart)
b	Ljus (ljusgrå-vit) eller (blågrå-vit)
c	Grågul-gul
d	Brunröd-röd
Typ II	Matt, ogenomskinlig, grovkornig
a	Grå-gråblå
Typ III	Ogenomskinlig, grovkornig moränflinta
a	Grågul-gråbrun
Typ IV	Patinerad flinta
a	Vit
b	Blåvit (ett förstadium till a ?)
c	Gul-brungul-rödgul (trevärt järn?)

Dessutom förekommer flinta färgad av olika jordtyper (tex rödaktig eller svart färgning). Ej jämförbart med patina.

Flintan av typ I dominerar fullständigt materialet, och då är det Ia och Ib. Typ Ic förekommer mera sparsamt. Typ III påträffas ofta inom grövre redskapstyper, bla är yxorna, några skivskrapor samt en del borrar gjorda av denna flinttyp. Från lokalen föreligger ett grovt spetsredskap av moränflinta. Två småredskap är gulpatinerade och två föremål har vit resp. blåvit patina.

Summering ger:

TYP	ANTAL	PROCENT
I	288	90
II	271	8,4
III	1	0,3
IV	4	1,3

Fynden

Skivvyxor, 3st. Dessa kan betecknas flathuggna. Yxorna är ej typiskt bilformiga, utan har snarare en jämbred nacke med utsvängd egg.

Nr. 3 är av mera jämbred karaktär.

Skrapor: Skivskrapor 25. Flera typer finns representerade. Nr. 1-2 fig.7 är närmast skedformiga. Nr. 4-5 är dubbelskrapor. På nr. 5 sitter en retusch på ovan- resp. undersidan. Nr. 6-7,9 samt nr.2 fig.7 har en mer eller mindre rak skrapkant. (Nr.6 kan även karaktäriseras som kniv.) En liten skrapa är slagen runt om och kan p.g.a. sin höjd närmast katalogiseras som blockskrapa. Egentliga blockskrapor saknas fullständigt i materialet. 3 skrapor (4-6 fig 7) har en konvex retusch och tillslagna sidokanter. Nr. 7 fig är slagen runt om. Skivskrapor med mittspets samt den kanske något yngre kölskrapan saknas också. En ensidig kärna kan ha använts som kärnhovel. Skivskraporna uppvisar många variationer. Man tycks ej ha föredragit någon speciell form. De ger intrycket av tillfällighetsprodukter.

Spånskrapor: Karaktäristiskt för boplatsen är den myckna förekomsten av spånskrapor. Dessa kan indelas på följande vis.

Typ I Med konvex egg.

- a utan tånge 21 (18-19,24-26 fig.8 , samt 1-18 utom 9,15)
- b med tånge 6 (20-23 fig8 samt 9,15 fig9)

Typ II Med rak egg

- a utan tånge 8 (6-13 fig 8)
- b med tånge 0
- c med sned egg 1 (17 fig 8)

Typ III Med konkav egg

- a utan tånge 3 (3-5 fig 8)
- b med tånge 1 (2 fig 8)

Typ IV Med tillslagna sidokanter 3 (14-16 fig8)

Ett exemplar (nr.1 fig 8) utgöres av en dubbelskrapa. Nr. 19 fig är tvivelaktig och skiljer sig helt från de andra. Skrapor med konkav retusch påträffas endast bland spånskraporna. På Hensbacka finns även konkava skivskrapor. Spån med inhak som av många forskare kallas Spånskrapor har här fått bilda en fristående grupp. Det är dock troligt att användningsområdena varit likartade. Skrapkanten på H6A-föremålen är ofta låg, men ändock väl utarbetad. Inalles har 45 spånskrapor insamlats.

BORRAR: Blockborr 1st. Från lokalen föreligger ett grovt spetsredskap, som katalogiserats som blockborr. Termen är dock missvisande. P.g.a. spetsens trubbighet har dess förutsättning som borr varit tämligen minimal. Stötredskap är en bättre beteckning på dylika föremål, vare sig de nu använts till stt krossa hårda frukter, som hugg- eller slagredskap. Niklasson talar om liknande fynd i hensbackaskriften. Dessa föremål är dock mer eller mindre trekantiga och mera handkilsliknande. Då redskapet i fråga är gjort av grovkornig moränflita (typ III), och är mycket otydligt, är det möjligt att det rör sig om en eolit.

BORRAR OCH SPETSAR AV SPÅN ELLER SKÄRVOR 23st. (fig. 10)

Nr. 1 är något tvivelaktig och betydligt grövre än övriga. Här kan man urskilja flera typer. 4 spetsar (4,9,13, och 16), har hela sidokanterna retuscherade, från basen till spetsen. Nu kan man fråga sig vad som skiljer dessa och de dubbelsidiga lancetterna, (nr.34-42 fig 11), åt. Det finns kanske en viss typologisk skillnad, även om den är mycket liten. Borrarna är bredast vid basen, och ofta rätt trubbiga. Lancetterna däremot är spetsiga och ofta mycket smala. De är i regel bredare på mitten, och smalnar alltså av både mot spetsen resp. basen, och ger i en del fall t.ex. 34 fig 11, intrycket av att ha varit skaftade jaktredskap. Nr. 11 har två spetsar, och har katalogiserats som dubbelborr. Endast ett föremål (nr. 12), har den för borrar ofta karaktäristiska vrid-retuschen. På nr. 7 är spetsen endast tillslagen från ett håll. 3 spetsar (17-19), har benämnts näbbformiga spetsar, därför att de skiljer sig rätt mycket från övriga i fråga om utformning av spetsen. Gruppen kan ibland vara svår att skilja från spånborrar och hörnspetsar (jfr. dessa grupper). Rent typmässigt utgör den troligen ett mellan-ting till dessa. I många fall är det av mindre vikt om föremålet katalogiserats som det ena eller andra. Båda grupperna har säkerligen funnit likartade användningsområden. Som en särskild grupp har urskiljts 4 böjda spetsar (20-23). Även dessa står nog mitt emellan spånborrar och hörnspetsar. Unika i sitt slag är 24 och 25. De har p.g.a. utformningen benämnts sammansatta metkrokar. Fig visar hur de kan tänkas varit skaftade. Nr. 25 är något tvivelaktig då den saknar den karaktäristiska hullingen. Övriga föremål (8st.), har endast spetsen tillslagen.

MIKROLITTER: (Fig. 11)

Hullingspetsar, 5st. Dessa är av varierande utförande. 2 är slagna runt om, de andra endast delvis.

Rombspetsarna (6-9) , är företrädda av 4 välbearbetade exemplar.

Sneda spetsar (10-20). Att notera är att 10st. är tillslagna från vänster, och endast en från höger.

Mikrospetsar 5st, (21-25). Till gruppen hör några mycket små spetsar som troligen använts som pilspetsar. Det är väl frågan om inte 21 och 22 är pilspetsar. 23 har en lien välarbetad hulling. Det är möjligt att så även är fallet med nr. 25. I annat fall skulle man kunna kalla redskapet för triangulär spets. Sådana spetsar saknas för övrigt i materialet.

Enkelsidiga lancetter 8st. (26-33). De är gjorda av spån (mindre än 4cm), som är retuscherade från basen till toppen, på ena långsidan. De är alltid spetsiga. H6A-föremålen är av den typ som allmänt brukar benämnas eneggad spets (med tillslagen rygg).

Dubbelsidiga lancetter 9st. Liknar i stort ovanstående, med den skillnaden att bägge sidorna är retuscherade. Lancetten har alltså ingen knivliknande egg. Dessa två redskapstyper torde i huvudsak använts som jaktredskap. Nr. 35-37 har med sin mycket vassa spets kunnat användas till att göra hål i hudar m.m., alltså haft likartad funktion som bennålen. Dessa fynd torde vara rätt unika här på västkusten. Redskapstypen finns ej heller representerad i Danska föremålsuppsättningar. Den bredare typen (nr 34) är karaktäristisk för Klosterlundstadiet.

PILSPETSAR: (Fig. 12)

Tångepilspetsar 10st. Av dessa är endast en (nr.1), av den breda, mera primitiva, mesolitiska karaktären. Övriga är tydliga exemplar med väl utarbetad tånge, (t.ex.7). Deliknar kanske mer de groppkeramiska pilspetsarna än de mesolitiska. Men å andra sidan så har de ej den för dessa spetsar ofta typiska bearbetningen av undersidan. Ej heller har ju andra redskap eller restprodukter som kan dateras till denna tid påträffats, så tills vidare får de nog antagas vara äldre även om de inte är typiska. Den bladformiga pilspetsen har ej påträffats.

Tväreggade pilspetsar 7st. (11-17). Nr. 11 är den enda som verkar lyckad. Antagligen förhåller det sig så att den tväreggade pilspetsen spelat en mycket liten roll, och när man försökt sig på att tillverka sådana, har det antingen misslyckats eller också har några tillfälliga typer uppstått. Nr. 12 har mer eller mindre parallella sidor, och saknar egentligt eggslag. Det rör sig i själva verket om ett spån med retuscherade sidokanter, och där den naturliga toppen utgör eggen.

Nr. 13 har ena egghörnet utsvängt. Övriga (4st.), är små korta föremål. Snedeggade pilspetsar 17st. Gruppen dominerar pilspetsinventariet. 2 relativt stora exemplar (ca 4cm långa), har påträffats. H6A-fynden är identiska med de pilspetsar från Tosskärr, som Fredsjö benämner tångepilspetsar.

KNIVAR: (Fig. 13)

Bland knivarna synes ej någon speciell formgivning varit dominerande. Flera olika typer finns representerade.

Nr. 1 med sin trapezoida utformning, hade kanske bättre passat in i gruppen mikroliter. Knivar med vinkelböjd rygg, (trekantiga knivar), finnas företrädda i 2 exemplar. Formen har säkerligen givits redskapet för att detta skall få ett gott fäste i ett skaft av ben eller trä.

3, (4-6), kanske något osäkra föremål har benämnts knivar med tånge.

Nr. 5 kan mycket väl tänkas ha varit använd som spånskrapa, och nr. 6 som pilspets. Ett för erteböllekulturen ofta typiskt redskap är de två reda segmentknivarna (7-8). Endast ett exemplar har enbart spetsen retuscherad. Det liknar en snedspets, men dess tjocklek visar att den knappast kan ha använts som sådan. Övriga 9st. (10-18), har hela ryggen retuscherad. Längden på dessa knivar varierar rätt avsevärt, från 2 till 7,5cm. Detta kanske beroende på skiftande användningsområden. Redskap identiska med nr. 1 förekommer i yngre paleoliticum.

SPÅN MED INHAK OCH SÅGAR (FIG. 14)

Sågar 4st. I och med dessa kommer vi in på något helt nytt i redskapsväg. De utgöres i regel av ett relativt stort spån, (mellan 2 och 2,5cm brett), och som har ena långsidan sågtandad. Denna är på nr. 1 och 2 mycket grov, (medelavstånd mellan tänderna är ca. 10 resp.

8 mm.) Nr. 3 och 4 är mera fintandade, (medelavstånd 4-5 resp. 3 mm.)

Vad kan nu dessa föremål ha använts till? Nr. 4 har ju tånge och får nog betraktas som ett jaktredskap. Likheten med de tandade gropkeramiska spånpilspetsarna är stor. (Både tånge och tandning på dessa är dock utförd på lite annat sätt.) De andra ger inte intrycket av att vara jaktredskap. Man får nog tänka sig att de haft en skärande eller sågande funktion. P.g.a. spetsarnas sprödhet är det mindre troligt att de använts i hårdare material t.ex. trä. Det synes dock ha gått synnerligen väl att stycka och skära kött med dem, vare sig det kommer från fisk, säl, fågel eller större landdjur.

Nr. 5 och 6 har endast kanten delvis retuscherad eller rättare sagt sågtandad. Möjligen rör det sig om förarbetade eller misslyckade sågar.

Sågarna är helt ensamma i sitt slag. I enstaka fall påträffas på västsvenska boplatser spån med tandad kant. Dessa är dock dåliga, osymmetriska, och står i fråga om teknik långt under H6A-fynden.

Det sågtandade spånet kan spåras tillbaka till tidig renjägarkultur i yngre paleoliticum, närmare bestämt magdalénien. I hamburgkultur förekommer tandade spån, rätt lika H6A-fynden. Dessa har dock använts som harpuner. I Danmark liksom i Sverige finns redskapet sparsamt genom hela äldre stenåldern.

2 föremål (7-8), har två inhak och mittspets. Det är antagligen spetsen som använts. Redskapet står kanske närmre hörnspetsarna än spån med inhak eller sågar.

SPÅN MED INHAK 25st.

Det relativt stora antalet av denna mindre vanliga föremålstyp ger boplatsen en viss särprägel. De består vanligen av små korta fragmentariska spån med ett inhak på sidan. Inhaket varierar i bredd mellan 10 och 35 mm. Det varierar också i form, allt efter användningsområden. Nr. 10 har en grund urtagning, medan den på nr. 24 är djup. På nr. 2 fig 2 är haket nästan v-formigt. Redskapen har efter utgångsspånet indelats på följande vis.

Typ I	Gjorda av hela spån	4
Typ II	Gjorda av basfragment	15
Typ III	Gjorda av mellanfragment	4
Typ IV	Gjorda av toppfragment	2

(En sådan här indelning blir kanske något osäker, med tanke på att något föremål kan ju ha gått sönder i senare tid.)

Hörnspetsarna 58 st. (fig. 15 - 17), är väl den grupp, som definitivt sätter boplatsen vid sidan av alla andra fyndplatser. Redskapet är vanligen relativt sällsynt, och det märkliga är att på H6A är hörnspetsen det talrikast förekommande av alla föremålstyper. Som jämförelse kan nämnas att från Hensbacka finns 4st., samt från den mellan-neolitiska boplatsen Bua i Morlanda 5st. Hörnspetsen uppmärksammades första gången vid genomgång av material från fyndplatsen på Bokö i Mjörn, (jfr. Fredsjö, Tvenne västsvenska insjöboplatser från stenåldern, fornminnesföreningens tidskrift 1939). Det sägs i litteraturen att hörnspetsen i sin äldre utformning utgjordes av ett avbrutet spån med ett inhak under brottytan, samt retuscherade tvär- och långsidor. Detta är dock oriktigt. På flera boplatser med enbart skiv- eller kärnyxor, (H.4, Sk.4, Sk.1, Sk.5), har hörnspetsar tillvaratagits, och ingen av dessa har tillslagna sidokanter. Ej heller på H6A föreligger typiska sådana. En del forskare anser att inhaket gjorts först och att spånet därefter brutits av. Detta är dock tvivelaktigt, då det måste innebära stora svårigheter att kunna knäcka spånet på exakt rätt ställe. Men man behöver inte krångla till det så. Boplatsen torde varit rik på fragmentariska spån, av vilka man lätt kunnat tillverka en hörnspets. Har man en brottyta från början kan man också ge spetsen

den utformning man vill, utan att riskera att denna sedan förstörs vid avbrytningen. Håller man den svårare metoden för trolig, kan de fragmentariska spånen med inhak, tänkas vara misslyckade hörnspetsar. Redskapen har indelats på följande vis.

- Typ I Spetsen slagen från ett håll, (ett inhak på kanten). Fig. 15
a) haket står mot en brottyta 13st. (1-13) Nr. 12 är slagen från undersidan.
b) haket står mot en naturlig topp 8st. (18-25)
c) haket ligger på ovansidan 1st. (nr. 26)
d) sidan retuscherad, spetsen är ej bildad genom ett markerat inhak. 1st. (nr. 16)
- Typ II Spetsen slagen från två håll Fig. 16
a) spetsen slagen på ovansidan 16st. (1-20 utom 5, 6, 10, 14). 4st (16-19), är delvis eller helt retuscherade från undersidan.
b) med starkt insvängd topp, (avform av a)), 6st. (21-25 fig 16, samt 1 fig 16)
c) med helt eller delvis slagna sidor, (5, 6, 10, 14)
- Typ III Flerspetsiga Fig. 17 . (Tandade skärvor eller spån.)
6st. (2-7)
- Typ IV Hörnspetsar med tånge, 1st. (nr. 15 fig. 15)
- Typ V Tvillinghörnspetsar, (2 inhak i samma ända), 1st. nr. 17 fig
- Typ VI Dubbelhörnspets, (ett inhak i motstående ändar), 1st. nr. 14 fig 15 .

STICKLAR: 18st. Fig. 18.

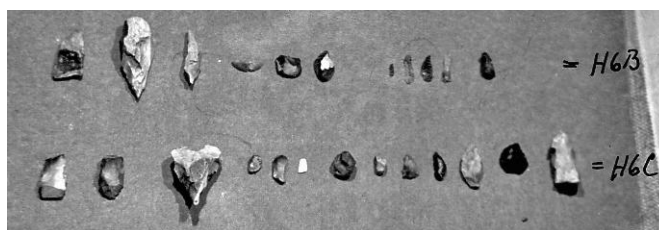
Endast en mikrostickel finns representerad. (nr 1) Begreppet mikrostickel är dock skiftande. Vissa forskare hänför sådana små föremål som nr. 13 fig. till den nämnda gruppen. Andra kräver att det skall finnas ett stickelslag för att föremålet skall få benämnas mikrostickel. Vi har följt den senare principen. Mittsticklarna 9st. (2-8, 12 och 18) är vanligen gjorda av spån, och har i 5 fall stickelslaget på högra sidan, i 4 fall på den vänstra. Nr. 7 och 12 är tillverkade av skärvor. I ett specialfall sitter retuschen på ovansidan och slaget på undersidan. Föremålet i fråga har också ett inhak på ena sidan, (nr. 18)

Av kantsticklarna (8st.) har nr. 9 sned huggning i ändan. Typen är känd från de danska kulturerna Gudena, Kongemose och Ertebölle. Övriga har en någorlunda rak terminalretusch. Redskapen 16-17 synes ha ett horisontellt stickelslag, men det kan också röra sig om en brottyta. På nr. 14 finns en liten tillslagning längst ner vid stickelslaget. Det är möjligt att föremålet är tillverkat med samma metod som Anders Kragh använder vid stickeltillverkning. Han gör nämligen ett litet inhak på sidokanten strax under toppen. Detta underlättar sedan stickel-

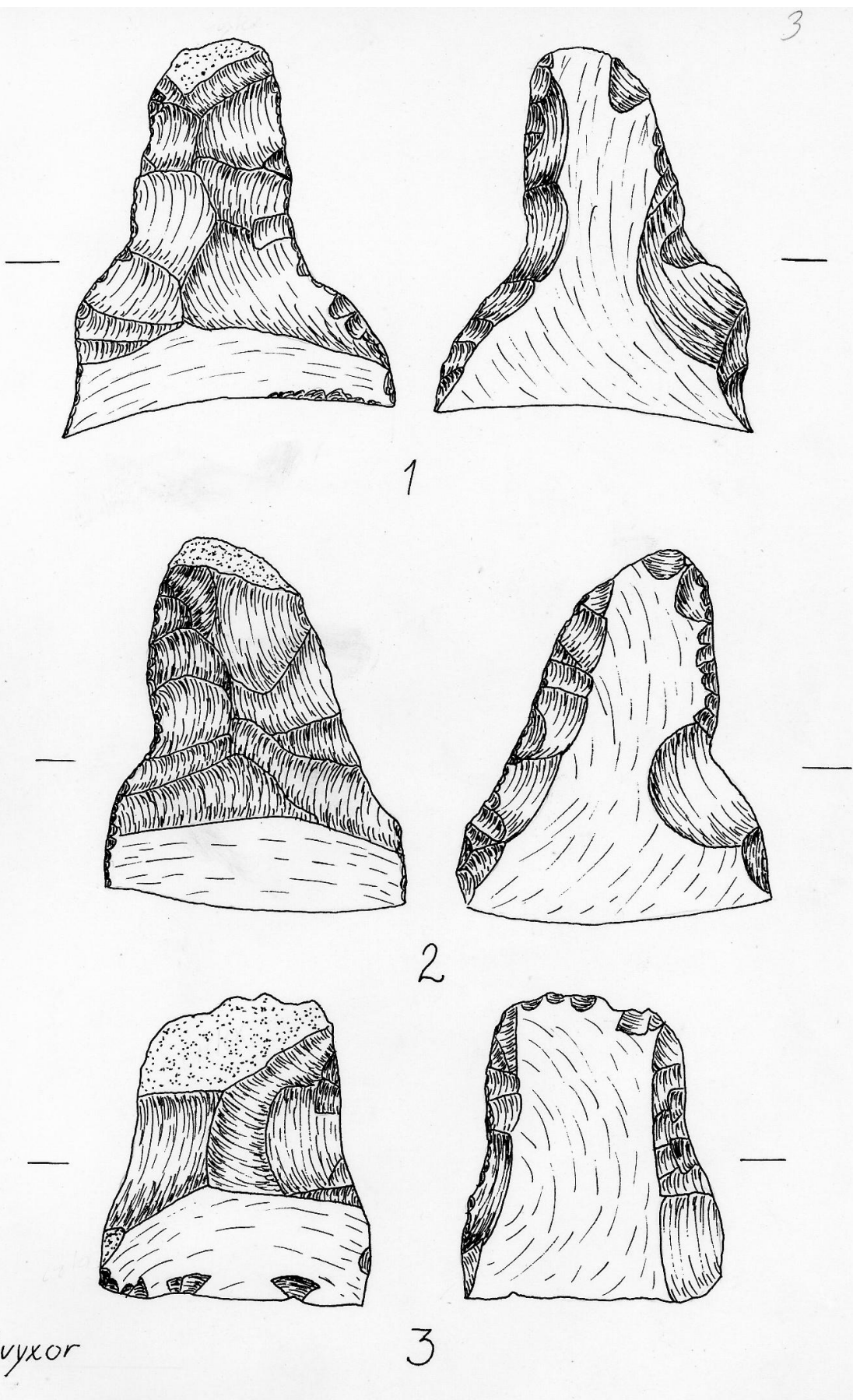
slaget, och kvar blir alltså den nedre delen av haket. (Jfr. Anders Kragh, Mand og Flint, fig. 38)

KÄRNOR 13st.

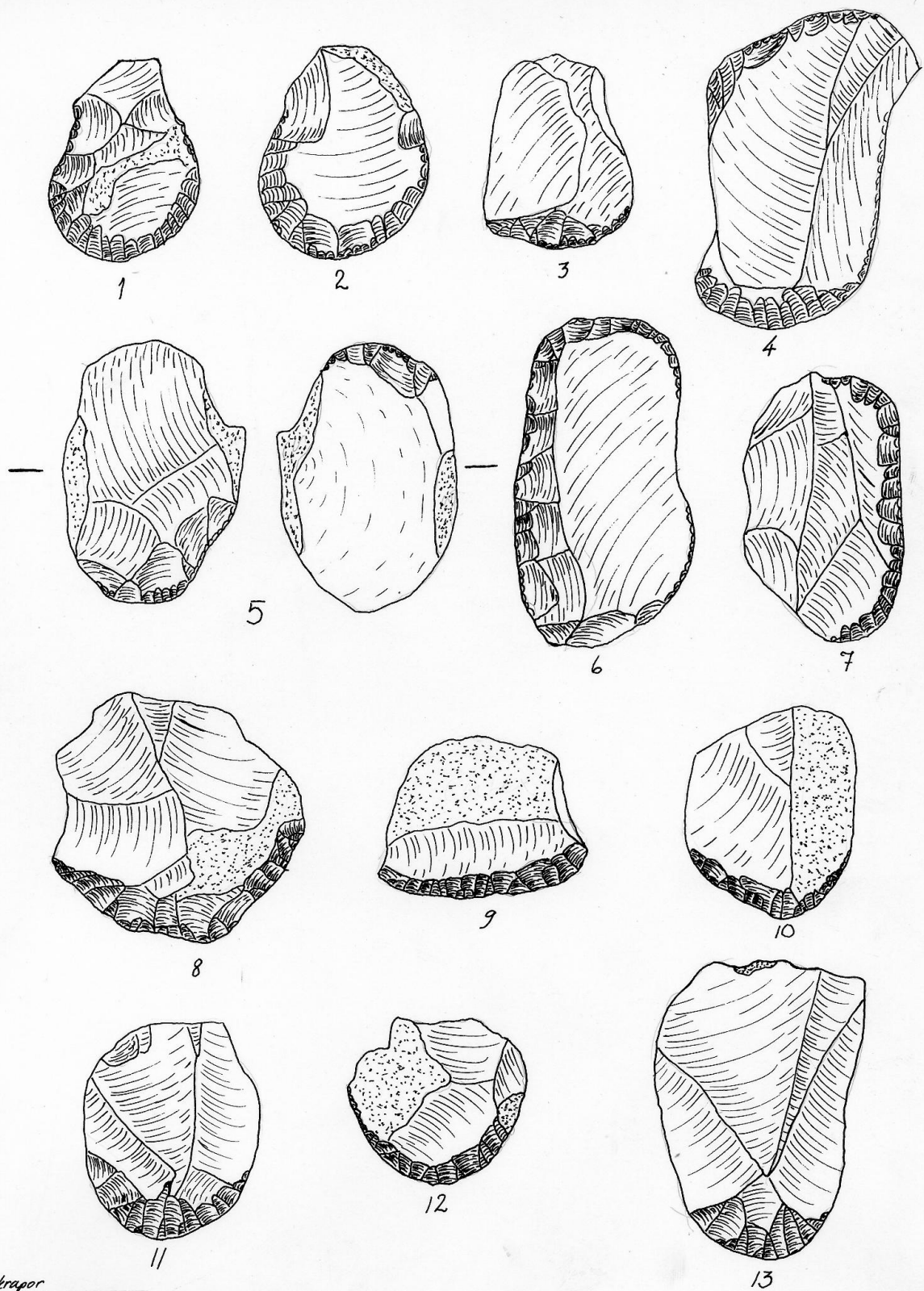
Relativt få kärnor har hitintills påträffats. Den tillsammans med skivvyxor ofta förekommande ensidiga kärnan föreligger i 4 exemplar. Samtidig eller kanske något senare är den koniska kärnan 1st. En 2-polig, men ej typisk cylindrisk kärna har också hittats. Övriga (7st.), är oregelbundna och mer eller mindre obestämbara.

Figur 5

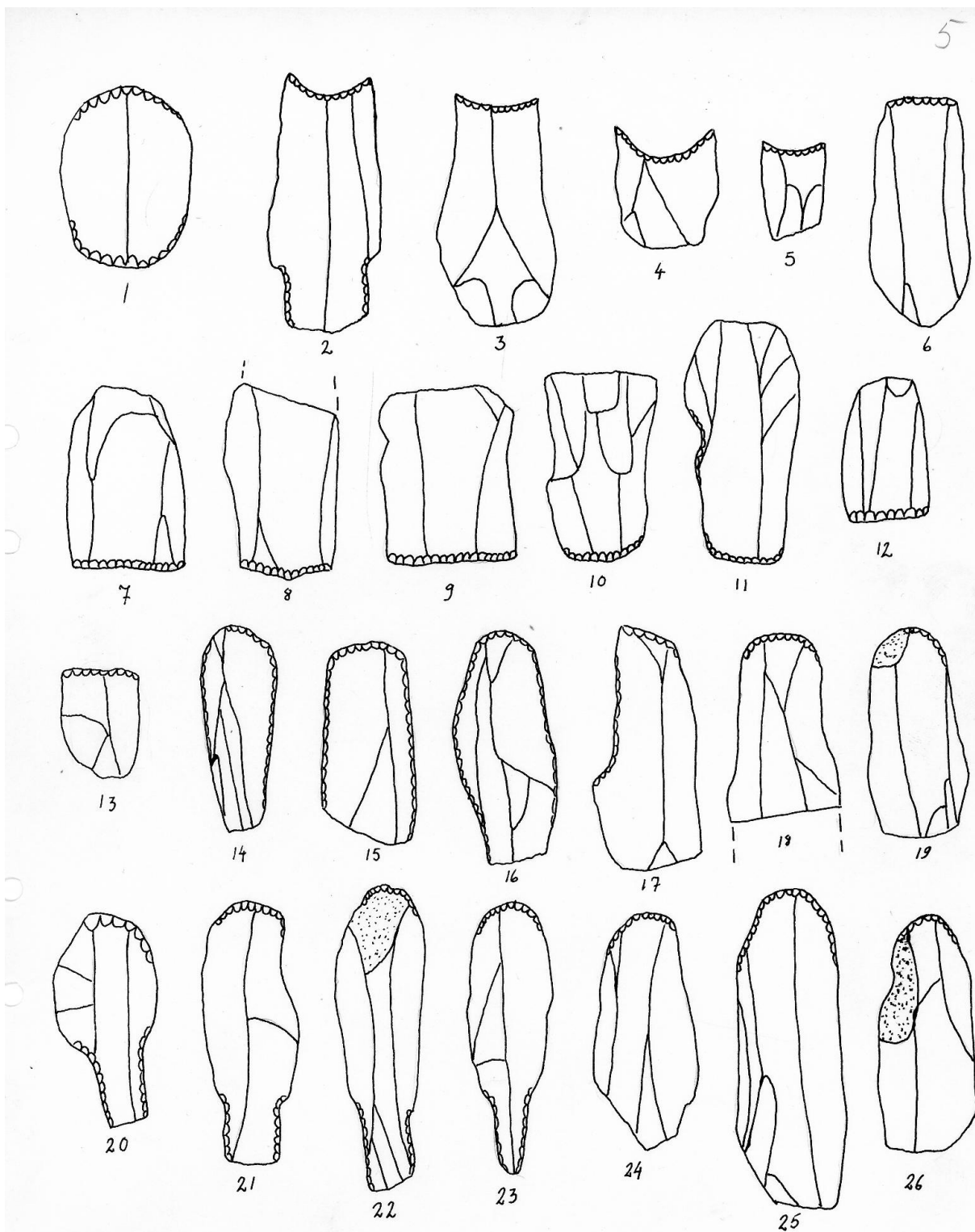
Figur 6

Skivskrapor

1-2 är skedformade, 4-5 Dubbelskrapor, 6, 7 och 9 har en i det närmaste rak skrapkant

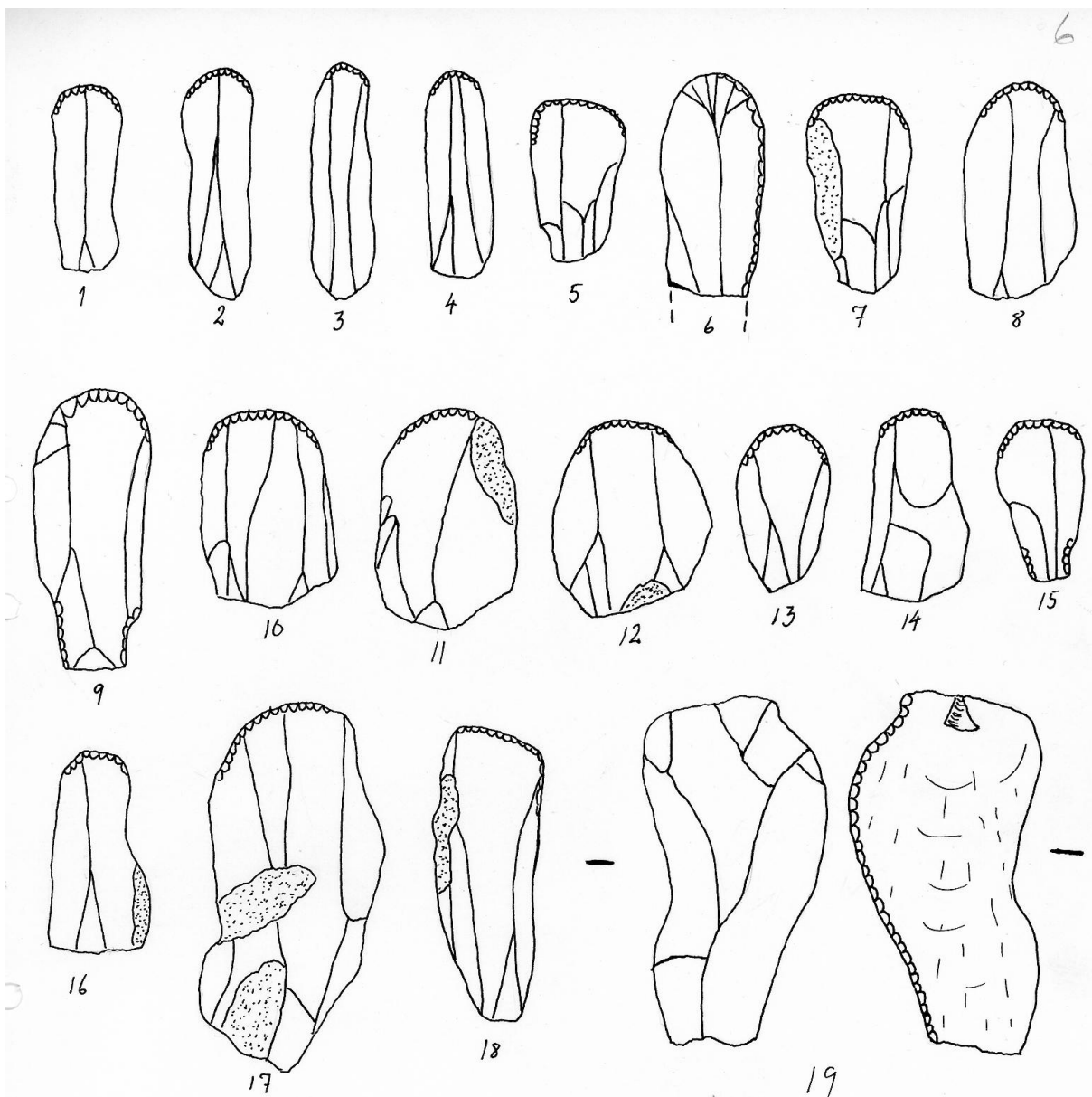
Figur 7

Spänsskrapor

1 Dubbelskrapa, 2-5 Spänsskrapor med konkav egg, Nr.2 har tånge, 6-13 Har mer eller mindre rak egg, 14-16 med retuscherade sidokanter, Nr.17 har sned egg 18-26 Spänsskrapor med konvex egg, Nr.20-23 har tånge. (jfr. fig nr 9 och 15.)

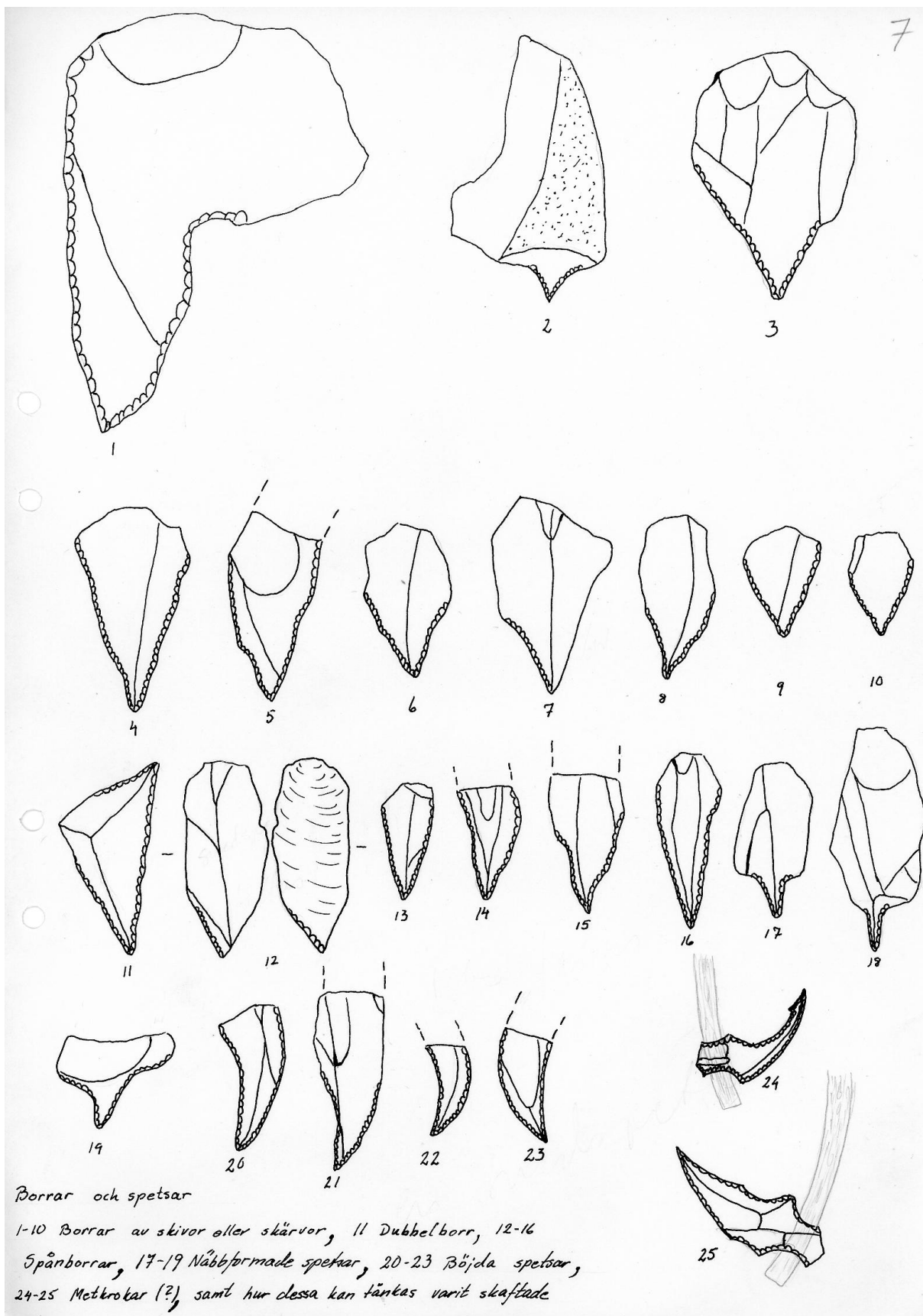
Figur 8

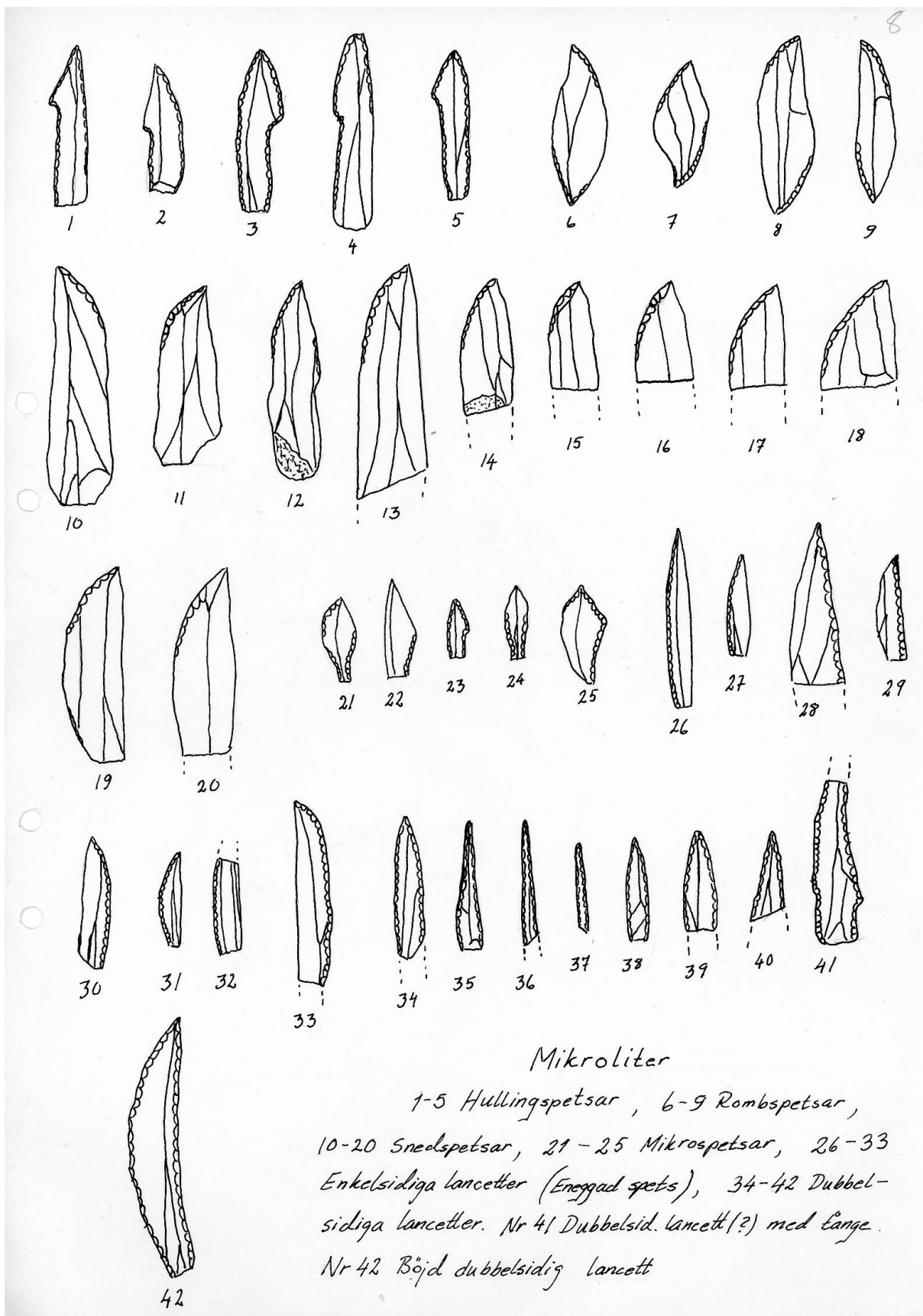
Spånskrapor (forts.)

1-18 Spånskrapor med konvex egg, 9 och 15 har länga (jfr. fig nr 20-23), 19 spån med retusch på ena sidokanten

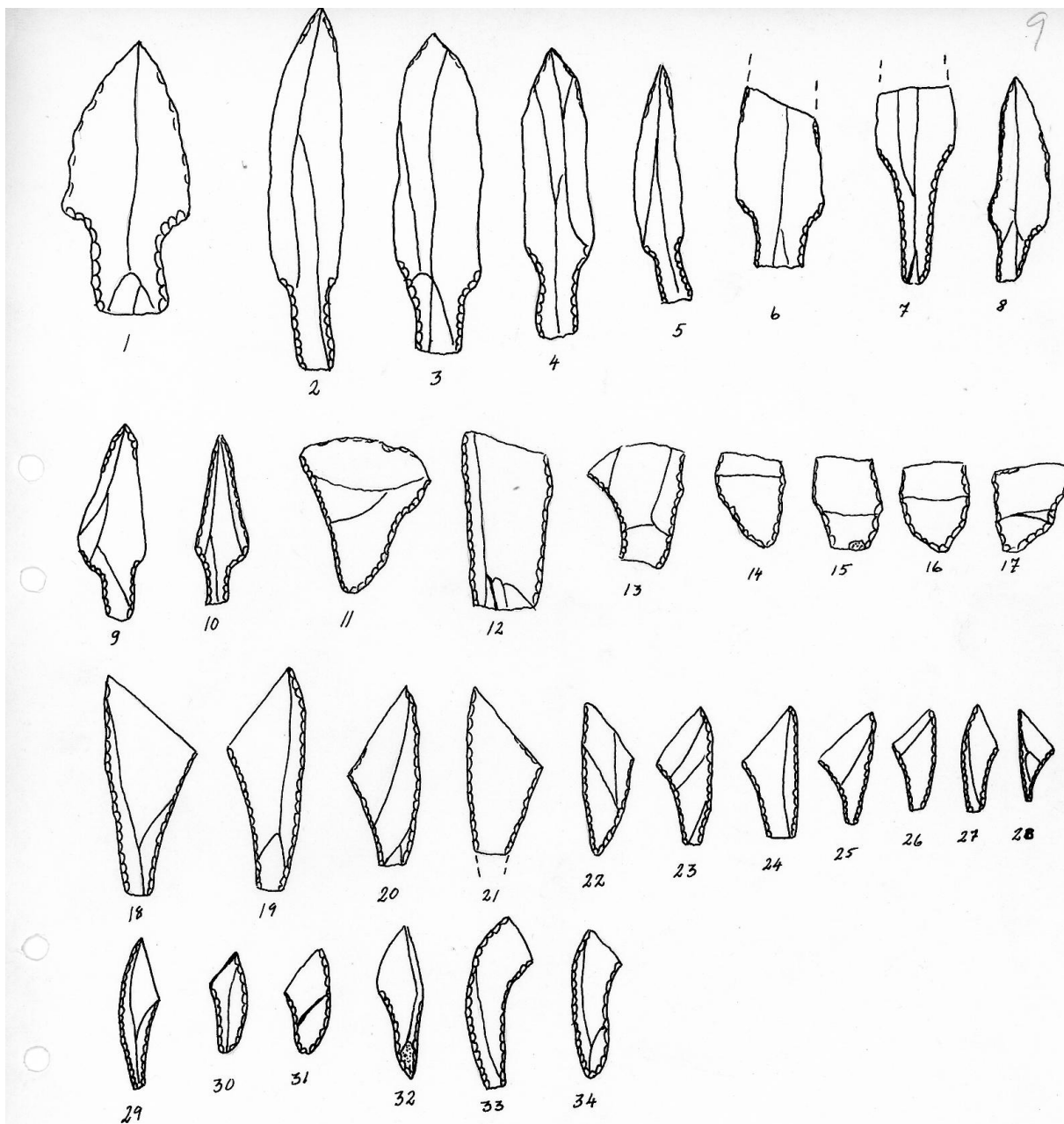
Figur 9

Figur 10

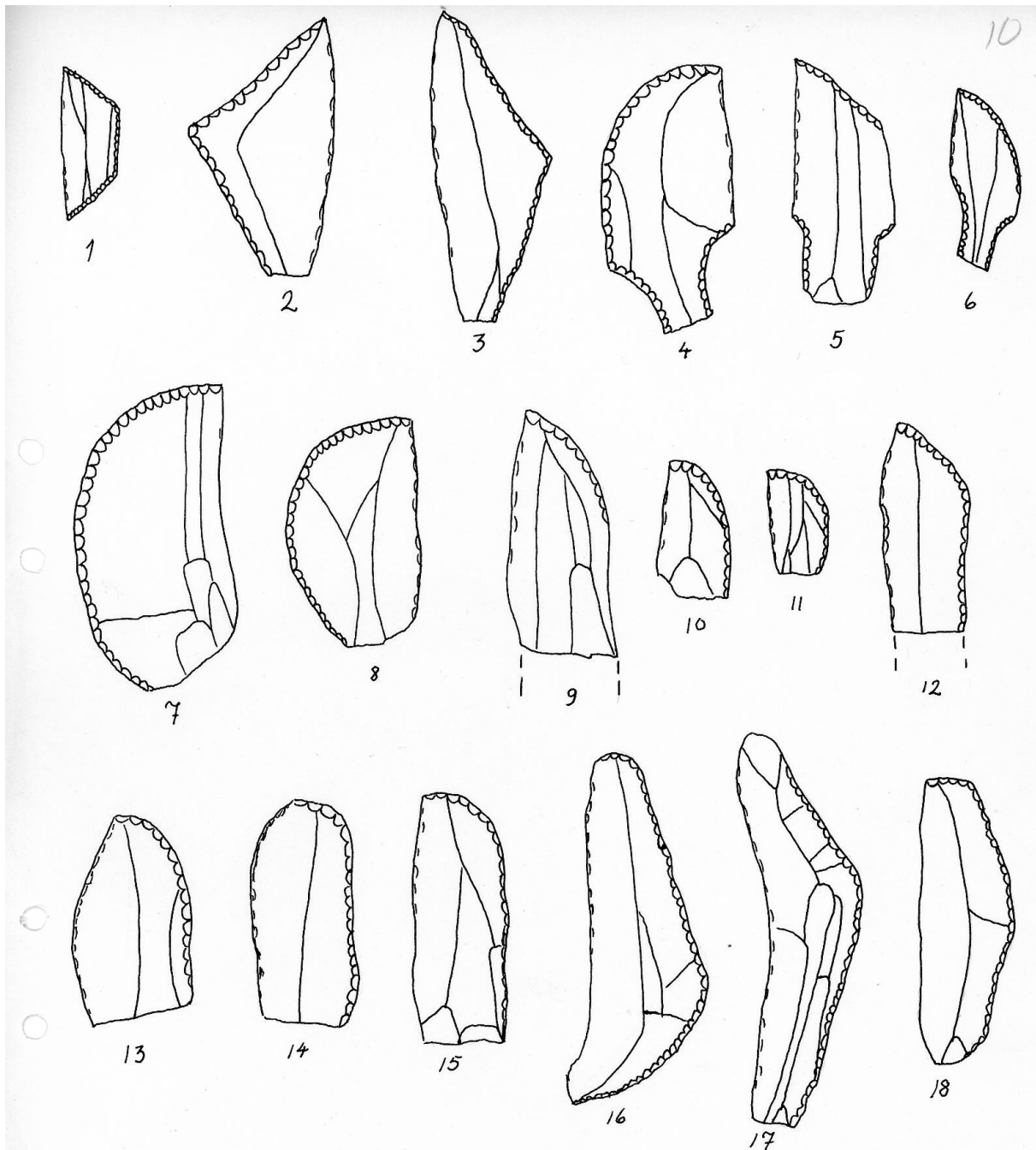
Figur 11

Pilspetsar

1-10 Tångepilspetsar. Nr. 1 av klart mesolitisk karaktär, 11-17 Tvåreggade pilspetsar
 Nr 12 med nästan parallella sidokanter, Nr. 13 har ena egghörnet starkt utsvängt. 18-34 Snedeggade
 pilspetsar.

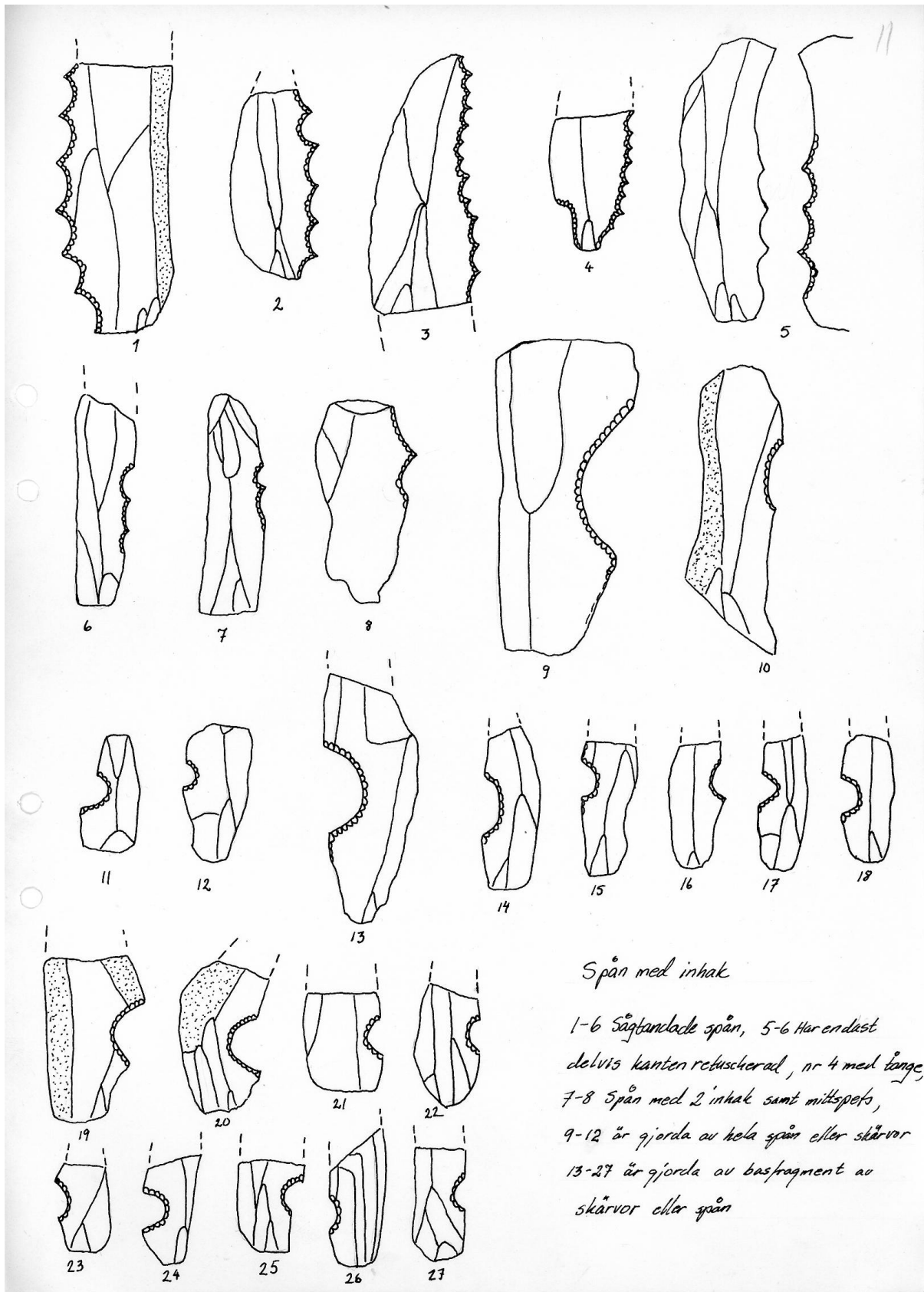
Figur 12

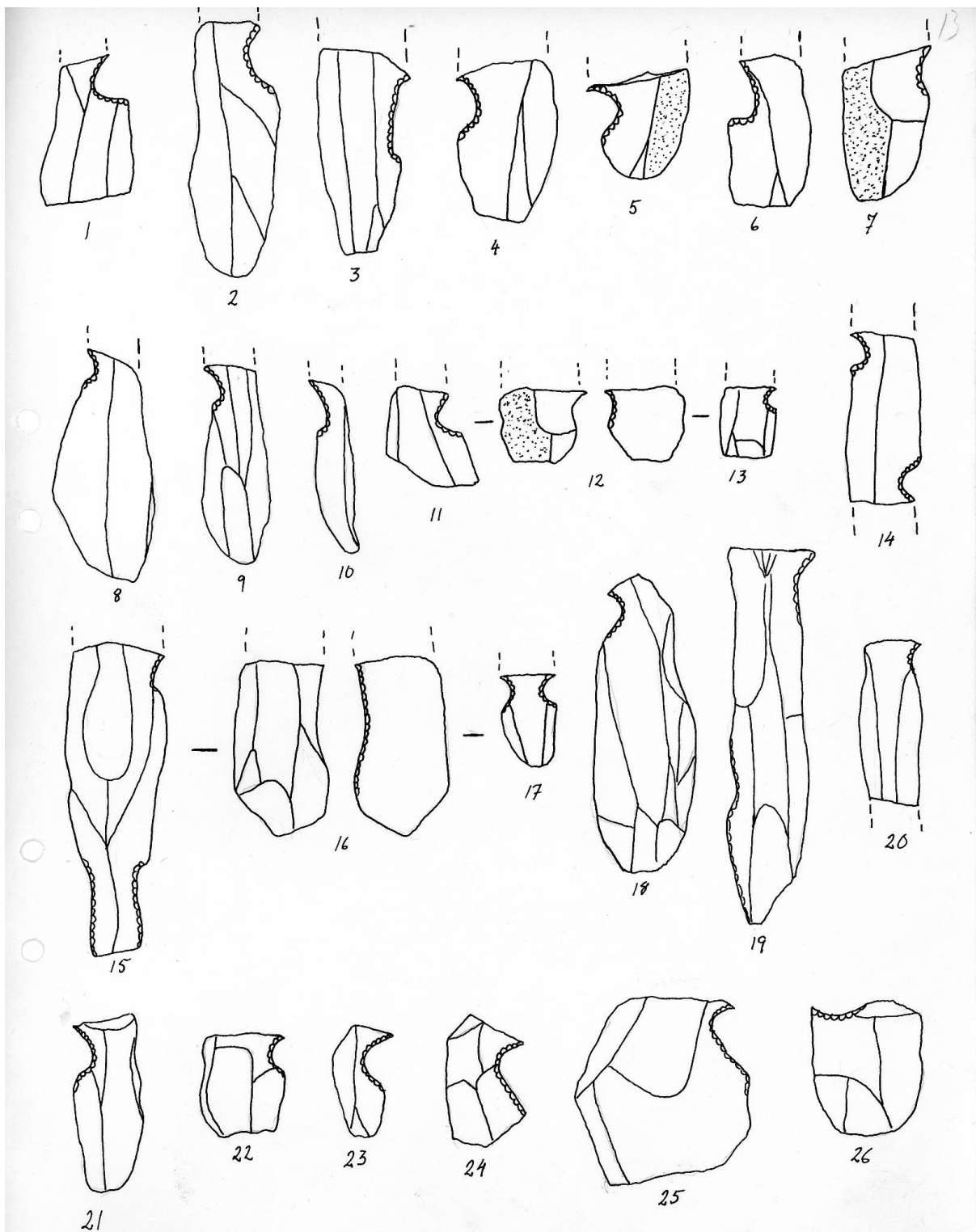
Knivar.

1 Trapezoid kniv, 2-3 Knivar med vinkelböjd rygg, (trekantiga knivar), 4-6 Knivar med tånge, 7-8 Segmentknivar, 9 kniv(?) med tillslagen spets, 10-18 Knivar med retuscherad rygg

Figur 13

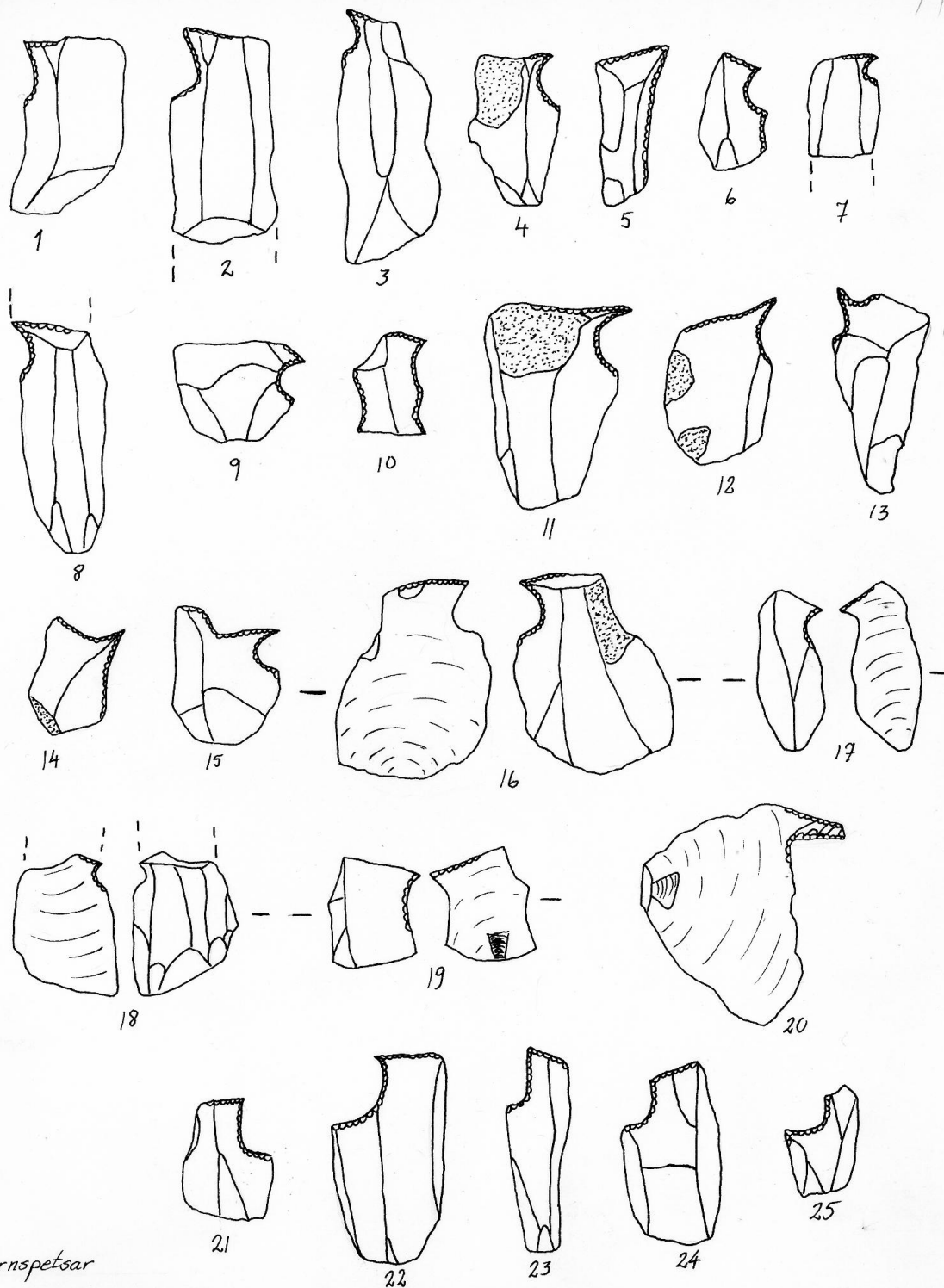
Figur 14

Hörnspetsar

Typ I spetsen slagen från ett håll. a) 1-13 spetsen står mot en bröthyta. b) 18-25 haket står mot en naturlig topp.
 c) nr. 26 haket ligger på ovarsidan. d) nr. 16 sidan retuscherad, ej ett markerat inhak. Typ IV nr. 15 hörnspetsar m. tånge
 Typ V nr. 17 2 inhak i samma ändar. Typ VI nr. 14 ett inhak i motsäende ändar.

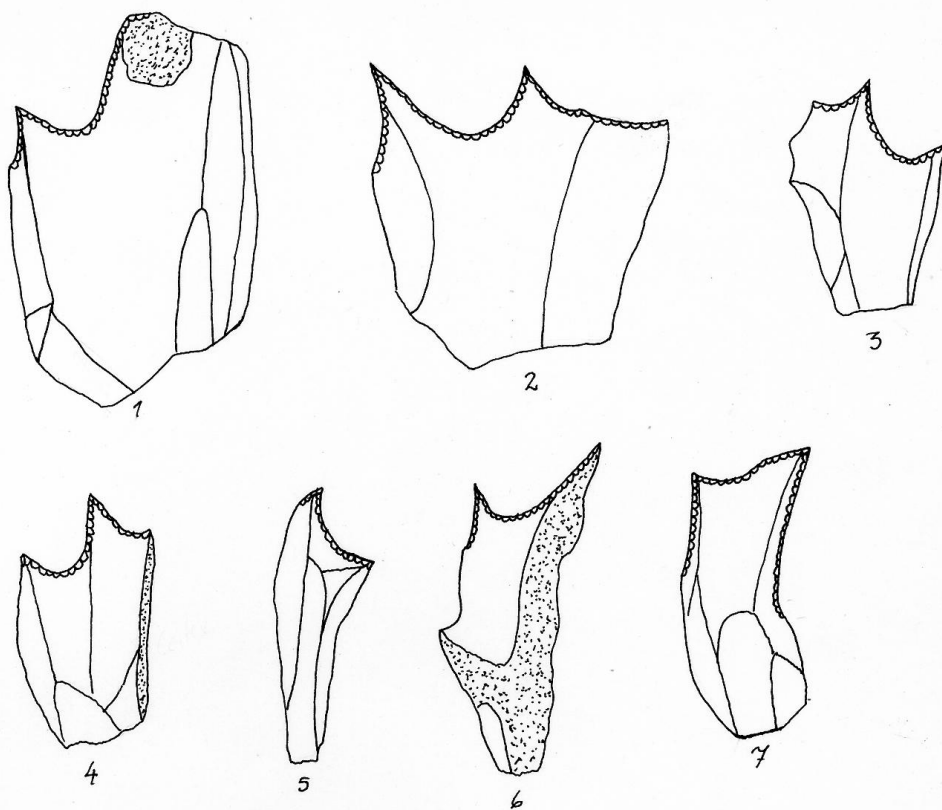
Figur 15

Hörnspetsar

Typ II Spetsen slagen från 2 håll. Typ II A, (1-20 utom 5, 6, 10, 14). 16-19 är delvis eller helt retuscherade från undersidan. Typ II B 21-25 med insvängd topp (aiform, or A, möjligen rör det sig om omarbetade stöcklar). Typ II C (5, 6, 10, 14) har delvis långsidorna retuscherade. Exemplaren är dock ej typiska.

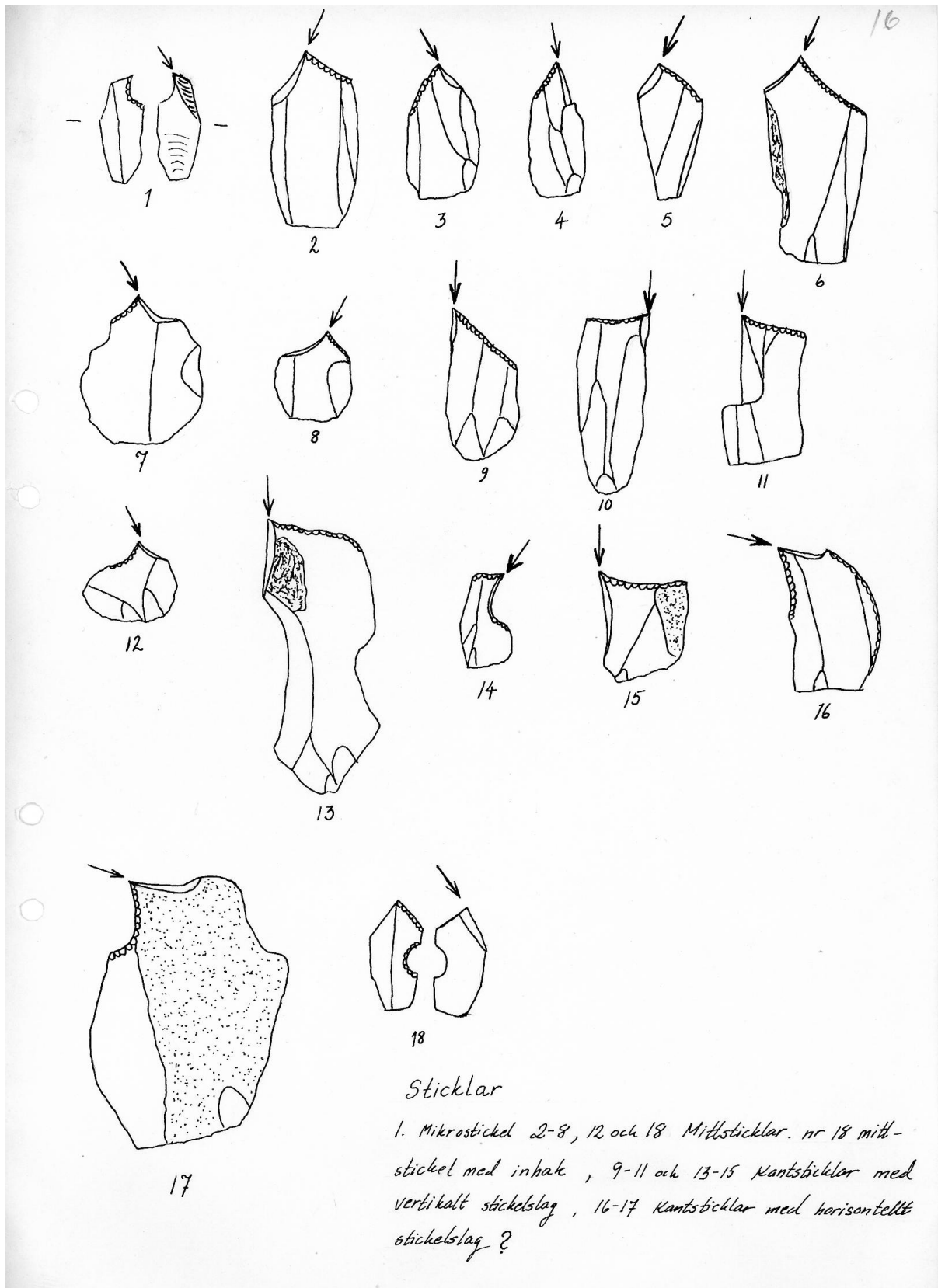
Figur 16

Hörnspeksar

Typ II afnr 1, med insvängd topp. Typ III. (2-7), Flerspetsiga.

Figur 17

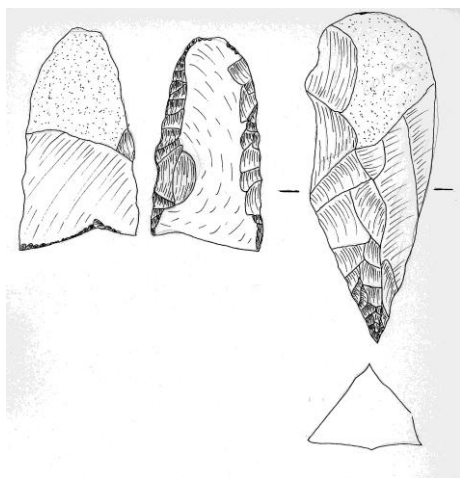

Figur 18

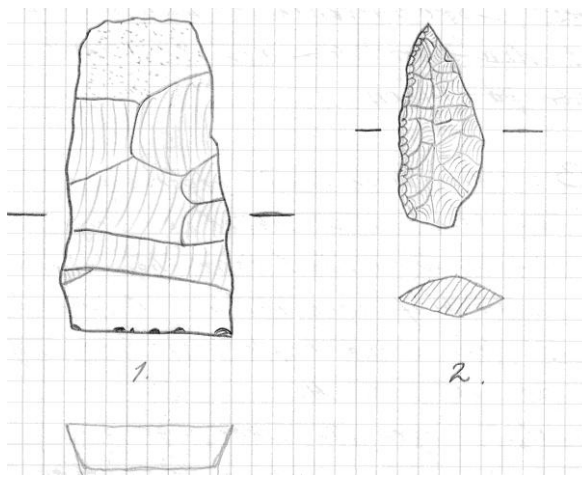
Datering

Att det rör sig om en strandbunden boplats tycks ganska klart då läget i en väl skyddad bergssänka, när havsstranden stod vide boplatsens lägre områden. Säkerligen utgjorde det ett idealiskt tillhåll för ett jägar- och fångstfolk. Att vi har att söka den dåtida stranden över tapesmax visar boplatsens höjd över havet samt den opåverkade flintan (osvallad) och läget över nuvarande havsnivån och de geologiska förhållandena. Någon översvämning av boplatsen vid tapesmax kan därför inte antagas ha skett. Fyndmaterialet ger en ganska god provkarta på vad som brukar finnas på en boplats från Hensbackaskedet. Den stora myckenheten av hörnspetsar och näbbformiga spetsar ger intrycket av en anknytning till de paleolitiska kulturerna.

H6B är också belägen på en mindre åker (ca 8x50 m), inkilad i en bergssänka på en något lägre nivå än **A** och sluttar kraftigare ned mot **C**. Fyndmaterialet är betydligt mindre än från **A**. Vid höstplöjningen 1964 skar plogen ovanligt djupt ned i jorden och blottade på en yta av ca 6 m² lite av det forntida strandgruset. Vid närmare studium av området iaktogs ett flertal skörbrända stenar med ytterst små kolsamlingar. Intill denna "hård" tillvaratogs 1 st skivyxa, 1 st stor tresidig blockborr, samt 1 st eldskadad fragmentarisk skivskrapa (fig 19). Skärvor av varierande storlek förekom mycket rikligt i gruset intill härden. Skivyxan är av den jämbreda typen och har en naturlig ovansidan i form av cortex. Eggen är ovanligt bred och mycket spetsvinklig (ca 20 grad) vilket torde bero på att själva yxan är gjord av en ovanligt tunn skiva. En handtagskärna har även hittats på **B** och den är det enda fynd som inte har någon motsvarighet bland **A**-fynden.

Figur 19

Figur 20

H6C Utgöres av det fyndförande området på en stora åkern **C**. Åkern sluttar mot NV mot den lilla väg som slutligen leder ut till S:t Holmsvägen. Flintförekomsten är betydligt mindre än på både **A** och **B** och avtar snabbt längre ned. Några betydelsefulla fynd har dock gjorts, bla en skivyxa (fig 20). Yxan är av en jämbred mejselformad typ med planhuggen översida. Den hittades endast några meter utanför **B** och troligen hör den dit. Ett par fynd av yngre material (en liten skära och ett redskapsfragment) har gjorts i jämnhöjd med **A**.

Fullständig fyndlista från Holm 6-området 5/4 1966

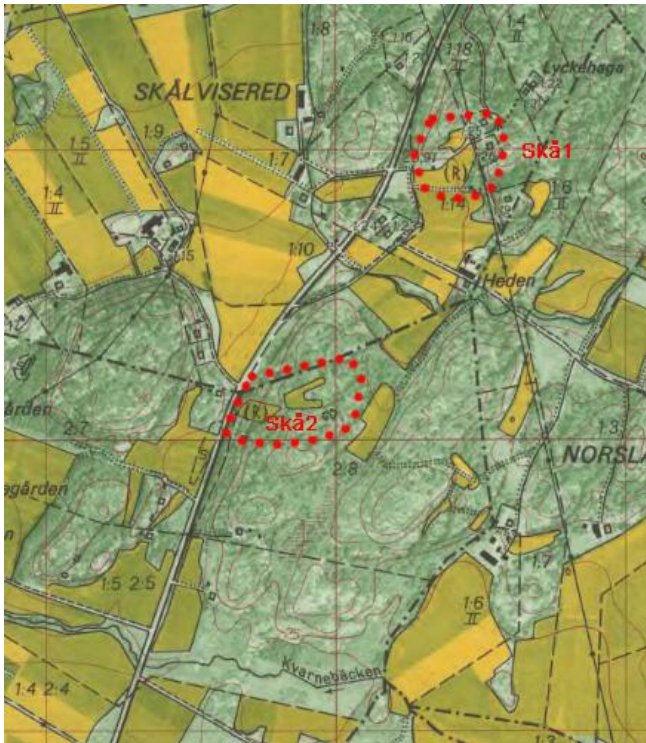
Föremålstyp:	Insamlade fynd				
	H6A	H6B	H6C	H6D	H6E
Skivxor	4	1	1		
Kärnxor			3		
Skivskrapor	29	4	6		
Spånskraper	46	1	3		1
Blockskrapor			1	1	
Kärnhylar	1				
Trekantiga borrar		1			
Blockborrar	1		1		
Spetsredskap		1			
Skiv-skärv borrar	19			1	
Spänborrar	2				
Nåbbformiga spetsar	3				
Metkerkar	2				
Hullingspetsar	5				
Snedspetsar	12			1	
Rombspetsar	4				
Mikrospetsar	5				
Enkelsidiga lancetter	8	1			1
Dubbsidiga —" —	10				
Spän m. inhak	28	1		1	
Spänsågar	6				
Fångepitspetsar	10				
Träeggade pitspetsar	7		1		
Snedeggade —" —	17				
Kantstichlar	11				
Mittstichlar	10	1			
Mikrostichlar	1				
Hörnspetsar	60	2			
Trekantiga knivar	2				
Trapezoida —" —	1				
Knivar m. fånge	3				
Segmentknivar	2		1		
Övr. spän el skärvknivar	10	2	3		
Triåpoliga kärnor	1				
Koniska —" —	1				
Ensidiga —" —	2				
Handel tagskärnor		1	4		
Obest. kärnor	8	2	3		
Förarbeten		1	1		
Spjutspets (s.n.)			1		
Slipad flintyta (fragm.)			1		
Keramik	1				
Brända flintbitar	33				
Summa fynd: (förutom brända flintbitar)	332	19	30	4	2
					Inalles: 387

Figur 21

Sammanfattning

Fyndmaterialet ger inga belägg för eller misstankar om att de olika boplatssområdena skulle ha varit bebodda under skilda kulturskeden. Fyndkoncentrationen låter oss antaga att boplatssområdets centrum legat på eller i närheten av **A**. Ett par platser söder om **A** tycks även ha haft mycket goda förutsättningar för bebyggelse. Åkern **B** kan med tanke på nivåförhållandena ha varit bebodd något senare än **A**. De yngre fynden på **C** vittnar om att platsen även har besökts under yngre stenåldern men de är nog att betrakta som lösfynd.

SKÅLVISERED

Skålvisered 1

Stenåldersboplatsen Skålvisered 1 (Skå 1) i Säve socken

Åkern sluttar mot söder och har riklig inblandning av grus och sten. Flintskärvor förekommer rikligt. Skärvor av bergart uppkomna vid tillverkning av lihultyxor har iakttagits på de norra delarna av åkern. Alldeles NV om den stora åkern finns en liten åker som tillhör boplatssområdet. Här finns även rikligt med sten- och flintskärvor. Att boplatsen sträckt sig åtskilliga meter norrut, alltså in i skogen där en del sommarstugor är under byggnad torde stå ganska klart då terrängen är lämplig och fyndkoncentrationen ökar ju längre upp på åkern man kommer. Svallad och patinerad flinta har iakttagits över hela området. Fyndplatsen torde vara belägen på en höjd av 25-35 möh.

Fyndmaterialet

Yxor

Skivyxor (3st)

Av dessa är endast en typisk. Den har dock inte någon typisk plan eller kanthuggning. De två andra är otypiska och saknar typisk bearbetning, särskilt eggslag.

Kärnyxor (7st)

Härav är en av väl bearbetad tvåkantstyp. Två st (den ena fragmentarisk) är av trekantstyp. Övriga yxor är mera obestämbara, slarvigt tillslagna och av oregelbunden typ.

Lihultyxor (27 st)

Denna grupp tilldrar sig det största intresset av fynden. Yxorna är av varierande utformning. En grupp karaktäriseras av att yxorna är bredast över eggen och har en spetsig nacke. Eggen är ofta välslipad.

Undersidan är för det mesta en naturlig plan avspaltningssyta, eller i vissa fall planhuggen.

Genomskärningen är triangulär.

En annan grupp karaktäriseras av att yxorna är jämbreda. De har ofta en oval genomskärning. Tre stora fragment bör här omnämnas, särskilt en nackdel som är 6 cm brett, 5 cm tjockt och 15cm långt. Bland materialet märks även en grupp som utgöres av ovanligt stora lihultsyxor. Till detta kommer också några mer obestämbara typer.

Trindyxor (2 st)

Av dessa uppvisar en särskild bultningsteknik och den andra har enbart pga formen hänförts till gruppen.

Ingen av yxorna utgöres dock av något typiskt exemplar.

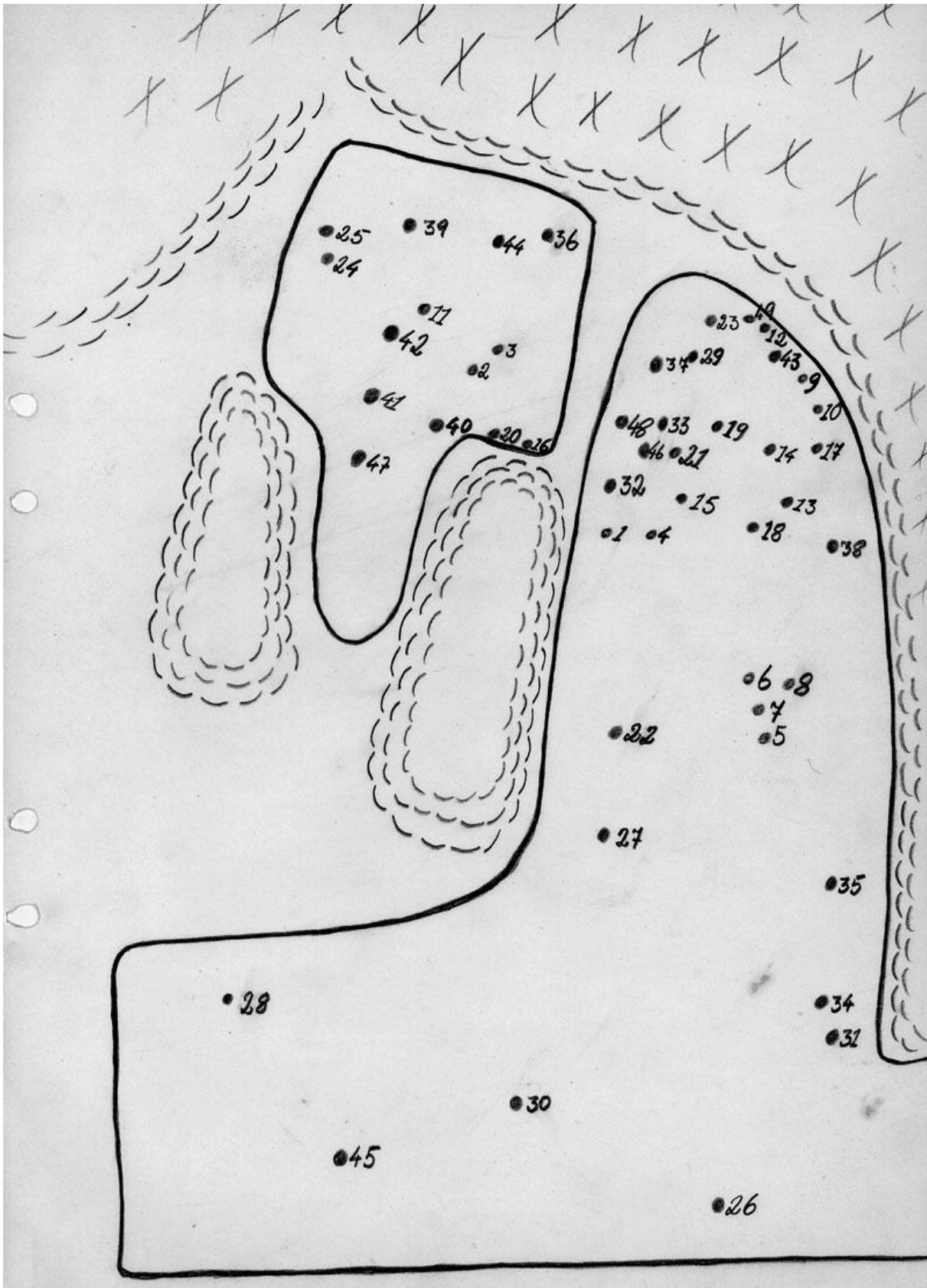
Obestämbara bergartsyxor (18 st)

Till denna grupp räknas små fragment och misslyckade eller ofullbordade lihultyxor. Hit har också förts 2 välslipade yxor som tillverkats av ett skifferliknande material.

Fyndlista

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
1	<i>Yxor</i>		
a	Skivyxor	3	
b	Kärnyxor	7	
c	Lihultsyxor	28	
d	Trindyxor	2	
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxor	18	
2	<i>Borr och stötredskap</i>		
a	Blockborr		
b	Skivborr	2	
c	Spånborr	1	
d	Handspetsar		
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar		
3	<i>Skrapor</i>		
a	Skivskrapor	3	
b	Spånskrapor	5	
c	Kärnskrapor	1	
d	Blockskrapor	1	
4	<i>Spånredskap och mikroliter</i>		
a	Hullingspetsar	1	
b	Snedspetsar		
c	Rombspetsar		
d	Näbbformiga spetsar		
e	Mickrospetsar		
f	Enkelsidiga lancetter	2	
g	Dubbelsidiga lancetter	1	
h	Spån med inhak		
5	<i>Pilspetsar</i>		
a	Spånpilspetsar med tånge	3	
b	Tväreggade pilspetsar	6	
c	Snedeggade pilspetsar	1	
d	Övriga	1	
6	<i>Knivar</i>		
a	Segmentknivar		
b	Spåknivar	7	
c	Övriga knivar		
7	<i>Kärnor</i>		
a	Koniska spånkärnor	3	
b	Cylindriska spånkärnor		
c	Ensidiga spånkärnor	1	
d	Handtagskärnor	7	

e	Knutor		
f	Obest. kärnor	40	
8	<i>Stickelredskap</i>		
a	Hörnsticklar	1	
b	Hörnspetsar	3	
c	Mikrosticklar		
d	Övriga		
9	<i>Knackstenar</i>		
a	Av flinta	13	
b	Av bergart	8	
10	<i>Ämnen</i>		
a	Råämnen		
b	Förarbeten		
11	<i>Slipstenar</i>	5	
12	<i>Obestämbara redskap</i>		
a	Spånredskap	2	
b	Skiv och skärvredskap		
c	Redskapsfragment		
13	<i>Spån och skärvor</i>		
a	Stora spån	3	
b	Typiska spån		
c	Spån		
d	Mikrospån		
e	Skärvor och avfall		

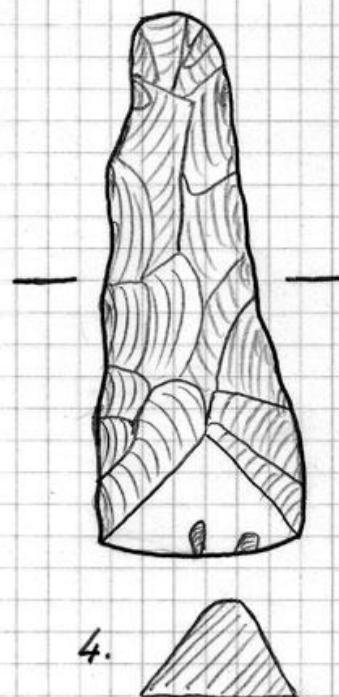
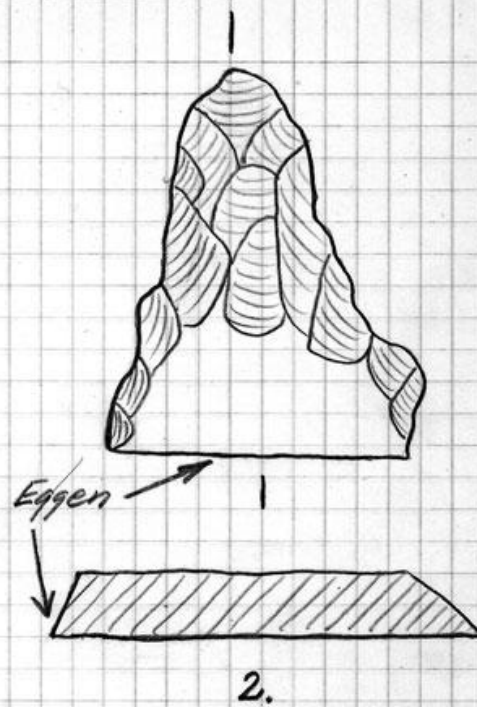
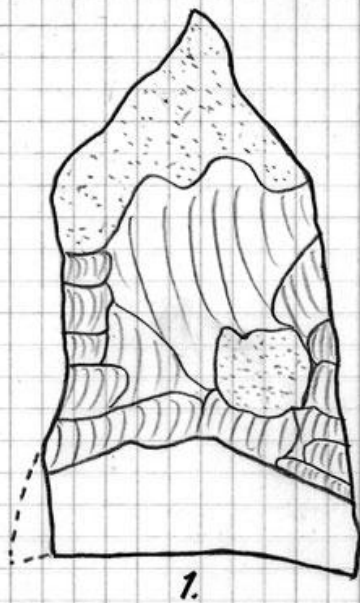

Fyndregister över Skälvisered 1.

1. Kärnyxa 2-kant, dub. egg.
2. — " — Oval
3. — " —
4. — " — Spetsyxa (fragm.) J.K.
- 1 5. Lihultyxa Tunglik (hel) nat. pl. und. sl.
6. — " — — " — upd. egg sl
7. — " — — " — eggfragment, (tydligt). Sl.
8. — " — — " — ? — " — sl.
9. — " — — " — (eggen avslagen) sl.
10. — " — oval genomsk. (nack-fragm) osl.
11. — " — sl. ovansida o. undersida.
12. — " — stor nacken avslagen osl.
13. — " — kraftigt nackfragment.
14. — " — "spån" till sl. egg. Mikroly. osl
15. — " — (ej diabas) — " — osl.
16. — " — jämbred platt, oval genomsk. * sl
17. — " — — " — — " — * sl
18. — " — stort eggfragment sl.
19. — " — Nackfragm. En bit av nacken avsl.
20. — " — Fragm. kilformig. (sten)
21. — " — Litet nackfragm. (sten)
22. — " — Mejselformad (Tunglik) Flinta
23. — " — Mejselformad sl.
24. — " — Ämne (förarbet.)
25. Trindyxa stor
26. — " — Liten

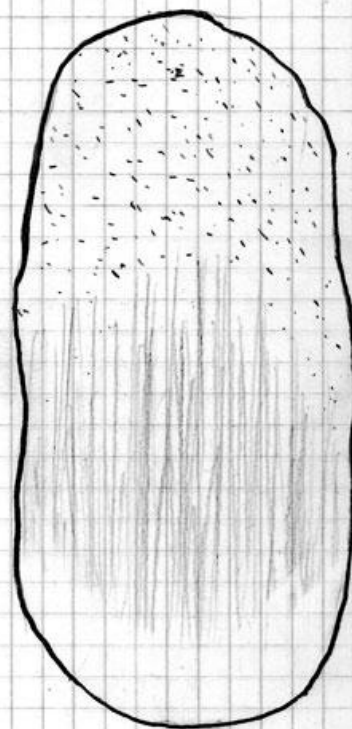
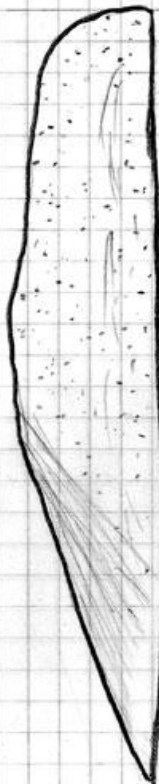
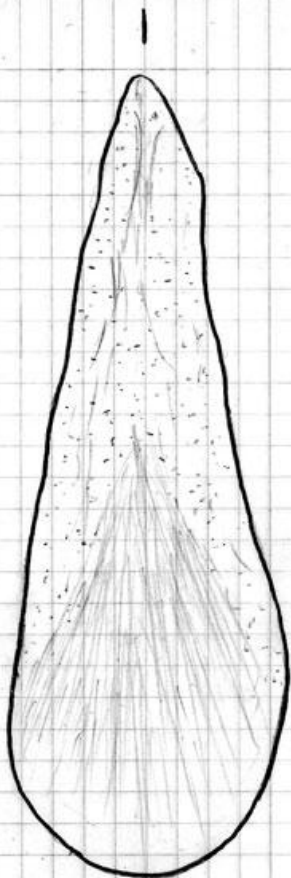
27. Slipad yxa fragm. skiffer y. s.
28. Skära y. s.
29. Spjutspets y. s.
30. Slipsten y. s.
31. Skivborr y. k.
32. — " — (fragm)
33. Blockskrapa eggfragm Nr. 23
34. Slipsten för lihultyxor (ä. s.)
35. Spånpilspets m. tånge
36. Tväreggad pilspets m. spec. tånge
37. — " — — " — — " — (stor)
38. Tväreggad pilspets
39. Trekantig — " — (ämne) Typ 1.
40. — " — — " — m. tånge
Typ 2. (spetsen avslagen)
41. Lihult yxa (mikro.)
42. Kärnyxa Skant (tydlig)
43. — " — (tydlig)
44. Hullingspets
45. Spånhårnspets
46. Spånkniv
47. Borrspets (spånborr)
48. Eneggad spets m. tillsl. rygg
49. Lihult yxa bultad (nackfragm) Nr. 24.

Vetktyper från bopl. Skå!.

(Nat storlek)

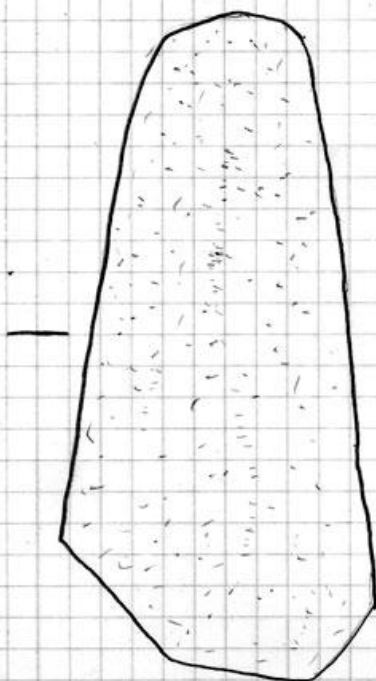
LA

1.

2.

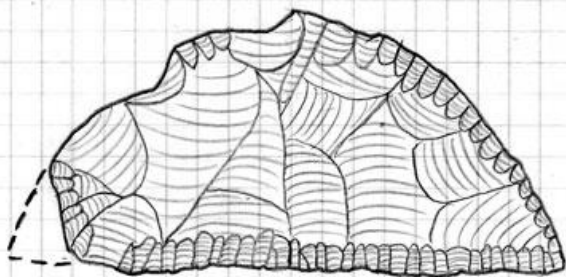
- 1 = Lihakulttyxa
 2 = — " — jämbred
 3 = Obest bergarttyxa

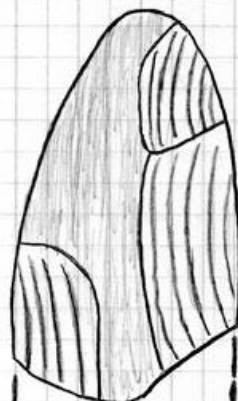
3

(Nat storlek)

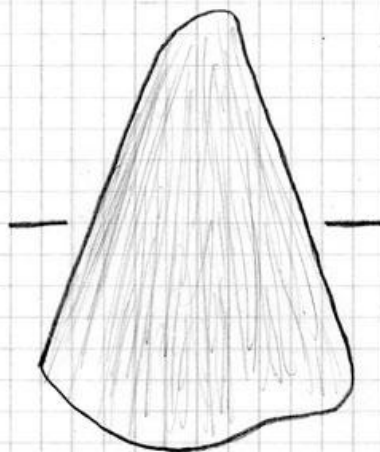
Skål

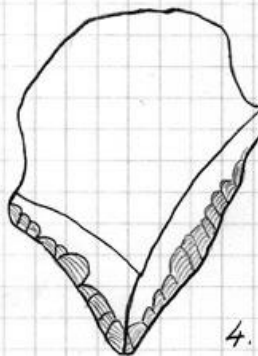
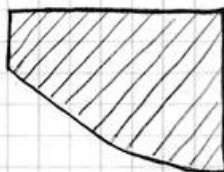
1.

2.

3.

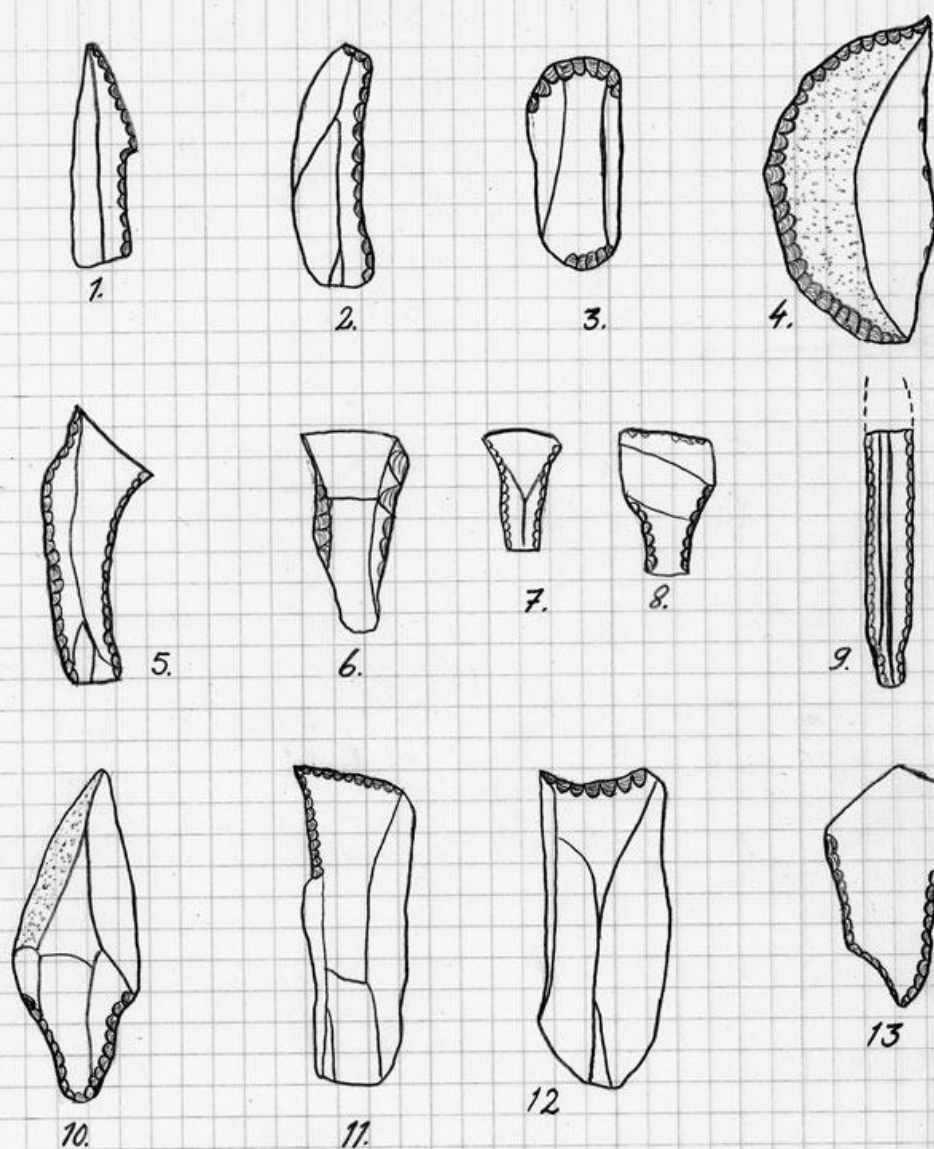
4.

1 = Skära, 2 =
3 = Slipsten (av skiffer)

(Nat storlek)

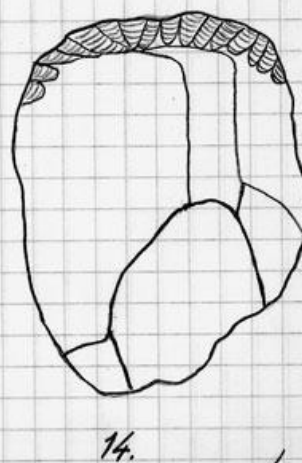
LA Skå 1

29

- 1 = Hullingspets, 2 = Spånkniv
 3 = Spånkrapa m. dubbel retusch,
 4 = Spånkniv, 5 = Snedeggad pilsp,
 6-8 = Träreggade pilsp, 9 = Spån-
 pilsp. m. tånge (yngre typ.), 10 =
 Spånpilsp m. tånge, 11 = Hörnspets,
 12 = Hörnstickel, 13 = Spånborr,
 14 = Skivskrapa

(Nat. storlek.)

Shä

Skålvisered 2 (Skå 2)

En stenåldersboplats på norra Hisingen i Bohuslän

**av
Mats Kuylenstierna och Lars Arvidsson**

Inledning.

Mycket av vår kunskap om den tidigaste förhistorien bygger på material insamlat av amatörforskare. Då vetenskapliga institutioner har mycket små möjligheter att bedriva ett systematiskt insamlingsarbete kan privatpersoner göra betydande insatser. Arbetet bör bedrivas efter bestämda principer i samråd med museum, landsantikvarieämbete eller annan förvaltning. För att fynden skall ha vetenskapligt värde krävs att den exakta fyndplatsen kan uppgivas. Föremål från okänd ort är i stort sett värdelösa.

Sedan mer än tio år har vi genomsökt norra och mellersta delarna av Hisingen och insamlat i markytan löst liggande föremål.

Sammanlagt har bortåt tvåtusen redskap påträffats från ett hundratal fyndplatser. Resultaten har delgivits Göteborgs Arkeologiska Museum i form av fyndlistor, manuskript m.m.

Flera fyndplatser har varit kända tidigare. Många har upptäckts av högt förtjänta personer som J. B. Johansson och J. Alin.

Det material från fyndplatsen som finns i G. A. M. har ej behandlats i texten.

L.A. M.K.

Fyndplatsen.

Vid ett besök i oktober 1966 på ett åkerparti nu beläget inom Göteborgs stads områden, närmare bestämt Gunnesby 2⁸ enligt ekonomiska kartan 7 B Göteborg 3 d Säve 2 (6415) gjordes ett par intressanta fynd. Föremålen bestod bland annat av snör- och snoddstämpelornerad keramik, fragment av slipade redskap, skivskrapor och en lihultyxa.

Platsen är tidigare känd av Göteborgs Arkeologiska Museum (G.A.M.). Alltsedan 1966 har åkerytan noga genomsökts varje vår och höst varvid ett ej oansenligt antal redskap tillvaratagits. (Dessa beskrivs under avsnittet "Beskrivning av fynden"). Skärvmaterial har bara insamlats för en stickprovsundersökning. Lokalen är betecknad med Skå. 2. Den har uppdelats i fyra avdelningar A - D (se fig. 2). A - C är det högst belägna åkerpartiet. Området är skilt från D - lokalen av en gräskam. Terrängförhållanden. A - delen sluttar dels mot NÖ dels mot VSV mot Ö - delen. B - och C regionerna lutar svagt mot VSV. D utgöres av en emot SV ganska brant sluttande åker.

Söder om fyndplatsen finns skyddande bergspartier. Åt väst stupar berget brant från D mot landsvägen mellan Kungälv - Säve.

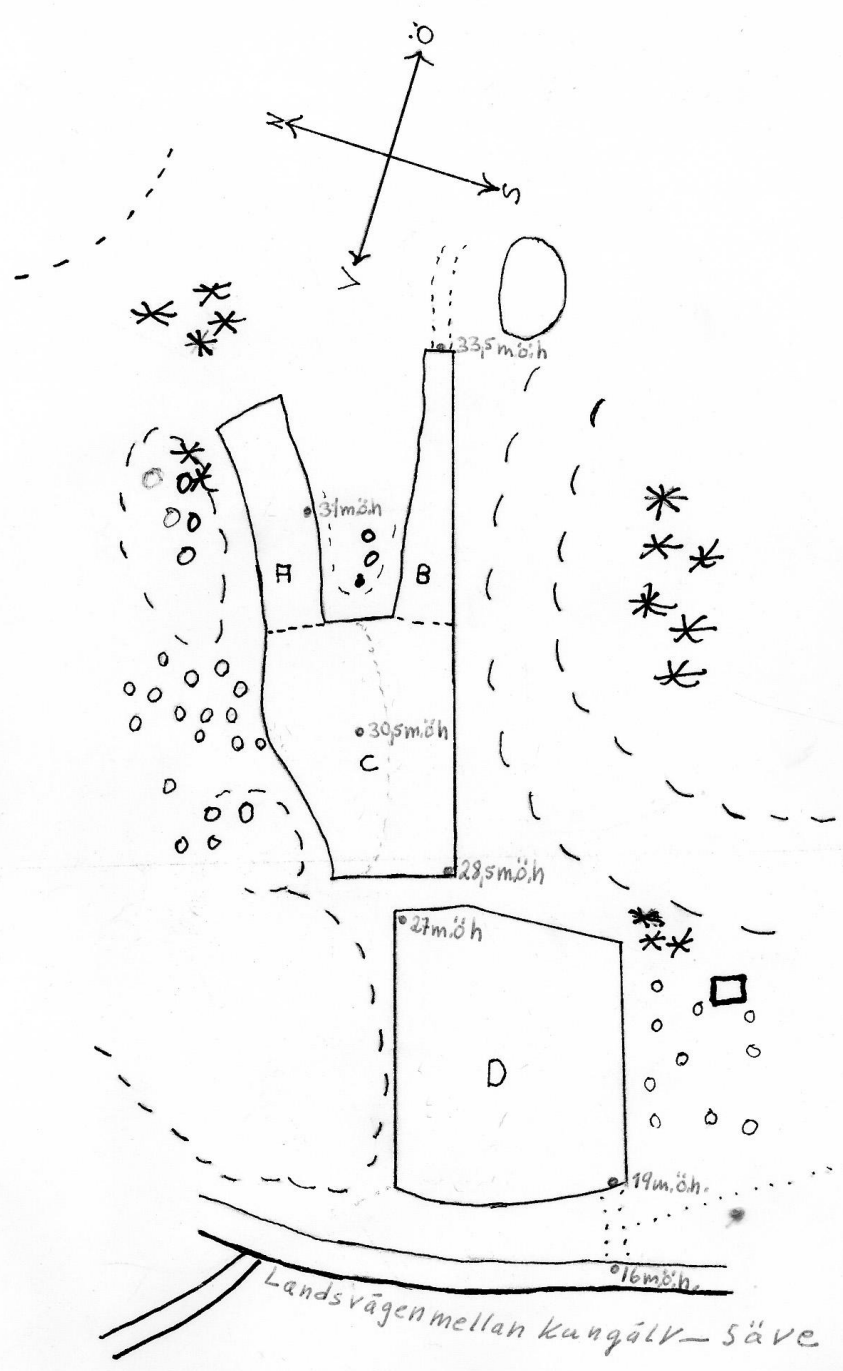
Strax väster om landsvägen ligger ett skyddande bergområde, vilket under större delen av äldre stenåldern varit en holme. I öster ligger ett långt bergsparti. Från den övre delen av lokalen kan Nodre älv skymtas. Nivåförhållanden. (se fig. 2). Nivåpunkterna har uppmätts med en Paulinbarometer. Som fixpunkt har använts punkten Skälvisered 1¹⁴ (23, 86 m. ö. h.) Mätningarna utfördes den 12/9 1969. Noggrannheten var cirka +- 0,5 m. Punkten 31 m. ö.h. är den högsta på A- delen.

Jordmån. Marken utgöres av mylla starkt uppblandad med grus och sand.

Fyndkoncentrationen. (se fyndtabell) Koncentrationen av fynd är störst på norra, västra och mellersta delen av C.

Bosättning. Lokalens förhistoriska boplatshållanden tycks ha varit goda. Omgivande bergspartier ha varit skyddande för ogynnsamma väderförhållanden. Troligen var den forntida skärgården i regionerna ett gott fiskeområde. I närheten av fyndplatsen har möjligen funnits någon form av sötvattenförekomst. Moränen med den goda avrinningen är även en viktig förutsättning för "bosättning". Människorna har troligen haft tillgång på flinta i form av block i moränen. En eventuell utgrävning av området i fråga kommer kanske att bringa i dagen ytterligare fynd som kan belysa platsens historia. M.K.

Principskiss över Skälvisered 2 (Skå.2).

MX

Fig.2 Skala ca. 1:1000.

Fig. 4

6

Utsikt mot SV över Skå 2 D (Från Skå 2 C)

Från boplatsens högsta punkt. Utsikt över Skå 2 B mot V.

Foto. Maud Lith

Fynden.

Från Skälviseredboplatsen föreligger fynd av olika kategorier, varför en grov uppsortering av materialet torde vara på sin plats. Föremål av flinta dominerar inventariet. Av det undersökta materialet kan dock högt räknat endast 10 o/o katalogiseras som redskap eller delar av sådana. Resten får gå under beteckningen "avfall". Man bör dock hålla i minnet att dylikt "avfall" kan ha haft en mer eller mindre tillfällig användning som redskap.

Redskapsinventariets sammansättning visar att platsen besökts av människor under skilda epoker av stenåldern. Sannolikt har två eller möjligen tre bosättningsperioder existerat. Till fynden hör också några få föremål tillverkade i annat material än flinta. Dessa s.k. lihultyxor är utförda i, vad som sammanfattningsvis brukar kallas, grönsten. Avfallsskärvor av grönsten förekommer sparsamt.

Keramiskskärvor påträffas över hela området men rikligast på C- delen, där en hel del kärlfragment tillvaratagits. Ett mindre antal bitar har ornering. Huvuddelen av keramiken förefaller att vara av stenålderstyp och endast ett fåtal är yngre, troligen från järnåldern.

Under rubriken "Datering" diskuteras mer ingående objektens tidsställning. Fynden är märkta enligt ett system som anger fyndplats, nummer och typ.

L.A.

Beskrivning av fynden.

Skå. 2 A.

1. Yxor.

a) Skivyxor: Här har tillvaratagits 2 st. Yxa nummer 1/1 a (fig 5) är av mejselformad typ (skivmejsel) och endast cirka 5 cm lång. Den har parallellhuggen översida och ett ganska stort ⁿeggslag. Undersidan är plan med kanthuggning på bägge sidor. På ena kanten finns litet av cortexen kvar. Baksidan av eggen uppvisar spår av nötning eller bearbetning. Den andra skivyxan 2/1 a, (fig 5), är av så kallad bilformig typ (d.v.s. ^{Kanthuggen på bägge sidor från översidan.} yxan är bredast över eggen och smalast mot nacken.) Yxan har ingen särskild bearbetning på översidan och ett ⁿeggslag i vanlig mening saknas. Undersidan är plan och kanthuggningen är väl utförd.

b) Kärnyxa. (1st) Den är oregelbunden.

I P Fragment av slipade redskap. (3 st) Bitarna härrör troligen från slipade flintyxor eller mejslar. De tre fragmenten ser ut att ha kommit från tre olika redskap.

Märkas bör dock att flintan kan variera i färg i samma block. En av bitarna (Nr 2/IP) är ett ^{egg-}fragment, medan 3/IP utgöres av en kantbit. Den tredje kan ej placeras.

3.a) Skivskrapor. (11 st) Alla har konvex egg. 5/3a och 11/3a är av den typiska runda skivskrapsformen med en väl slagen retusch (tillslagningskant). 8/3a är av den spånliknande typen (se indelning Skå.2 C). Övriga är av mer tillfälliga typer. Skrapornas längd varierar mellan 2-6 cm.

b) Spånskrapa. (1 st) Den har brant skrapkant.

6.c) Kniv atypisk. (1 st) 1/6c är gjord av en 8 cm lång spånliknande skärva med en liten retusch på toppen samt ryggen delvis bearbetad.

7. Kärnor.

a) Konisk spånkärna. (1 st) 1/7a är väl slagen runt om. Bottenplattan är dock ej cirkulär.

c) Ensidig spånkärna. (1 st) Kärnan är bränd och har fem negativa avslagsytor synliga.

f) Obestämda. kärnor. (4 st)

8.b) Hörnspets. (1 st) 1/8b är gjord av ett spån som i toppen är bearbetad till en vass spets. Den saknar det typiska inhaket som hörnspetsar brukar ha. Det finns även bearbetning för skaftning vid basen.

9.a) Knacksten av flinta. (1 st) Föremålet är väl använt och till synes väl format att hålla i handen.

10.b) Förarbeten (1 st). 1/10b är ett ämne till ett obestämbart redskap.

Keramiken.

Keramik ornerad. 2 st bitar nr 53 och 52.

Den ena biten nr 53 är särskilt intressant på grund av att den har snörörnering på ena hållet och vinkelrät mot denna är snoddstämpeltryck gjorda. Orneringstypen användes under yngre stenåldern. Den andra biten nr 52 har en något otydlig streckörnering, utförd med ett mycket vasst föremål.

Keramik oornrad. 13 st bitar.

Fyra stycken är möjligen järnålderskeramik. De är mycket finmagrade. Av de nio andra bitarna är troligen två stenålderskeramik. De övriga fragmenten är små och svåra att datera.

Skå 2 B.

3. Skrapor.

a) Skivskrapa. (1 st) 1/3a är liten (2,5-3 cm) med konvex egg.

Eggen är ovanligt vass.

b) Spånskrapa. (1 st) (fragment)

4.h) Spån med inhak. (1 st) 1/4h har två å tre inhak i följd (sågtandning).

5.a) Spånpilspets. (1 st) Toppen är avslagen på 1/5a.

7. Kärnor.

c) Ensidiga spånkärnor. (1 st)

f) Obestämbara kärnor. (1 st) Till formen en påbörjad kon.

8a) Hörnstickel. (1 st) Den har enbart ett stickelslag. Eventuellt har den ~~ett~~ inhak för skaftning på kanterna.

Tre spån med bearbetning har även hittats.

Keramiken.

Örnerad. (2 st) De synes vara från stenåldern.

Skå.2C

1. Yxor.

b) Kärnyxor. 5 stycken har hittills hittats. (Fig)

4/1b är av så kallad spetsyxtyp. Genomskärningen är tresidig.

Bearbetningen är väl utförd med parallellt bearbetad undersida

(planhuggning). Bearbetningen på översidan är förfärdigad från undersidans båda kanter så att de negativa avslagsytornas slagbutor möts i undersidans kanter. I den ena spetsen av yxan kan det möjligtvis finnas ett eggslag.

De fyra andra kan ej hänföras till någon grupp, utan utgöres av mer eller mindre oregelbundna och slarvigt tillslagna yxor. Två av dessa kärnyxor består av eggfragment. På en av de hela yxornas egg (1/1b) kan man se en bearbetning slagen genom patinan. Yxan kan alltså ha varit använd som skrapa i senare tid.

c) Yxor av Lihulttyp. (5 st) Yxorna är av den vanligaste utformningen d.v.s. med tresidig genomskärning och avsmalnande nacke. I de fall slipning förekommer är endast själva eggpartiet slipat (äldre typ). Nr 1/1c är den enda hela representanten för gruppen. Yxan är dock ej mer än c:a 9 cm.lång. (På Skå. 1 C har hittats en 18 cm. lång lihultyxa). Den är oslipad men annars välgjord. Nr. 2/1C och 3/1C utgöres av nackfragment. 2/1C har spår av slipning. 4/1C och 5/1C är eggfragment. 4/1C har slipning på såväl översida som undersida.

d) Trindyxa.(1 st) 1/1d är ett oslipat eggfragment.

I.P) Fragment av slipade redskap. (30 st)

Av särskilt intresse är fyra bitar. 16/IP har en del av yxans kant bevarad. På en sträcka av c:a 3 cm avsmalnar kanten till hälften av sin bredd (största tjocklek 0,5 cm). Biten är väl slipad även kantpartiet. Dessa två saker talar för att det kan vara en nackbit av en tunnackig yxa. 22/IP och 18/IP är eggfragment. Hos 18/IP kan man iakttaga en finare slipning på eggen. 24/IP har slispån på bägge sidor. Redskapet har varit c:a 1 cm tjockt där (tunnackig yxa?) Genom studier av slispåren och flintans färg kan man göra ett försök till uppskattning av hur många slipade redskap som kan finnas representerade i materialet. Det kan uppskattningsvis ha rört sig om 10 - 15 redskap.

2. Borrar.

a) Blockborr. (1 st) 1/2a bör betecknas som kärnborr eftersom den är slagen runt om. Spetsen är tresidig.

b) Skivborrar. (7 st) De utgöres av oregelbundna skärivor med tillslagen spets.

3. Skrapor.

a) Skivskrapor. (68 st) Fig Gruppen innehåller ett rikt och heterogent material. Bland skivskraporna kan man urskilja sex olika grupper:

De runda små med konvex och brant skrapkant.

Hit hör 8/3a, 13/3a, 37/3a och 50/3a.

2. De små runda med konvex skrapkant.

(2/3a, 3/3a, 9/3a, 19/3a, 41/3a, 42/3a, 52/3a, och 62/3a).

3. De avlånga spånliknande med rak eller konvex egg.

(1/3a, 4/3a, 6/3a, 12/3a, 14/3a, 21/3a, 29/3a, 30/3a, 33/3a, 44/3a, 47/3a, 48/3a, 58/3a, 59/3a, och 60/3a).

4. De stora runda med konvex egg. (20/3a och 27/3a)

5. Trekantiga skrapor d.v.s. retuschen slagen i V-form. (17/3a, 23/3a, 26/3a, 36/3a, 51/3a och 65/3a). 17/3a och 51/3a är de mest typiska. Dessa har kanske varit använda vid speciella arbeten.

6. Övriga skrapor. De består av oregelbundna skivskrapor och fragment. 31/3a är bearbetad genom patinan och kan ha använts som mittstickel.

b) Spånskrapor. (5 st) 1/3b är endast fragment. På 2/3b och 5/3b har förutom toppen också bägge sidornabearbetats. 3/3b och 4/3b har rak skrapkant. 3/3b har också ett urtag för skaftning.

c) Kärnskrapor. (2 st) 1/3c är av typen kölskrapa.

d) Blockskrapor. (4 st) 4/3d och 2/3d är de mest representativa. 2/3d skulle kunna vara ett förarbete till en kölskrapa.

4) Spån med inhak. (även skärvor med inhak) (7 st)

1/4h har tre inhak i rad så att sågtandning erhållits. 2/4h, 3/4h, 4/4h och 5/4h är specialverktyg som fått ingå i denna grupp. 3/4h och 5/4h är av samma variant. På mitten av bägge skärvorna är en spets utarbetad. De är huggna så att retuscherorna blivit motvända i spetsarna.

5b) Tväreggade pilspetsar. (9 st)

7/5b är mycket hög och eldskadad. 4/5b är ett mycket gott exemplar. Den har sned egg. 8/5b är mycket grov och uppvisar en bearbetad egg.

6c) Knivar atypiska. (6 st) 3/6c, 4/6c och 5/6c är gjorda av skivor, medan de tre andra är tillverkade av spånliknande skärvor.

7. Kärnor.

a) Koniska spånkärnor. (3 st) Alla är typiska.

c) Ensidig spånkärna. (1 st)

d) Handtagskärna. (1 st) 1/7d kan möjligen ha varit använd som kölskrapa.

f) Obestämbara kärnor (+ knutor). 18 stycken.

8. Stickelredskap.

a) Hörnsticklar. (5 st) 1/8a har en bearbetning i toppen och ett stickelslag. På basen finnes en spets utarbetad. 3/8a och 4/8a har mycket vassa spetsar med bearbetning och stickelslag. 4/8a har två inhak som kan ha varit avsedda för skaftning.

b) Hörnspetsar. (5 st) 3/8b och 5/8b är de mest typiska. Båda har ett inhak alldeles under en brottyta. 1/8b har en viss likhet med 1/8b på A - delen.

9. a) Knackstenar av flinta. (7 st) (4 st fragment.)

Ingen är särskilt välformad.

b) Knacksten bergart. (1 st) Ej mycket använd.

10b.) Förarbeten. (4 st) 1/10b är möjligen förarbete till en senneolitisk pilspets.

Keramiken.

Typ I Ornerad.

a) Kantbitar. (5 st) Nr. 15, 16, 17, 18 och 57.

Nr. 57 är mycket finmagrad, och troligen från järnåldern.

b) Övriga. Cirka 390 stycken bitar.

Typ II Ornerade.

Kantbitar.

a) Streckornerade intryck ställda i horisontella rader.

(2 st) Nr 1 och 2 Bitarna kan ha härrört från samma kärl.

b) Snörörnerad keramik med vid mynningen vertikalt ställda snoddintryck samt under dessa horisontella snörinjer. (5 st) Nr. 3, 4, 5, 6 och 7. Fragmenten 3, 4 och 5 tycks ha härrört från tre olika kärl. 6 och 7 är svårbestämbara.

c) Snörörnerad med horisontella linjer under mynningskanten.

(6 st) Nr. 8, 9, 10, 11, 12 och 13. Fem kärl kan möjligtvis vara representerade. (Nr. 12 och 13 troligen samma kärl.)

d) Kärlbit med gropintryck. (1 st) Nr. 14. Två stycken intryck är synliga. Övrig ornerad keramik.

Ej kantbitar.

e) Kombinerad snör och snoddstämpelornering med horisontella snörinjer och vertikala snoddstämpelintryck. (1 st) Nr. 19.

f) Bitar med korta vertikalt gjorda snoddintryck.

(4 st) Nr. 20, 21, 22 och 23. (21 o 22 något osäkra) Antalet kärl osäkert.

g) Fragment med parallella snörinjer. (27 st) Nr 28 - 51 plus Nr. 54-56. Orneringen på Nr. 47 har gjorts med ett ovanligt tunnt snöre Ett obestämt antal kärl ingår.

h) Fragment med parallella snoddstämpellinjer. (3 st) Nr. 24, 25 och 26. Nr. 24 och 25 kan ha tillhört samma kärl.

c) Fragment med intryck gjorda med okänt föremål. (1 st) Nr. 27.

Lerklining. cirka 14 stycken bitar.

Skå 2 D.

1b) Kärnyxa. (1 st) Denna yxa 1/1b är av samma typ som 4/1b från C-delen. 1/1b är patinerad och kraftigt svallad. Yxan är funnen c:a 22 - 23 m.ö.h.

2a) Blockborr. (1 st) 1/2a har plan undersida.

3. Skrapor.

a) Skivskrapor. (11 st) 1/3a är skedformad med tånge. 4/3a och 9/3a är av den spånliknande formen. 10/3a är stor och rund, med konvex skrapkant. De andra skivskraporna är av mer tillfälliga former.

c) Kärnskrapor. (2 st) 1/3c är av mer tillfällig utformning. 2/3c kan betecknas som kölskrapa.

d) Blockskrapa. (1 st) 1/3d har en vass skrapkant och tycks ha varit väl använd.

4h.) Spån med inhak (även skärvor med inhak) (2 st) 1/4h är ett 6,5 cm. långt spån. 2/4h är gjord av en skärva.

5b) Tväreppade pilspetsar. (2 st) 1/5b är endast bearbetad på ena sidan.

6a) Segmentkniv. (1 st) 1/6a är bearbetad från ryggen på bägge sidor.

Eggen är delvis tillslagen.

7. Kärnor.

a) Konisk spånkärna. (1 st)

f) Obestämbär kärna. (1 st)

8b) Hörnspetsar. (3 st) 1/8b är gjord av ett spån. Inhaket är beläget på toppen. 2/8b är tillverkad av en skiva. En kant har bearbetats.

3/8b ser ut att vara ett specialverktyg. Den liknar en fiskkrok (sådana är sällsynta i flinta.) Den är svallad och patinerad.

10b. Förarbeten. (1 st)

Keramiken.

Oornerade. (7 st) 3 stycken bitar är mer finmagrade än de andra.

De kan möjligen vara från järnåldern.

M.K.

Stickprovanalys av skärvor.

Boplatsdel	Skå.2A	Skå.2B	Skå.2C	Skå.2D
Nivå	30-31	30-33	29-31	19-27
m.ö.h.				
Antal skärvor	202	42	323	146
Patinerings %	23	10	11	49
Svallning %	15	21	8	44
Hyalinflinta %	22	45	19	15

Kvoten mellan de antal skärvor som har konsistensen ifråga^{s/} och totalantalet skärvor gånger hundra uttrycker procenttalen.

(Hyalinflinta=finkornig och glasartad flinta).

Redskapstyper från Skälvisered 2.

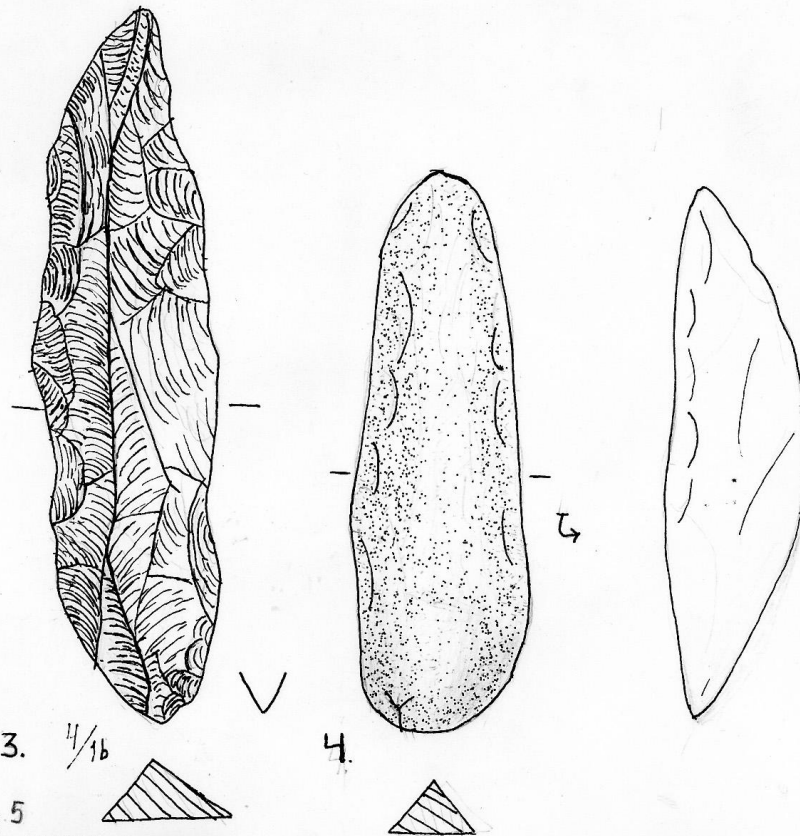
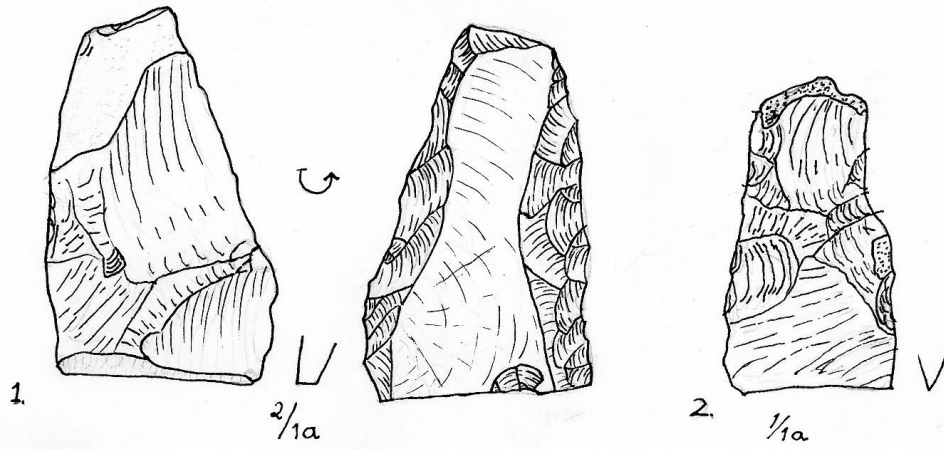
Yxor.

Fig 5

1. = SKIVYXA

2. = SKIVYXA JÄMNBRED

3. = KÄRNYXA (SPETSYXA).

4. = LIHULTYXA.

M. 4

Yxor. (forts.)

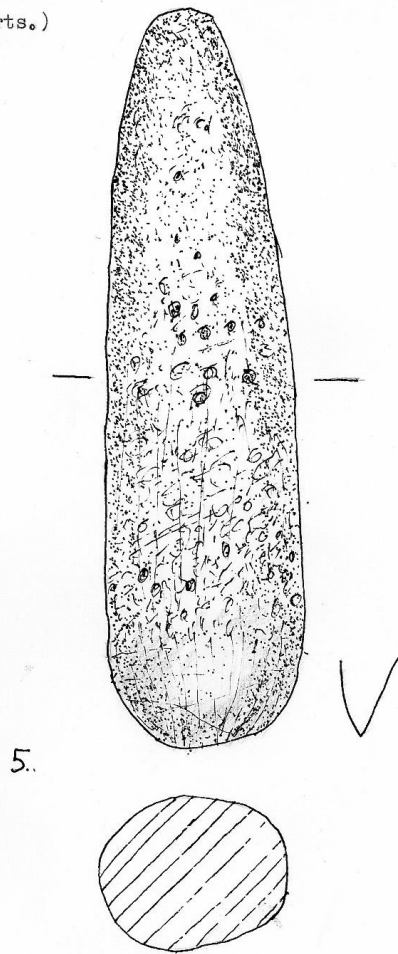

Fig. 6

5. = TRINDYXA.

M.K.

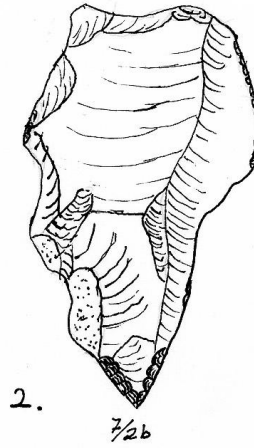
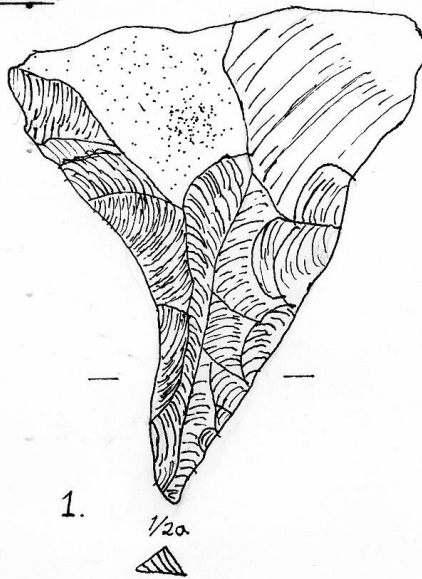
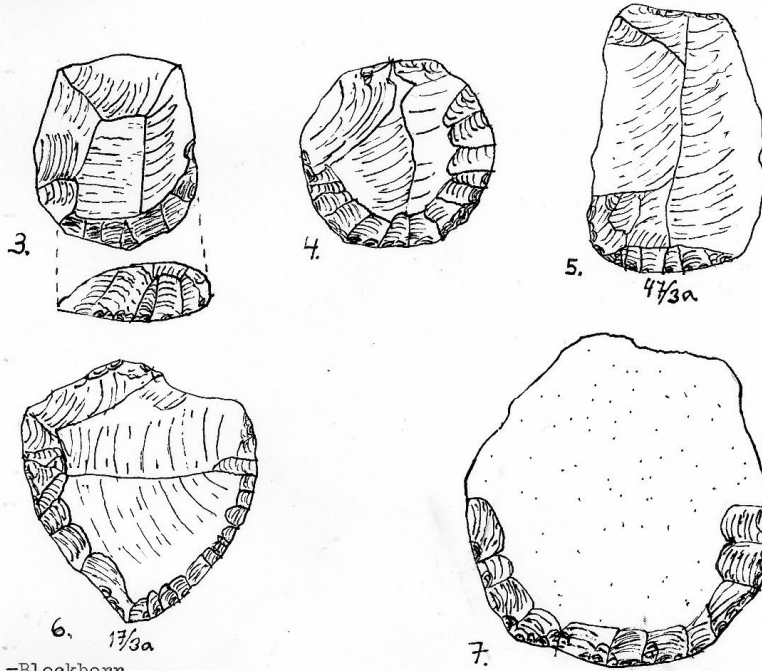
Borrar.Skivskrapor.

Fig. 7

1.=Blockborr

2.=Skivborr.

3.=Skivskrapa 1.(se text.)

4.=Skivskrapa 2.

5.=Skivskrapa 3.

6.=Skivskrapa 5.

7.=Skivskrapa 4.

M.H.

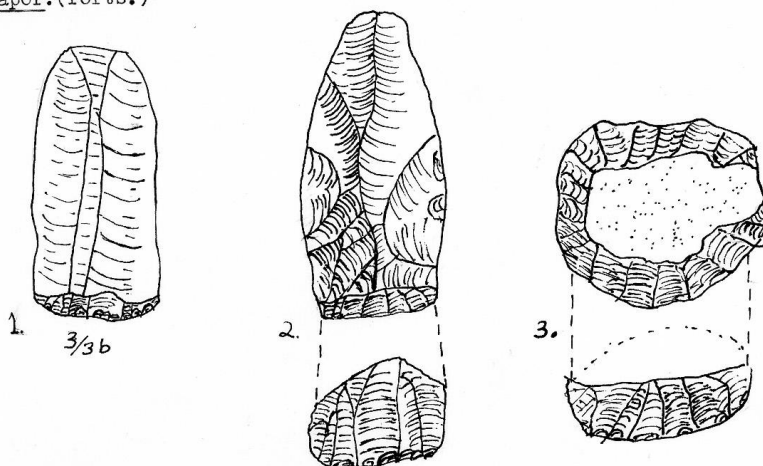
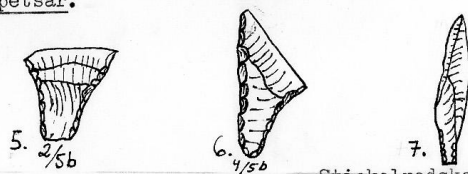
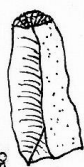
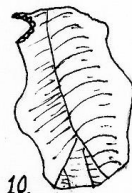
Skrapor. (forts.)Spånredskap.Pilspetsar.Knivar.Stickelredskap.

Fig 8

- 1.=Spånskrapa.
 2.=Kärnskrapa.
 3.=Blockskrapa.
 4.=Spån m. inhak.
 5.=Tväreaggad.
 6.=Tväreaggad Sned.
 7.=Spånpilspets m. tånge
 8.=Övrig.
 9.=Segmentkniv.
 10.=Hörnspets.
 11.=Kantstickel.

M.H.

Fig. 9

Yxor från Skå 2C. Övre raden, Kärnyxor. Undre raden, Lihultyxor (1-5). Nr 6 (längst till höger) Trind-yxa. (Ngt. mer än $\frac{1}{3}$ nat. storlek)

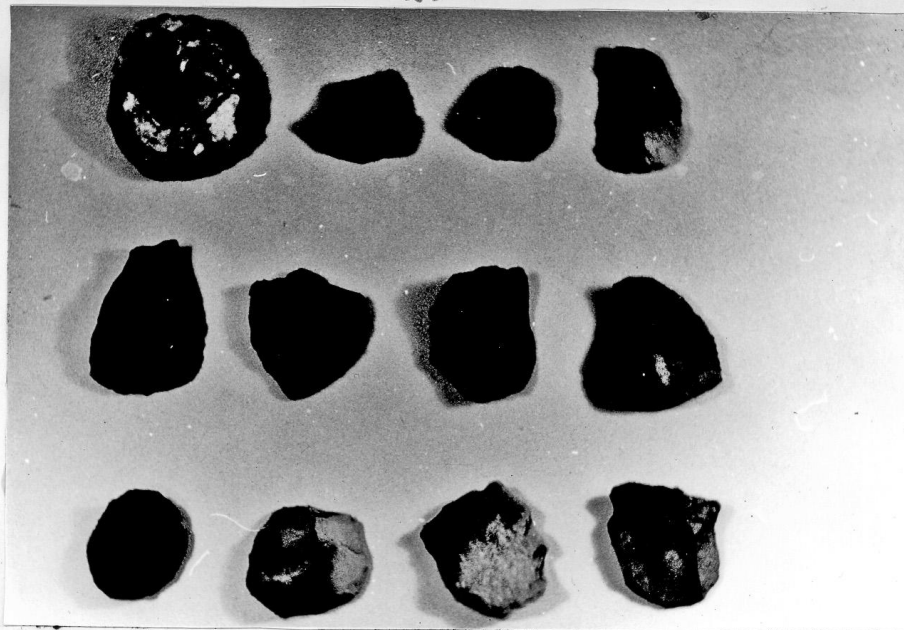

Övre raden. Fragment av slipade flintyxor (Skå 2C)
Undre raden. Skivborrar (Skå 2C) (Ca $\frac{1}{2}$ nat. storlek)

Foto Mand Lilla

Fig. 10

20

Skivskrapor från Skå 2C

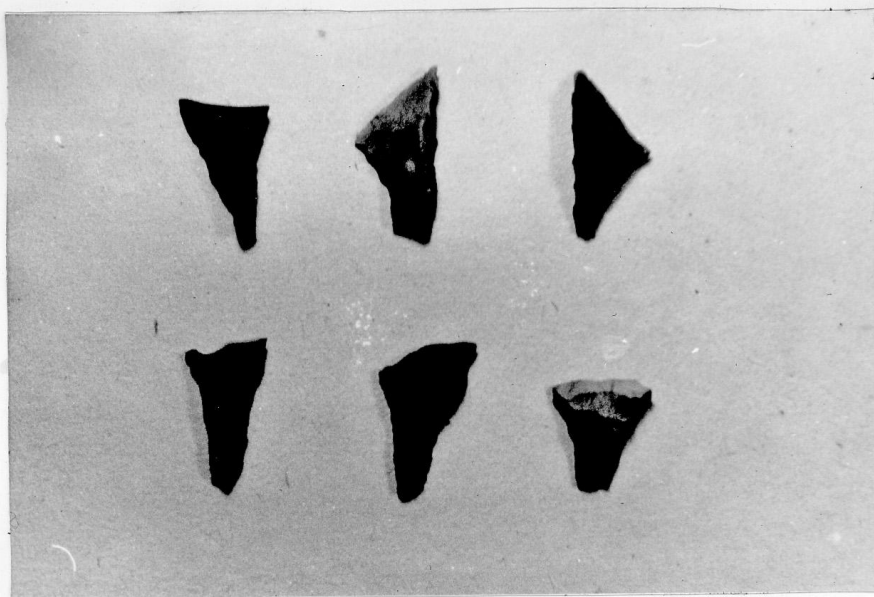
Övre raden: Hörnspetsar från Skå 2C

Undre raden: Spån m. inhak samt två skivknivar.
(Förminskat)

Foto. Maud Leth

Fig. 11

21

*Tväreggade pilspetsar från Skå 2 C
(Ngt förstorat)*

Slagstenar från Skå 2 C (Ngt förminskat)

Foto. Maund Lith

Fig. 12

Kantfragment Skå 2C
 1:a raden: Streckornering
 (typ IIa). 2:a raden: Snör-
 ornering (typ IIb). 3:e raden:
 Snörornering (typ IIc). 4:e
 raden: Cornerade kant-
 fragment. (typ Ia)
 Nedan: Delförstoring av
 övre fotot.

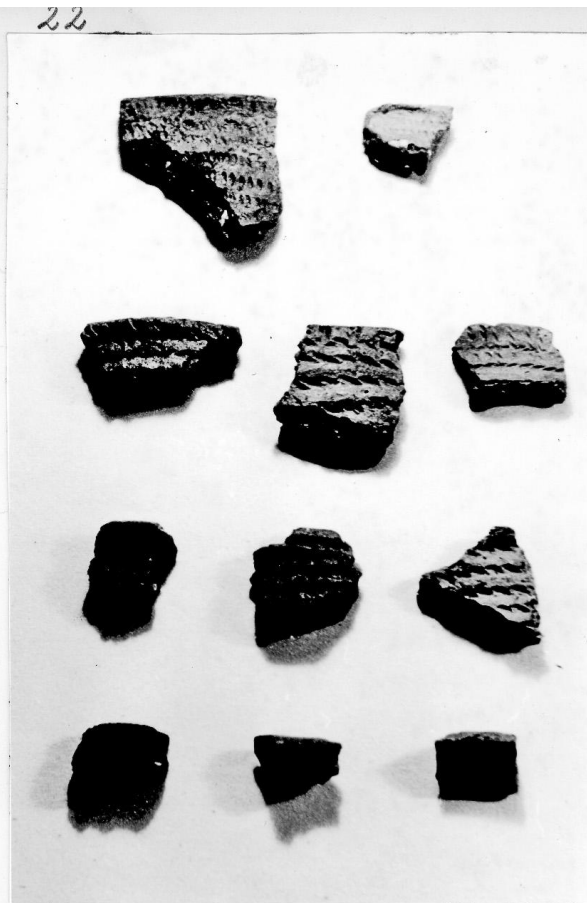

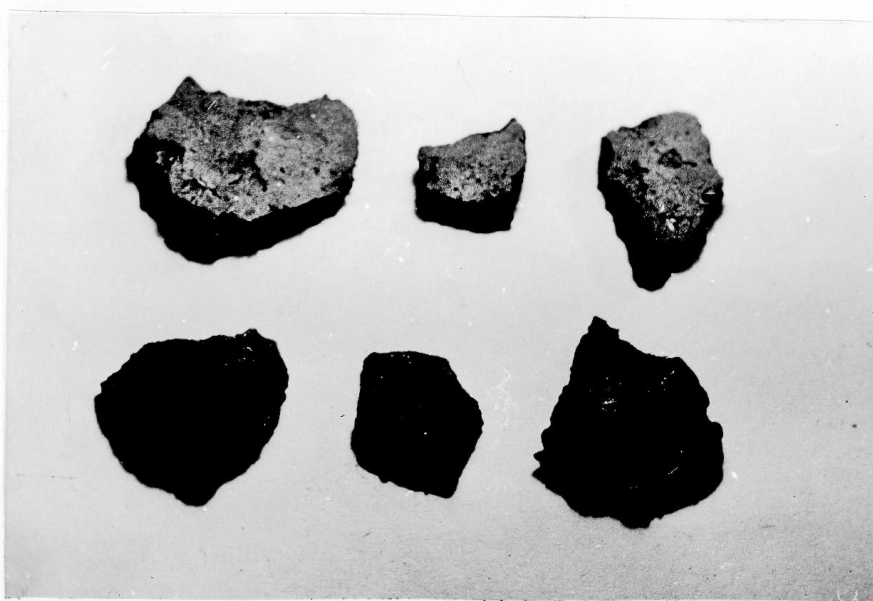
Foto Mand Lth

Fig 13

23

Snörörnerad keramik (Skå 2 C)

Oornerad keramik (Skå 2 C)

Foto. Haudkisth

Fynd från Skå2A. Översta raden: Skivyxor (2st), fragment av slipade yxor (2st). Mellersta raden: Skivskrapor (2st), kniv, samt ornerad keramik (streckornering överst, snoddornering nedtill). Undre raden: Ornerad keramik (Troligen från järnåldern).

Foto Mand Lth

Fyndtabel.

		Skå 2 A	Skå 2 B	Skå 2 C	Skå 2 D
Nr.	Förneakstyp				
1.	Yxor				
a	Skivxor	2	-	-	-
b	Kärnyxor	1	-	5	1
c	Lihultyxor	-	-	5	-
d	Trindyxor	-	-	1	-
e	Sandarnayxor				
f	Obest. bergartsy.				
2.	Borr o. stötredskap				
a	Blockborr	-	-	1	1
b	Skivborr	-	-	8	-
c	Spånborr				
d	Handspetsar				
e	Spetsredskap				
f	Eldslagningsstenar				
3.	Skrapor				
a	Skivskrapor	11	1	68	11
b	Spånskrapor	1	1	5	-
c	Kärnskrapor	-	-	2	2
d	Blockskrapor	-	-	4	1
4.	Spånredskap o. mikroliter				
a	Hullingspetsar				
b	Snedspetsar				
c	Rombspetsar				
d	Näbbformiga spetsar				
e	Stickrospetsar				
f	Enkelsid. lancetter				
g	Dubbelsid. lancetter				
h	Spån m. inbaktskärver m. inhak	-	1	7	2
5.	Pilspetsar				
a	Spånpilspetsar m. tänge	-	1	-	-
b	Tväreggade	-	-	9	2
c	Snedeggade				
d	Övriga				
6.	Knivar				
a	Segmentknivar	-	-	-	1
b	Spåknivar				
c	Övriga	1	-	6	-
7.	Kärnor				
a	Koniska spånkärnor	1	-	3	1
b	Cylindriska spånkärnor				
c	Ensidiga spånkärnor	1	1	1	-
d	Handtagskärnor	-	-	1	-
e	Knutor				
f	Obest. kärnor	4	1	18	1

blad 1

Nr.	Fornsakstyp	SKÅ 2A	SKÅ 2B	SKÅ 2C	SKÅ 2D
8.	Sticke/redskap				
a	Hörnsticklar	-	1	5	-
b	Hörnspetsar	1	-	5	3
c	Mikrosticklar				
d	Övriga				
9.	Knackstenar				
a	Av flinta	1	-	7	-
b	Av bergart	-	-	1	-
10	Ämnen				
a	Råämnen				
b	Förarbeten	1	-	4	1
11.	Slipstenar				
12.	Obest. redskap				
a	Spånredskap				
b	Skiv o. skärvredskap				
c	Redskapsfragment				
13.	Spån o. skärvar				
a	Stora spån				
b	Typiska spån				
c	Spånliknande skärvar				
d	Mikrospån				
e	Skärvar o. avfall				
I.P	Fragment av slipat redsk	3	-	30	-
	Keramik (bitar)				
	Kantbitar ornerade	-	-	14	-
e j	- " - - " -	2	-	36	-
	Kantbitar ornerade	-	-	5	-
e j	- " - - " -	13	2	ca 390	7

Datering.

Något om metoder och förhållanden.

Bedömningen av boplatsens ålder måste göras försiktigt, då det rör sig om på ytan insamlade fynd. Materialet utgör vad som på arkeologspråk brukar kallas ett hopat fynd. Härmed menas att rester av mänsklig verksamhet ansamlats på en plats under en eller ofta flera skilda perioder.

Inte så sällan påträffas objekt som kan anses ha blivit nedlagda i jorden samtidigt. Exempel på sådana är grav- skatt- och votivfynd. Ända sedan stenåldern har smycken och vapen importeras från sydliga områden. I Norden påträffade utländska redskap kan ofta dateras genom studium av klassiska och orientaliska skriftkällor (associationsdatering). Åtskilligt gravmaterial har kunnat noggrant tidbestämmas på denna väg. Med komparativa studier kan sedan boplatmaterial och lösfynd dateras. En någorlunda fixerad kronologi har genom associationsdatering kunnat upprättas från och med omkring år 2000 f. kr.

Vad beträffar den äldre stenåldern är läget annorlunda. Någon absolut kronologi finns inte, inte ens en helt accepterad relativ kronologi. Slutna fynd saknas i stort sett. Undantag är graven vid Barum i Skåne samt gravarna vid Kams och Stora Bjers på Gotland. I skarp kontrast till de fåtaliga gravfynden står ett mycket stort antal boplatser med hopat material. Huvudmassan av boplatserna återfinns längs södra Sveriges kuster, inte minst västkusten, samt i mindre antal utmed sjöar och vattensystem i inlandet, Bohusläns ypperliga skärgård, jämte rik tillgång på flinta är två faktorer som starkt gynnat utvecklingen av en fångstkultur under äldre stenålder. Många av de äldsta fyndplatser vi känner återfinns i området. Välkända lokaler är Tosskärr på Tjörn (9000 f. kr. enligt en annan beräkning i varje fall 7000 f. kr.) samt Hensbacka och Sandarna. Äldst i Sverige för närvarande är sannolikt fyndet vid Segebro i norra Malmö (ca 9000 f. kr.).

På intakta boplatser kan man i gynnsamma fall separera oliktidiga komponenter i ett hopat fynd genom studium av lagerföljden (stratigrafien). Platsens relativa kronologi kan då klarläggas. Svårigheterna blir dock mycket stora när respektive lager skall placeras i tid. Typologin är liksom stratigrafien ägnad att skapa en relativ kronologi. Typologin avser att söka utröna sambanden mellan olika föremålstyper och hur skilda redskap utvecklats ur tidigare former.

Många naturvetenskaper har tagits i arkeologins tjänst. Geologin är sedan länge oumbärlig. Andra grenar är kemi, fysik, botanik och zoologi.

Man daterar numera med hjälp av pollen - diatomé - C-14- karbonat - fluor- och uranalyser, ~~samt~~ dendrokronologi o.s.v. Ovan mark svårupptäckta lämningar kan lokaliseras med resistensmätning, flygfotografering, fosfatanalys, akustisk sondering och ekvipotential linjebestämning.

Äldre stenålderns boplatser anses ha varit bundna till den dåtida strandlinjen. Med hjälp av ett av geologerna uppgjort strandförskjutningsdiagram kan fynden hänföras till en eller stundom flera strandlinjer. Metoden förutsätter givetvis noggrann kännedom om platsens nivåförhållanden.

I norra Bohuslän har stranden i stort sett rört sig kontinuerligt nedåt. En viss stagnation av landhöjningen inträffade under mesolitisk tid i Uddevallaregionen. Boplatserna ligger dock i en ganska välordnad serie, de äldsta högst upp, de yngre längre ned. Situationen i landskapets södra delar är mer komplicerad och svårtolkad. Havsytan har rört sig upp och ned. Transgression har avlöst regression. Terrängavsnittet 15 - 25 m. ö. h. har passerats minst tre gånger av havet (jfr. diagram fig.)

Den oregelbundna regressionen medför således att oliktidigt material kan ha hopats på en och samma plats. Nivån kan i motsats till nordbohuslänska förhållanden endast i undantagsfall ge upplysning om ålder då daterbara fynd saknas. Möjligheten att helt separera oliktidiga komponenter i hopat material måste för närvarande betraktas som obefintlig. Man får nöja sig med att försöka plocka ut de föremål som med någon grad av säkerhet kan anses ha varit typiska för en viss period. Inte så sällan måste frågan, om vi över huvudtaget har ett rent eller blandat fynd, lämnas obesvarad. I kontrast till den till synes välordnade serien i norr, står således den minst sagt röriga i söder. Tolkningen försvåras ytterligare av att vi i skånska, halländska och danska kustområden måste räkna med submarina boplatser. Alla de fyra huvudtyper av yxor som förekommer under äldre stenåldern har anträffats på Skälviseredboplatserna. (Skiv- och kärnyxor av flinta samt lihult- och trindyxor av grönsten). Dessa typerns inbördes tidsförhållanden har ännu ej helt klarlagts.

Debatten om faserna i den mesolitiska perioden har fört olika forskare till skilda ställningstaganden. Trots förbättrade analyseringsmetoder blir den moderna bilden av stenåldern behäftad med fler frågetecken än vad som ansågs nödvändigt för bara några decennier sedan. Intensifierade studier avslöjar nya variationer i ämnet, all tolkning måste göras med större försiktighet. Tendensen gör sig gällande inom snart sagt all forskning.

Eftersom åsiktsdivergensen är markant och då utvecklingen i olika delar av landet skiftat följer här en högst summarisk redovisning av några viktiga förlopp under mesolitisk tid i Västsverige. Vad yngre stenåldern beträffar hänvisas till M. Stenberger, *Det forntida Sverige*.

År 1934 publicerade Alin, Sarauw och Thomasson sitt arbete om den stora välkända boplatsen vid Sandarna i Göteborg. Yxinventariet i det undre kultur-lagret dominerades av kärnyxor. Man ansåg sig ha påvisat en mycket gammal bosättning. De kraftigt inlagrade redskapen har daterats till c:a 5000- 7000 f. kr. Buden varierar men resterna är i alla fall äldre än Tapesmaximum som inträffade c:a 4500 f. kr.

Göteborgsregionen äger åtskilliga liknande fyndplatser, vilka i tid kan knytas an till Sandarnaboplatsen. Situationen kompliceras dock av att man jämte Sandarnakulturen kan urskilja en troligtvis ännu äldre fyndgrupp, kallad Hensbackakultur efter en rik fyndlokal nära Munkedal.

Skivyxan var dominerande redskap på detta stadium. Åke Fredsjö har vid Tosskärr på Tjörn grävt ut en av Hensbackakulturens mest primitiva representanter. Tosskärrboplatsen som av många forskare anses vara det äldsta beviset på mänsklig verksamhet i Västsverige har daterats till c:a 9000 f. kr. Lika tidigt som människor fanns vid Segebro kan de ha funnits i Bohuslän. Hensbackakulturen har nära anknytning med den norska Fosna - kulturen. Troligen finns också samband med danska kustboplatser. Alin daterar Hensbacka till c:a 7000 - 8000 f. kr.

Är nu skivyxorna i Göteborgstrakten äldre än kärnyxorna? I norra och mellersta Bohuslän visar yxornas läge i terrängen att så måste vara fallet. (Detta gäller under förutsättning att man bott vid en dåtida strand). Vi har förhållandevis få motsvarigheter till Hensbackakulturen vid Göteborg. Dessutom finns ingen utpräglad skiktning av äldre och yngre material. I det dansk - skånska området kommer kärnyxorna först, skivyxorna uppträder inte förrän mot slutet av äldre stenålder. Carl-Axel Moberg lämnar frågan öppen i "Fynd 1962". Fredsjö å sin sida menar att området är homogent. Således skulle alla skivyxboplatser i Västsverige vara äldre än kärnyxboplatserna. Mycket talar för att Fredsjö's uppfattning är riktig. Slutomdömet blir: 1. Hensbackakultur med skivyxdominans (c:a 9000- 6500 f. kr.) 2. Sandarnakultur med kärnyxdominans (c:a 6500- 4500 f. kr.).

Vi har nu anledning att rikta blicken mot fyndlokalen vid Lihult i norra Bohuslän. Kärnyxorna är här till stor del ersatta med slipade grönstensyxor. Sådana yxor påträffas även i Sandarnaboplatsens övre lager, där de klart visar att de är yngre än kärnyxorna. Lihultskulturen dyker upp ungefär vid tiden för Tapesmaximum och fortsätter fram mot äldre stenålderns slut. Även om fyndgruppen har sin tyngdpunkt i öster finns åtskilliga motsvarigheter i Göteborgsregionen, t. ex. Skå. 2.

Under den mesolitiska tidens sista epok genomgår Lihultyxan, enligt somliga,^{en} påtaglig utveckling som för fram till trindyxan. Sistnämnda typ påträffas under hela Lihultperioden men dominerar först mot slutet. (Alin ansåg sig t. o. m. ha funnit en inlagrad trindyxa vid Lackarebäck vilket dock betvivlats). Sålunda: Lihultskultur med Lihultyxor och trindyxor (c:a 4500 - 2500 f. kr.).

Lihultyxdominans i början och trindyxdominans i slutet av perioden. Via trindyxan kommer vi över till yngre stenålderns redskapstyper.

Om Skälviseredboplatsens tidställning.^{s/}

Låt oss nu försöka analysera fynden vid Skälvisered. Finns det spår av tidig Hensbackakultur? De två skivyxorna från A- delen ger ensamma inget besked. Hade Hensbackakultur varit för handen borde även andra tidstypiska fynd som mikroliter, sticklar, spån m. m. ha påträffats. Mikroliter förutom pilspetsar saknas helt. Spåntekniken är mycket sparsamt företrädd. Enligt min mening torde Skälviseredyxorna inte ha någonting med Hensbackakultur att göra. Sannolikt har de ingått som sekundäryxor i en yngre föremålsuppsättning.

Härnäst följer det kärnyxdominerade Sandarnaskedet. Landhöjningen hade nu gått så långt att havsytan mestadels låg nedanför fyndområdets nedersta delar (= Skå.2 D 19 m. ö. h.). Periodens slut karaktäriseras av en mycket markant landsänkning, den s. k. Tapestransgressionen. Havet steg upp över D - området, varvid 2/3 av D lades under havsytan. Som högst nådde vattnet drygt 25 m. ö. nuvarande havsyta (= Tapesmaximum (Tpm.) c:a 4500 f. Kr.). Man vill numera senarelägga Tpm. till 4500 f. Kr., varför strandnivådiagrammet inte stämmer överens med de uppgifter som lämnas i texten.

Eventuell Sandarnakultur är således att söka på D-områdets nedre delar. Stort intresse tilldrar sig den vitpatinerade och kraftigt svallade kärnyxa som hittats på D på en nivå av 22 - 23 m. ö. h. Överlagrade boplatser uppvisar av naturliga skäl en hög frekvens av svallade föremål. Likaså tycks inlagrat material ha en högre tendens till patinering, vilket inte hindrar att ej inlagrade föremål kan ha patinering, likaväl som inlagrade kan sakna sådan, (jfr. Tosskärr och Sandarna).

Patineringsproblemet väntar ännu på sin lösning. Stickprovsanalys på skärv-materialet visar att både svallnings- och patineringsgraden är avsevärt högre än på övriga delar. Detta kan enligt min mening tyda på en bosättning av fångstfolk strax före Tpm. d. v. s. c:a 5000 - 6000 f. kr. En stratigrafisk undersökning skulle kanske visa om så är fallet.

På C-delen har hittats fem Lihultyxor. Samtida med dessa torde även de fem kärnyxorna vara. Sistnämnda yxtyp användes också under Lihulttid, men uppvisar då inte samma regelbundna form som tidigare. I detta avseende är Skälvisered-yxorna inte något undantag. Troligen hör skivyxorna på A till samma bosättning. En större motsvarighet till denna bebyggelse finns på Skälvisered 1 (Skå 1.). strax norr om Skå 2. Yxinventariet vid Skå 1 består av 6 skivyxor, 42 kärnyxor, 47 Lihultyxor, 6 trindyxor, 27 obestämbara grönstensyxor och 2 fragment av slipade flintyxor. Till detta kommer ett antal yxor som av äldre samlare tillförts arkeologiska museet. Från Skå 1 föreligger dessutom c:a 150 andra redskap, som skrapor, knivar, slagstenar m. m. Lihultyxornas läge på C-delen pekar på en bosättning i anslutning till Tapeshavets högsta strand, c:a 4000 - 5000 f. kr. Vad beträffar övriga redskapstyper som skrapor, knivar, borrar, pilspetsar o. dyl. kan det ej avgöras vilka som hör till denna eller senare bebyggelse. Den enda trindyxan kan antingen vara samtida med Lihultyxorna, eller härröra från en senare mer tillfällig vistelse på platsen.

C - lokalen uppvisar även spår från yngre stenålder. Fragment av slipade flintyxor och ornerade krukskärvor är nya inslag i fyndmaterialet. Några tillräckligt stora yxfragment tycks visa att det rör sig om s. k. tunnackiga yxor. Sådana påträffas bland trattbägar-kulturens redskap under tidig neolitisk tid (döstitid) samt parallellt med tjockackiga yxor i mellanneolitisk tid (gånggrifttid). Snörornerad keramik återfinns också i trattbägar-kultur under tidig och mellanneolitisk tid samt i båtyxkultur under mellanneolitikum. Här görs inget försök att närmare utreda keramikens tidsställning. Vi kan konstatera spår av tidiga jordbrukare under döstitid eller gånggrifttid, (ca. 3500 - 1800 f. kr.) Dessa människor var ej strandbundna. En liknande boplatz nära Tuve kyrka, utgrävdes av Göteborgs Arkeologiska Museum 1966. Fynden utgjordes bland annat av snörornerad keramik, fragment av slipade flintyxor samt en stor mängd skrapor. Några keramikbitar skiljer sig från stenålderstypen genom ett mer finmagrat gods. Troligtvis är dessa från järnåldern.

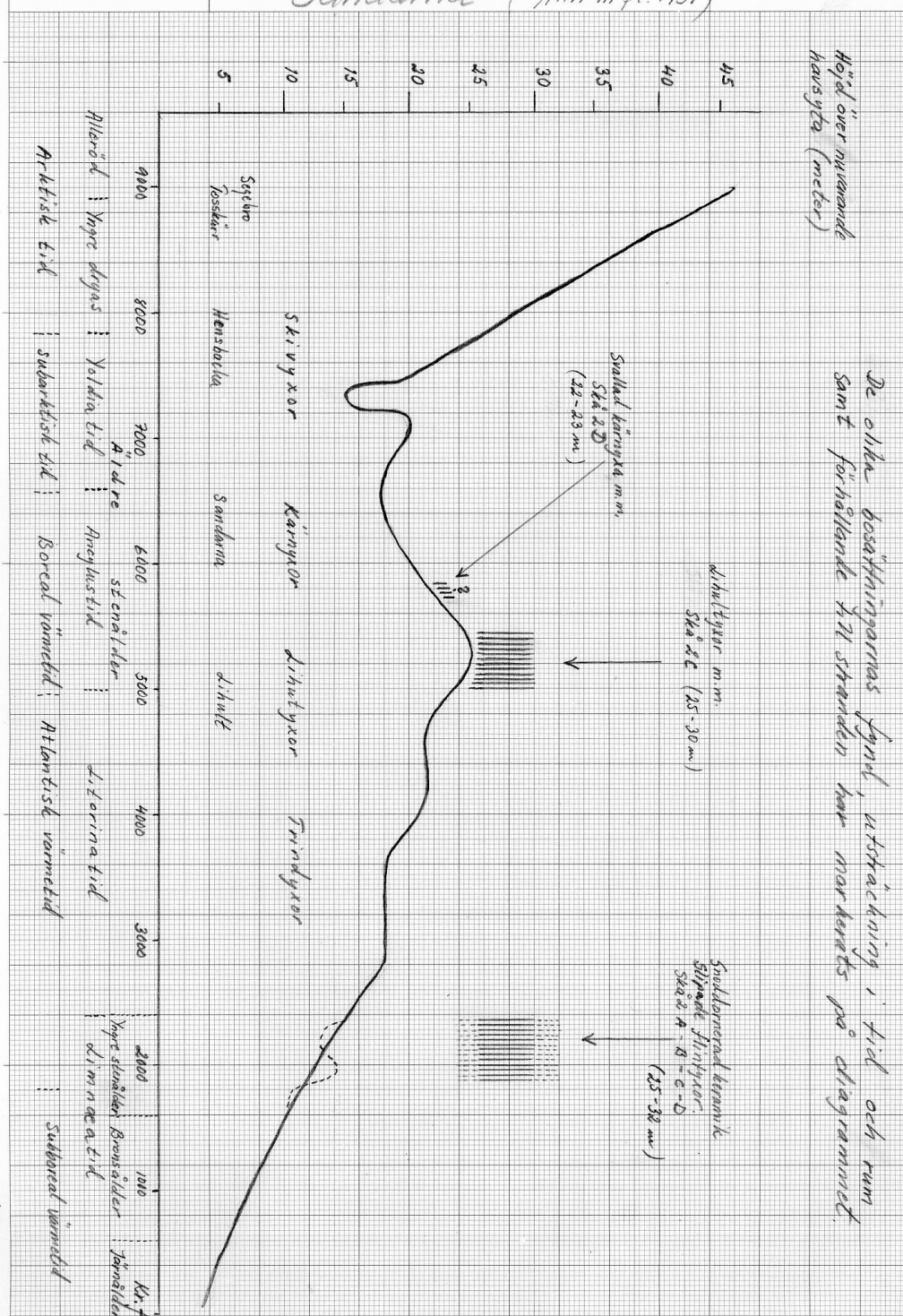
Skälviseredboplatzen berättar om olika förhistoriska människor med skiftande näringsfång. Samtidigt ger fyndets heterogena struktur exempel på många av de problemkomplex som västsvensk stenåldersforskning så ofta ställs inför.

L.A.

Sandarna (Alin m. fl. 1934)

Fig. 15

L. A.

Litteratur. (Speciellt Västsveriges stenålder)

- Alin J. , Stenåldersforskningen i Bohuslän. 1953
 " , Förteckning över stenåldersboplatser i norra Bohuslän. 1955
 " , Stenåldersboplatser och strandlinjer i mellersta Bohuslän. 1929
 " , Strandlinjens läge i Göteborgstrakten vid slutet av den seneglaciala landhöjningen. 1934
 " , Förmodade gotiglaciala fyndplatser i Göteborgstrakten. 1944
 " , Submarina stenåldersboplatser utmed norra Hallandskusten. 1941
 " , En märklig stenåldersboplatz vid Mölndals gamla sjukstuga. 1934
 " , Från Mölndals äldsta bebyggelse. 1935
 Alin och Sarauw, Götaälvmrådets fornminnen. 1923
 Alin och Niklasson, Thomasson, Stenåldersboplatzen på Sandarna 1934
 Althin C- A, Man and environment. 1954
 " , The chronology of the stone-age settlement of Scania, Sweden. 1954
 Anderbjörk J.E. Västergötlands megalitgravar. 1952
 Andersson S. Stenåldersboplatser i Tuve (i en bok om Tuve) 1966
 " , Ett boplatzområde i Skogome (i boken Säve) 1969
 Arbman H. Hallands forntid, i Hallands historia 1954
 Arvidsson L. och Kuylenstierna J. Stenåldersboplatser Skändla 5 i Tuve sn (Stencil
 Arvidsson L. och Kuylenstierna J. Stenåldersboplatzen Tuve I i Tuve sn. G.A.M. 1965)
 (manuskript). 1966
 Asklund B. Stenåldersfynden och Litorina-Tapesgränsen. 1927
 " Stenåldern och nivåförändringarna. 1929
 Atterström A. Stenåldersboplatser å Marstrandsöarna. 1928
 Bagge A. Den äldre megalitkeramiken i Bohusläns stenkammargravar. 1952
 Bagge A. Gånggriften vid Örenäs 1952
 " , Stenåldersboplatzen vid Siretorps sandbackar i Blekinge. 1942
 Bagge A., Kjellmark K. Stenåldersboplatserna vid Siretorp i Blekinge 1939
 Bagge A. Kaelas L. Die Funde aus Dolmen und Ganggräbern in Schonen, Schweden 1950-52
 Becker C.J. Die mittel-neolithischen Kulturen in Südsandinavien. 1954
 Björn A. Studier över Fosnakulturen. 1920
 " Noen Norske stenaldersproblemer. 1929
 Brøndsted J. Danmarks Oldtid. 1957-60
 Clark J. The mesolithic settlement of Northern Europe. 1936
 Cullberg C. Megalitgraven i Rössberga.
 Cullberg K. Styrsö forntid. (i Fynd 1965)
 " Säve i förhistorisk tid (i boken Säve 1969)
 " Glöstorp i Tuve (i en bok om Tuve 1966)
 Curman, Nerman, Selling. Tiotusen år i Sverige. 1945
 Engqvist A. Stenåldersbebyggelsen på Orust och Tjörn. 1922
 Florin S. Vråkulturen. 1958
 " Hagtorp. 1959
 Forssander J-O. Skånsk megalitkeramik och kontinentaleuropeisk stenålder. 1936
 " Sveriges förhistoriska bebyggelse. 1938
 Fredsjö Å. Studier i Västsveriges äldre stenålder. 1953
 " Tvenne västsvenska insjöboplatser från stenåldern. 1939
 Frödin O. En svensk pålbyggnad från stenåldern. 1910
 Glob P.V. Danske Oldsager II. 1952
 Hagen A. Norsk forntid i Vårt folks historia. 1962
 Hellman G. A. Västergötlands gånggrifter. 1963
 Janson S. Från norrlandsälvar o fjällsjöar. 1960
 " En boplatz från yngre stenåldern vid Rörvik. 1936

- Kaelas L. , Den äldre megalitkeramiken under mellanneoliticum i Sverige. 1953
 " , Oornerad keramik, i Fynd 1959
 " , Stenkammargravarna på Tjörn, i Fynd 1961
 " , Båtyxgravar från Göteborg, i Fynd 1961
 " , Nya stridsyxgravar från Hol, i Fynd 1962
 " , Hällkista vid Källered, i Fynd 1963
 Kivikoski E., Finlands förhistoria. 1964
 von Klingspor B., Der Gang der ältesten Besiedlung Schwedens. 1934
 de Laet S. , Arkeologins metoder och problem. 1958
 Larsen. , De tidigaste spåren av mänsklig bebyggelse i Bohuslän 1931
 Liden O. , De flinteggade benspetsarnas nordiska kulturfas. 1942
 " , Västra Smålands äldsta bebyggelsehistoria. 1936
 " , Stenåldersboplatserna i Jonstorp. 1938-40
 Lindälv E., Stenkammargravarna i norra Halland. 1962
 Lithberg N. Gotlands stenålder. 1914
 Marstrander, Hovedlinjer i Trøndelags forhistorie . 1956
 Mathiassen T., Danske oldsager I 1948
 " , Stenalderbopladser i Aamosen. 1943
 " , The stone-age settlement at Trelleborg. 1944
 " , Studier över Vestjyllands oldtidsbebyggelse. 1948
 " , Nordvestsjællands oldtidsbebyggelse. 1959
 Mathiassen m.fl. Jeg ser på oldsager. 1965
 Meinander. Forntid och fornfynd. 1952
 Moberg C-A. Innan Sverige blev Sverige. 1964
 " , Spår från tusentals år. 1966
 " , På tal om forntid. 1963
 " , Mängder av fornfynd. 1961
 " , Forntidsgåtor sedda från Göteborg, i Historia kring Göteborg. 1967
 " , Bohusläns forntid i Bohusläns historia 1963
 " , Strandbor uppe i backarna, i Fynd 1960
 " , Stenåldersboplatserna vid Göddered, i Fynd 1962
 " , Om stenåldersboplatserna på Tjörn, i Fynd 1961
 " , Var finns boplatserna, Koppartrans I, i Fynd 1964
 " , Om stenåldersboplatser i nordhalland, i Fynd 1966
 " , Forntidsgåtor sedda från Göteborg, i Fynd 1958
 " , Viktigast av flinta : Skärvor, i Fynd 1959
 " , Studier i bottnisk stenålder. 1955
 Moberg C-A. m. fl. Boplatssproblem vid Kattegat och Skagerack, i Fynd 1963
 Montelius O. Minnen från vår forntid. 1917
 Munthe H. Om Nordens, främst Balticums senkvartära utveckling och stenålders-
 bebyggelse 1940
 Nihlen J. Gotlands stenåldersboplatser. 1927
 Niklasson N. Hensbacka i Foss sn. 1965
 " , Bua i Morlanda. 1962
 " , Rörby i Tossene sn. 1962
 " , En forntida boplatz vid Bokenäs gamla kyrka 1948
 " , Råö och Varberg. 1932
 " , Askimlandet och dess äldsta bebyggelse 1963
 Rausing G. Arkeologin och naturvetenskaperna. 1958
 Rosen J. , Svensk historia, I. 1962
 Rydbeck O. Stenåldershavets nivåförändringar och Nordens äldsta bebyggelse. 1928
 " , The earliest settling of man in Scandinavia 1930
 " , Fangkultur und Megalithkultur in der Südkandinavischen Steinzeit. 1938
 Sahlström K.E. Om Västergötlands stenåldersbebyggelse. 1915
 Salomonsson B. Sveriges äldsta kontakt med Västeuropa. 1962

- Sandegren R. Svenska nivåförändringsproblem 1946
 " , Bohusläns geologi. 1943
 Sandegren, Johansson, Beskrivning till kartbladet Göteborg, Sv. geol. undersökn. 1931
 Sarauw G. , Fynd i västra Sverige av Maglemosetidens redskapstyper. 1919
 Scönbäck B. Forntid, i Svenska folkets underbara öden. 1959
 Sjöberg J-E. Enfaldig backe i Fynd 1964
 Stenberger M. Det forntida Sverige. 1964
 Särilvik I. Undersökning av en dös i Jörlanda. 1965
 Thomasson H. Åldersgrupperingen inom västsvensk stenålder. 1936
 " , Harpunfyndet på Hästefjorden. 1938
 Tidland A. , Sägner och fornfynd från Göteborg. 1957
 " , Sägner och fornfynd från Mölndal. 1956
 Åberg N. , Den svenska båtvyxkulturens ursprung. 1935
 " , Nordisk befolkningshistoria under stenåldern 1949

Fyndområdet från väster Skå 2D i förgrunden

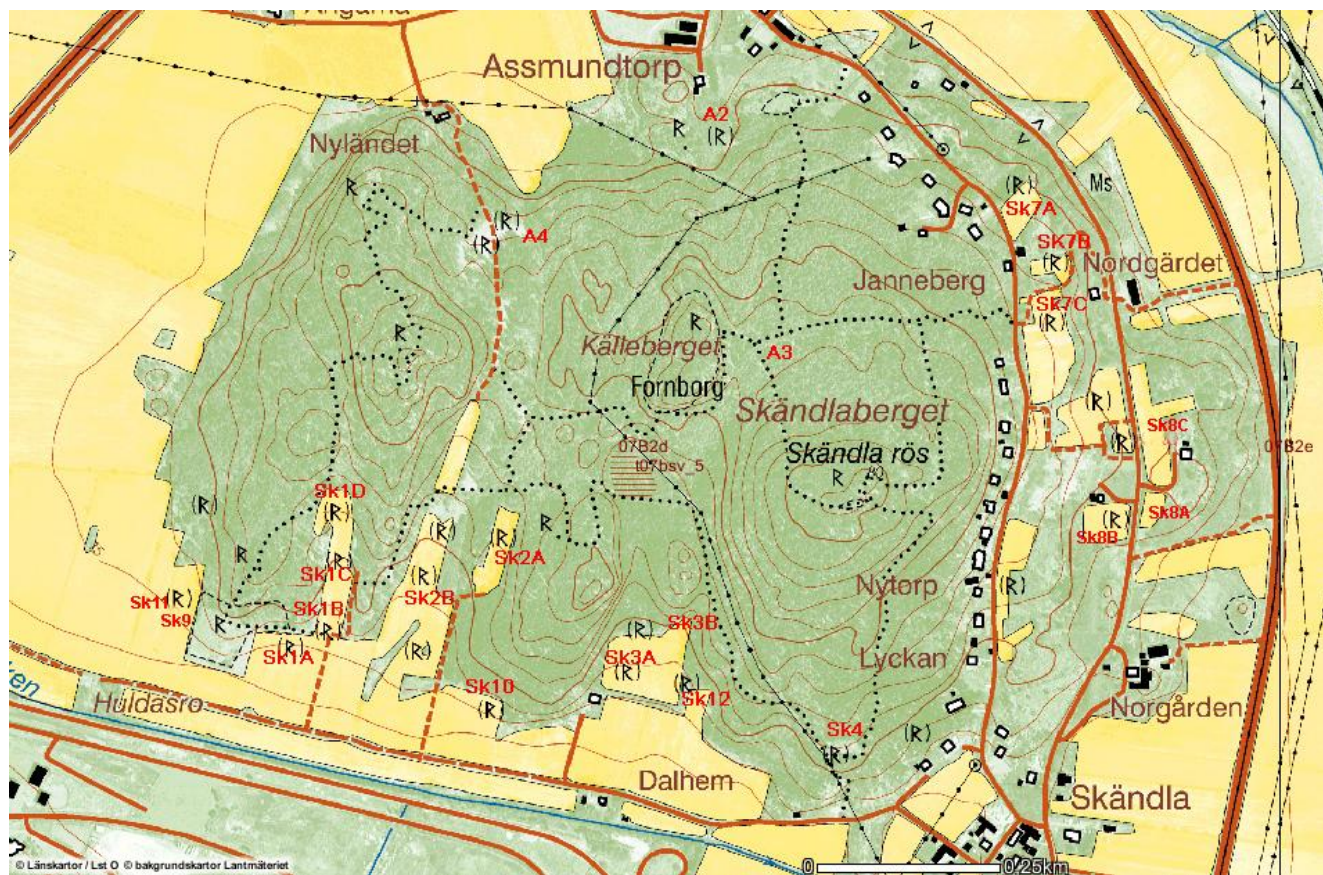
Foto LA

Fyndområdet från SV. Boplatsen till höger Foto LA.

Fig.3

SKÄNDLA

Centrala Skändlamassivet

Stenåldersboplatsen Skändla 1 (Sk1) i Tuve socken Västergötland

Fyndplatsen

Boplatsen är i huvudsak belägen i den västligaste av Skändlamassivets sydliga dalgångar, ca 350 m NO det numera förfallna torpstället Huldastro enligt ekon. kartan Säve SV. De flesta fynden har gjorts på åkern alldeles i öppningen av dalsänkan (B). Hösten 1962 upplöjdes den övre förut gräsbevuxna delen av dalen (C-D). Jorden visade sig här vara flintförande och två fynd, en kärnyxa och ett fragment av en slipad flintyxa gjordes redan efter den första plöjningen. På en lägre belägen åker (A) förekommer även flintavfall. Vid en närmare undersökning av åkern B ovan upptäcktes här två genomplöjda härdar. I den nedre fanns en hel del kol samt några skörbrända stenar. Avvägningar har gjorts på platsen med Paulinbarometer. Den nedre härden uppmättes till 20 möh. Högsta fyndnivån för det centrala boplatområdet var c:a 23 möh och lägsta fyndnivån på den utanför dalsänkan belägna åkern (A) var 12 möh.

Fyndmaterialet

Under årens lopp har rikligt med flinta insamlats från åkrarna. En del av materialet är svallat och patinerat. Alla viktigare redskapsfynd har inprickats på en speciell fyndkarta för att försöka klargöra fyndmaterialets eventuella variation med nivåförhållandena. Även skärvmaterialet har i den mån detta har varit möjligt hänförs till olika fyndområden (A,B,C och D) Flintförekomst är utan jämförelse störst på B, där även nästan alla fynd insamlats. Detta kan dock vara missvisande då områdena C och D upplöjdes nyligen och betydligt senare än A och B som varit plöjda i många år.

Yxor

Kärnyxor (8st)

Av dessa var 4 st av typen med plan undersida och trekantigt tvärsnitt. Av dessa hittades en ovanligt långt ned på A vid en nivå av c:a 10 möh. Två av yxorna har ovalt eller rombiskt tvärsnitt. De återstående yxorna utgöres av obestämbara fragment och ett kärnyxliknande ämne.

Skrapor

Skivskrapor (7st)

Härav är en skrapa troligen av yngre karktär, liknande de som hittas på bronsåldersboplatserna. De övriga är av varierande utförande.

Kärnskrapor (1st)

Utgöres av ett stort kärnskrapsliknande föremål med plan undersida. Här karakteriserad som kärnhyvel.

Spånredskap och mikroliter

Enkelsidiga lancetter (3st)

Av de vå exemplaren som finns avbildade är den mindre onekligen av typen eneggad spets med tillslagen rygg. Den andra har pga storleken karakteriserats som en spånkniv med konkav egg.

Snedspets (1 st)

Denna snedspets är ett mycket intressant fynd. Retuschen på vänster sida är liksom spånet överdraget med en kraftig vit patinering. Högra sidans retusch är slagen genom patineringen.

Troligen har patineringen uppstått vid en längre tids exponering av väder och vind. Det förefaller därför troligt att spetsen har bearbetats vid två olika tillfällen med betydande tidsskillnad. Kanske förhåller det

sig sålunda: Spånet slogs under Sandarna tid och fick då en retusch på vänster sida och användes som en snedspets. Efter tapes transgressionen upptäcktes så spånet och man lade till en ytterligare retusch.

Ämnen

Förarbeten (2st)

Dessa stora välslagna föremål har antagits utgöra ämnen till skäror eller spjutspetsar. Bägge har hittats på nedre delen av åkern B alldeles intill varandra. Ett ämne av samma typ har även hittats på boplatsen Tuve 3.

Kärnor

Anmärkningsvärt är den stora förekomsten av kärnor 147 st enligt nedan.

Koniska spånkärnor (13) Cylindriska spånkärnor (9) Ensidiga spånkärnor (10) Handtagskärnor (3) Obest. Och knutor (117)

Datering

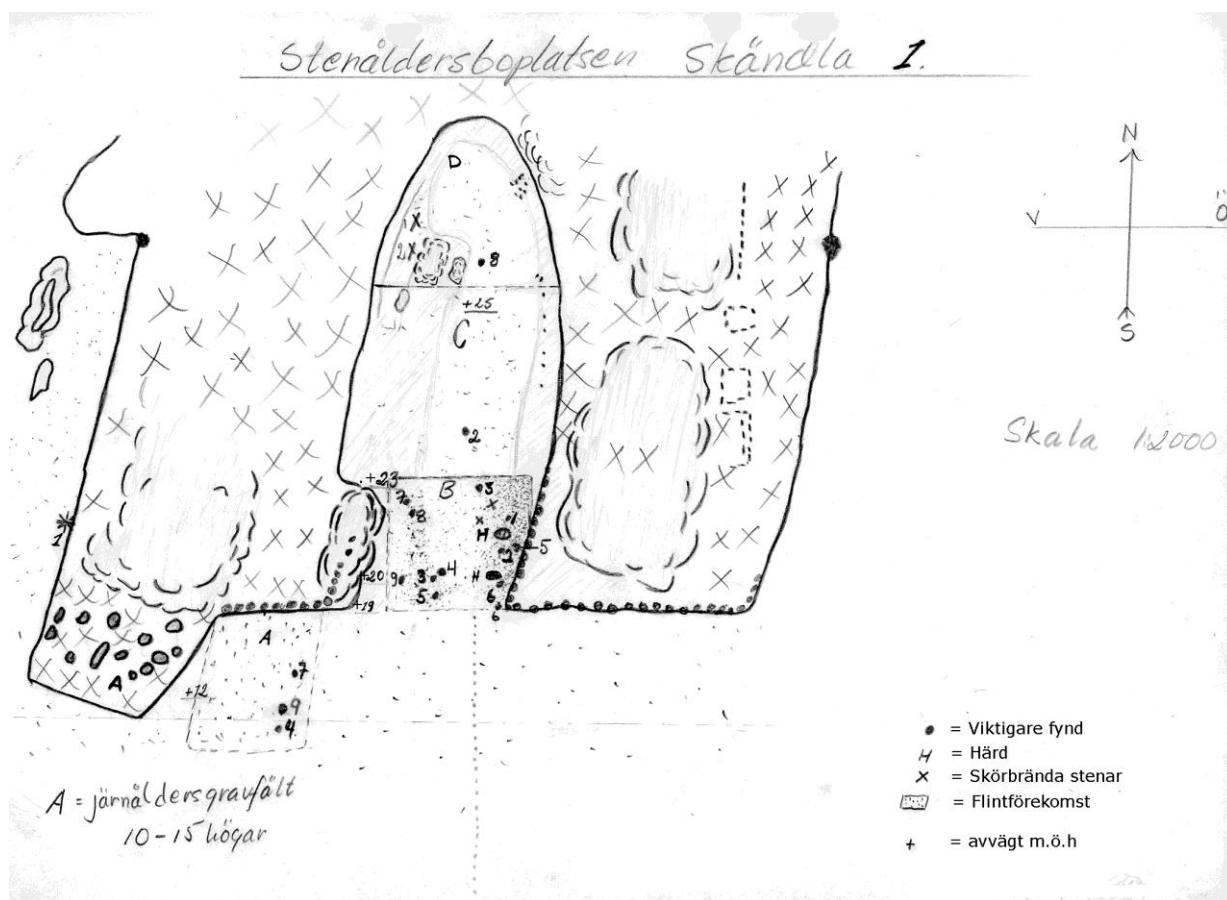
Boplatsen har utan tvekan haft ett mycket lämpligt läge i en av Skändlamassivets dalsänkor. Att det rör sig om en blandad boplats framgår tydligt av fyndmaterialet då ju så tydliga fynd som t.ex. fragmentet av en slipad flintyxa och de stora bearbetade ämnena ingår. Även de i åern synliga resterna av härdar får väl antagas härröra från denna tid om de nu över huvud taget hör till bosättningen. I samband med den yngre bosättningen bör även lösfynd av en fragmentarisk skafthålsyxa c:a 300 m väster om boplatsen nämnas (fyndplats Sk 9).

Övrigt fyndmaterial synes till största delen härröra från äldre stenåldern.

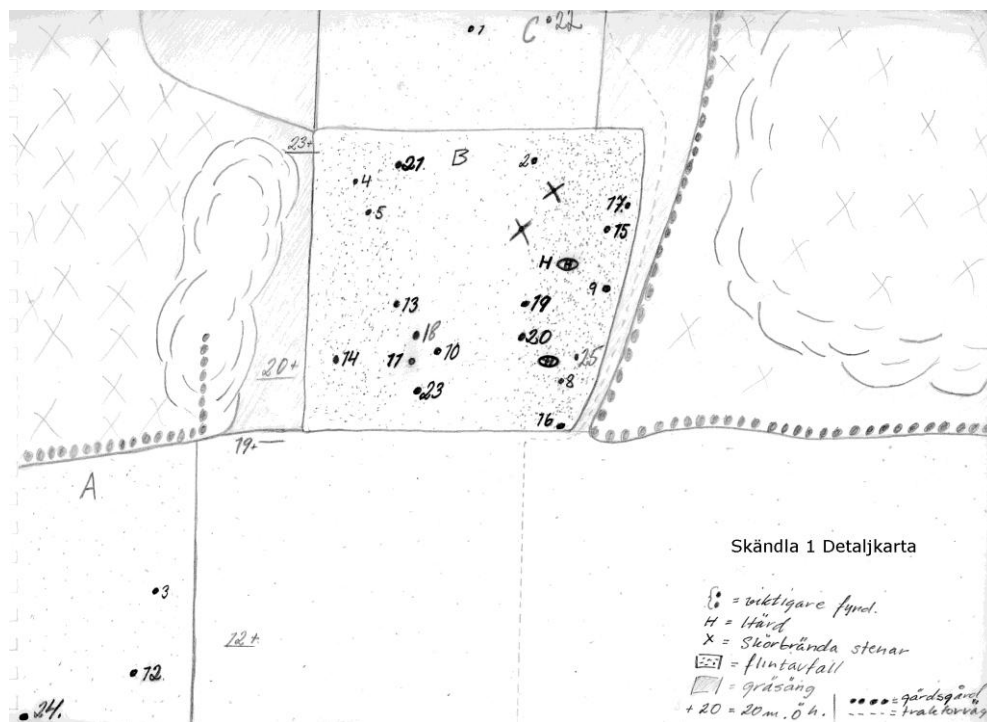
Ett mycket stort antal kärnor och skärvor ingår i fyndmaterialet. I förhållande till detta synes redskapsfynden vara något fåtaliga. Troligen ter det sig sålunda att den största delen av det äldre boplatsmaterialet ligger inlagrat i gruset under åkerytan. Där detta kommer i dagern är fyndkoncentrationen också betydligt större.

En strandnivå på 18-19 möh för den centrala äldre bosättningen synes trolig. En bosättning under Sandarnatid är sålunda antagbar om man även betraktar fyndmaterialets sammansättning.

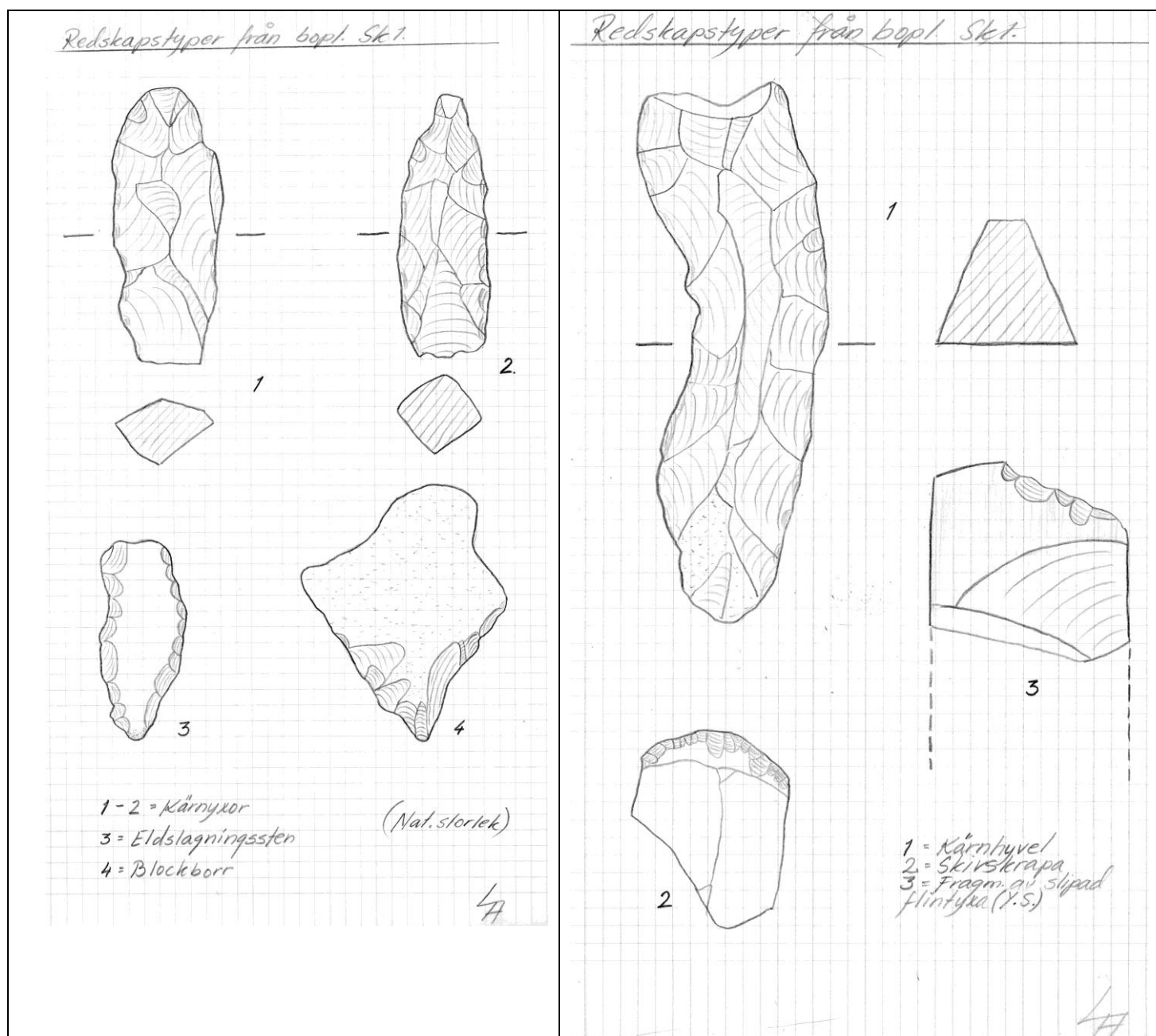
Kartor över området

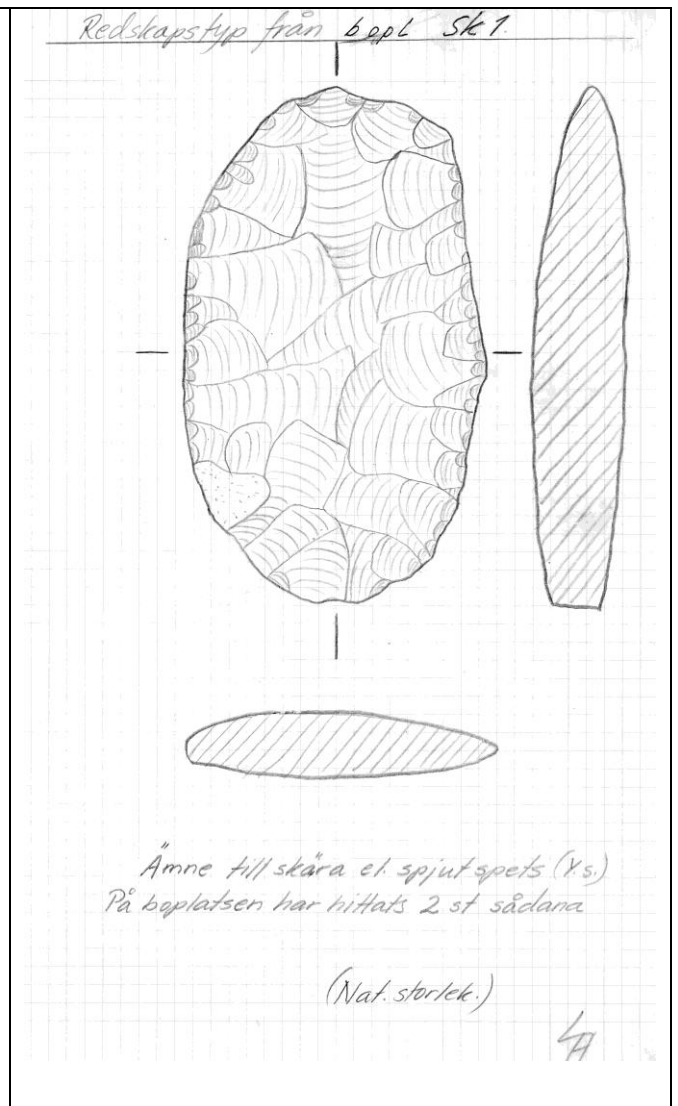
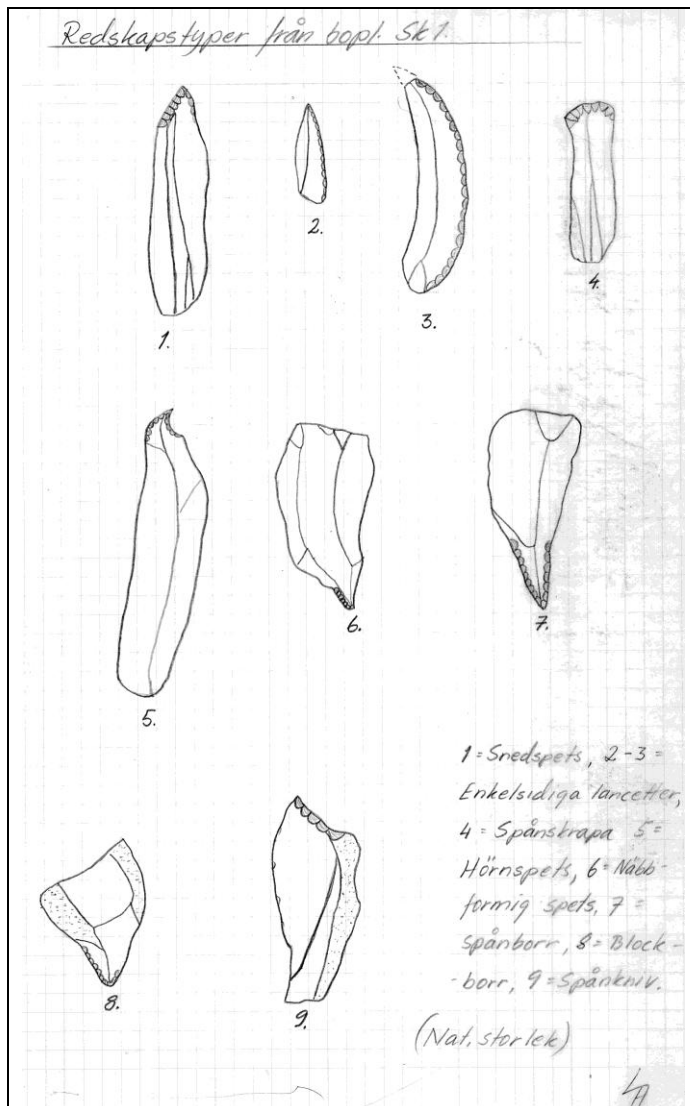

*1 anger fyndplatsen Sk9

Redskapstyper

Redskapsstudie

Foton

Boplatsen mot norr

Område B med genomplöjda härdar

Detaljbild av genomplöjd hård

Redskapsfynd enligt detaljkartan ovan

1	Kärnyxa
2	Kärnyxa
3	Kärnyxa
4	Kärnyxa fragment
5	Kärnyxa
6	Slipad flintyxa fragment
7	Skaftålsyxa fragment
8	Kärnhovel
9	Borrspets
10	Ämne, förarbete
11	Ämne, förarbete
12	Hörnspets
13	Spån med inhak
14	Spån med sned retusch
15	Näbbformig spets
16	Knacksten flinta
17	Knacksten bergart
18	Knacksten bergart
19	Konisk spånkärna
20	Ensidig spånkärna
21	Spånkärna obest
22	Skivskrapa
23	Skrapa
24	Kärnyxa
25	Eneggad spets

Fyndlista från stenåldersboplatsen Skändla 1

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
1	Yxor		
a	Skivyxor		
b	Kärnyxor	8	
c	Lihultsyxor		
d	Trindyxor		
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxo		
2	Borr och stötredskap		
a	Blockborr	1	
b	Skivborr	4	
c	Spånborr	1	
d	Handspetsar		
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar	1	
3	Skrapor		
a	Skivskrapor	7	
b	Spånskrapor		
c	Kärnskrapor	1	
d	Blockskrapor		
4	Spånredskap och mikroliter		
a	Hullingspetsar		
b	Snedspetsar	1	
c	Rombspetsar		
d	Näbbformiga spetsar	1	
e	Mickrospetsar		
f	Enkelsidiga lancetter	3	
g	Dubbelsidiga lancetter		
h	Spån med inhak		
5	Pilspetsar		
a	Spånpilspetsar med tånge		
b	Tväreggade pilspetsar		
c	Snedeggade pilspetsar		
6	Knivar		
a	Segmentknivar		
b	Spåknivar	2	
c	Övriga knivar		
7	Kärnor		
a	Koniska spånkärnor	13	
b	Cylindriska spånkärnor	5	
c	Ensidiga spånkärnor	10	

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
d	Handtagskärnor	3	
e	Knutor	10	
f	Obest. kärnor	85	
8	Stickelredskap		
a	Hörnsticklar		
b	Hörnspetsar	4	
c	Mikrosticklar		
d	Övriga	1	
9	Knackstenar		
a	Av flinta	4	
b	Av bergart	1	
10	Ämnen		
a	Råämnen		
b	Förarbeten	2	
11	Slipstenar		
12	Obestämbara redskap		
a	Spånredskap	1	
b	Skiv och skärvredskap	2	
c	Redskapsfragment	3	
13	Spån och skärvor		
a	Stora spån		
b	Typiska spån		
c	Spån		
d	Mikrospån		
e	Skärvor och avfall		

Fyndplatsen Skändla 9 (Sk9) i Tuve socken Västergötland

Läge:

Se kartan över boplatsen Skändla 1.

Fynd:

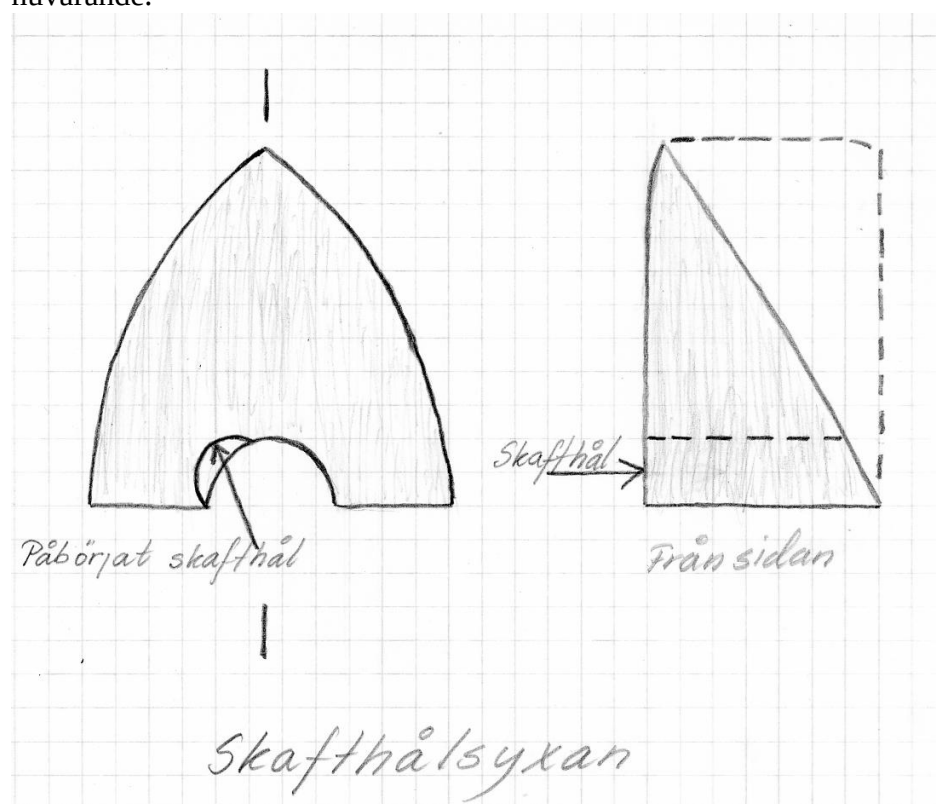
Fynd av främre delen av en skafthålsyxa gjordes i åkerkanten mot skogen.

Fragmentet är 5 cm långt och 5,7 cm brett. Hålet har en diameter av c:a 2 cm.

Fyndplatsen är belägen på en höjd av c:a 15 möh. Jorden var här något stenig men utan inslag av flintor, vilket gör att yxan får karaktäriseras som ett lösfynd.

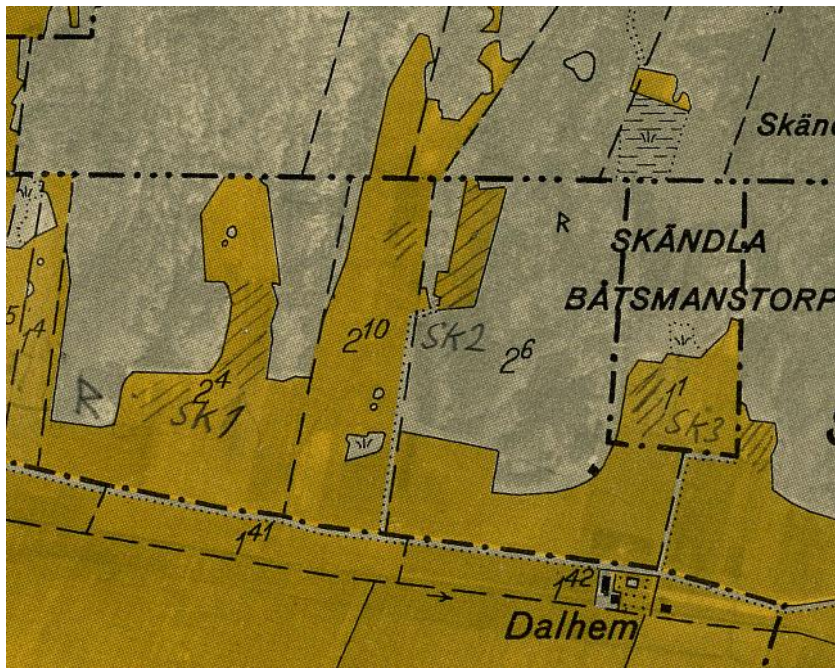
En vanlig företeelse bland skafthålsyxor är att man påbörjat ett hål och sedan flyttat det något. Så är även fallet med denna yxa, en ring något till vänster om det riktiga hålet visar detta.

Det bör påpekas att om det påbörjade hålet hade fullföljts hade det blivit betydligt mindre än det nuvarande.

C:a 700 m rakt norr om denna fyndplats gjordes för en del år sedan ett liknande fynd av en hel skafthålsyxa. Yxan skänktes av en lantbrukare till Bärby skola.

Några noteringar från Sk2 och Sk3

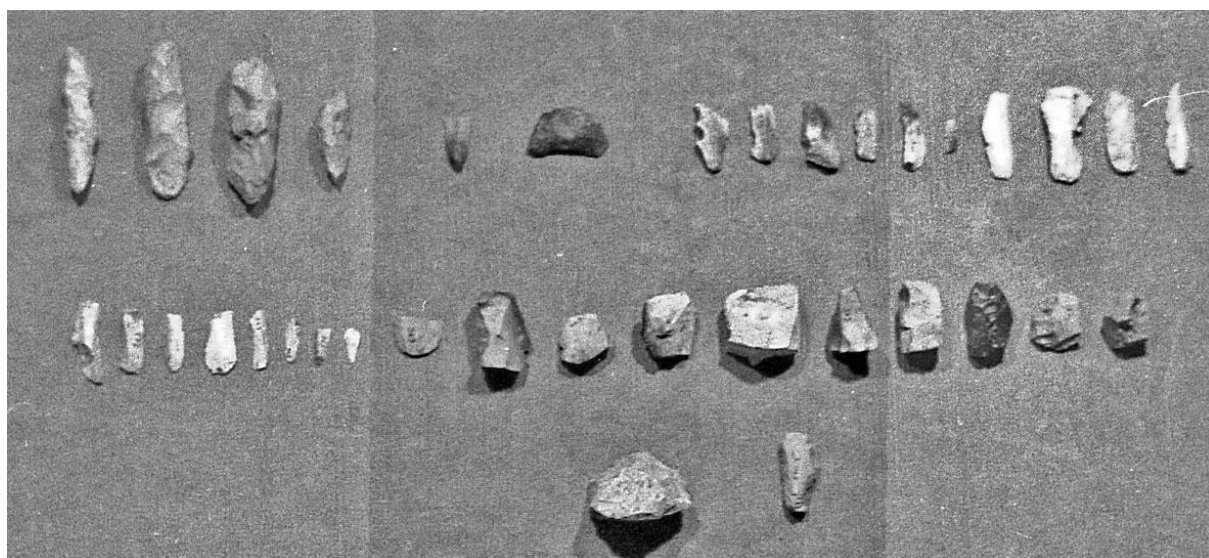

Skändla 3 från söder

Nr	Fornsakstyp	Antal	Antal
1	Yxor		
a	Skivvyxor		
b	Kärnyxor	4	4
c	Lihultsyxor		
d	Trindyxor		
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxo		

2	Borr och stötredskap		
a	Blockborr		
b	Skivborr	1	
c	Spånborr		
d	Handspetsar		
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar		
3	Skrapor		
a	Skivskrapor	4	1
b	Spånskrapor	1	2
c	Kärnskrapor		
d	Blockskrapor		
4	Spånredskap och		
a	Hullingspetsar		
b	Snedspetsar		
c	Rombpetsar		
d	Näbbformiga spetsar		
e	Mickrospetsar		
f	Enkelsidiga lancetter		
g	Dubbelsidiga		
h	Spån med inhak		2
5	Pilspetsar		
a	Spånpilspetsar med		
b	Tväreggade		
c	Snedeggade		
6	Knivar		
a	Segmentknivar		
b	Spåknivar		
c	Övriga knivar		
7	Kärnor		
a	Koniska spånkärnor		
b	Cylindriska		
c	Ensidiga spånkärnor		
d	Handtagskärnor		
e	Knutor		
f	Obest. kärnor	5	10
8	Stickelredskap		
a	Hörnsticklar		
b	Hörnspetsar		
c	Mikrosticklar		
d	Övriga		
9	Knackstenar		

a	Av flinta	2	
b	Av bergart		
10	Ämnen		
a	Råämnen		
b	Förarbeten		1
11	Slipstenar		
12	Obestämbara		
a	Spånredskap		3
b	Skiv och	3	
c	Redskapsfragment		
13	Spån och skärvor		
a	Stora spån		
b	Typiska spån		11
c	Spån		
d	Mikrospån		
e	Skärvor och avfall		
	Dolkspets		1

Fynd från Sk3

Fynd från Sk2

Detaljbild

Stenåldersboplatsen Skändla 4 (Sk4) i Tuve socken Västergötland

Fyndplatsen: Fynden har insamlats från en liten åker (c:a 10x20 m) belägen på en avsats i den sydöstligaste delen av Skändlamassivet. Omkring 35 m syd triangelpunkten Skändla rös (80,73 möh) Enligt ekonomiska kartan 18 Säve SV belägen på Skändla 2:2.

Åkern består av grus och stenblandad jord med mycket riklig inblandning av slagen flinta. Rikligast förekommer flintavfallet på åkerns södra och östra delar. En stor del av materialet har en blåvit patinering. Svallad flinta har iakttagits över hela området. På åkerns södra sida stupar berget efter några meter brant nedåt. I övriga riktningar är marken skogsbevuxen. Åkerns nivå har avvägts med Paulinbarometer till c:a 25 möh.

Fynden: Ett urval av fynd presenteras nedan.

Yxor (5st skivyxor) Härav är en ett troligt nackfragment och en annan icke helt säker, kort och bred yxa utan typisk kanthuggning. En yxa har en kilformig längdgenomskärning och utan särskilt eggslag (se fig 5). Övriga två yxor är små mejselformade typer.

Skrapor: (Skivskrapor 15 st) Av skivskraporna är 2 st små och runda med fin retusch. Övriga är av varierande utförande, många med goda skrapegg, andra är mer eller mindre dåligt utförda eller ofullbordade. Kärnskrapor (1st) Denna är en väl bearbetad kölskrapa. Från boplatsen föreligger även 2 st spånskrapor och 6st blockskrapor.

Spånredskap och mikroliter: (13 st): Att notera är förekomsten av rombspetsar (2st) vilka båda är typiska exemplar. Den dubbelsidiga lancetten består av ett mycket stort spån som runt om har en sågliknande retusch. Den kan inte jämföras med övriga spånredskap (fig 7)

Pilspetsar: (2 st Spånpilspetsar med tånge) Den ena torde kunna karaktäriseras som en snedeggad pilspets (se fig 6)

Kärnor (30 st) De ensidiga kärnorna utgör här ett betydande inslag och många är mycket typiska exemplar.

Två redskapsfragment, troligen från pilspetsar härrörande från hällkisttid ingår även i fyndmaterialet, men några andra tecken på yngre inblandning finns inte. Att notera är dock fynden av kölskrapan och handtagskärnan. Dessa redskapstyper brukar inte ingå i vårt material från Hensbackaboplatser. Troligen har dessa fynd hamnat på boplatsen någon gång kring tapesmaximum då boplatsen ju åter torde haft gynnsamma förutsättningar för bosättning. De yngre fynden kan nog betraktas som lösfynd.

Datering: Platsens läge tyder på att det rör sig om en typisk strandbosättning och fyndmaterialet ger inga misstankar om att så inte skulle vara fallet.

Då det undersökta området är mycket litet ställer man sig frågan om boplatsen haft en större utsträckning? Den nuvarande fyndplatsen kan endast ha sträckt sig ytterligare några meter i nordöstlig, respektive sydvästlig riktning. I terrängen omedelbart norr om boplatsen finns dock områden som kan tänkas ha varit gynnsamma för forntida bosättning.

Bland fynden förekommer svallade och patinerade föremål. Detta beror troligen på att boplatsen legat något under gränsen för att undgå att bli påverkad av tapestrasgressionen, vilket även den uppmätta nivån 25 möh tyder på.

Fyndmaterialet är otvivelaktigt av Hensbackakarakter. Boplatsen ligger några meter under nivån för H6A. Denna nivåskillnad samt förekomsten av mejselformade skivyxor och den mera sparsamma förekomsten av pilspetsar och spånredskap låter oss antaga att platsen varit bebodd under ett något framskridet sked av Hensbackastadiet.

Fig 1 Från boplatsåkern mot söder

Fig 2 Boplatsen är belägen bakom enarna och begränsas av barrskogen i norr.

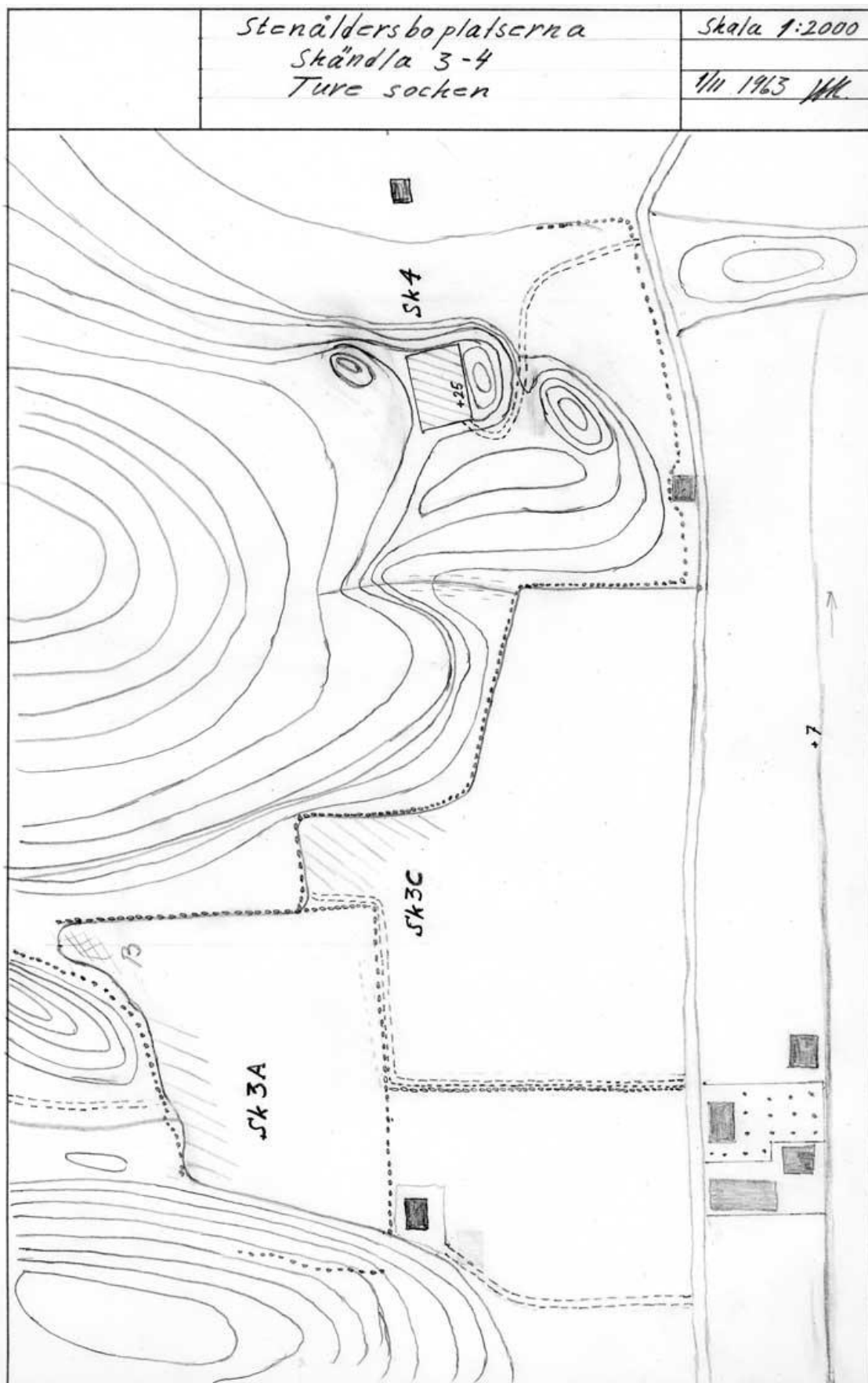

Fig 3 Karta

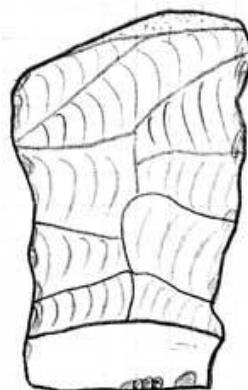
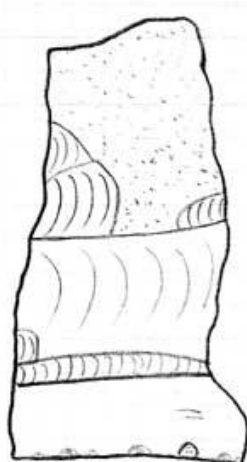
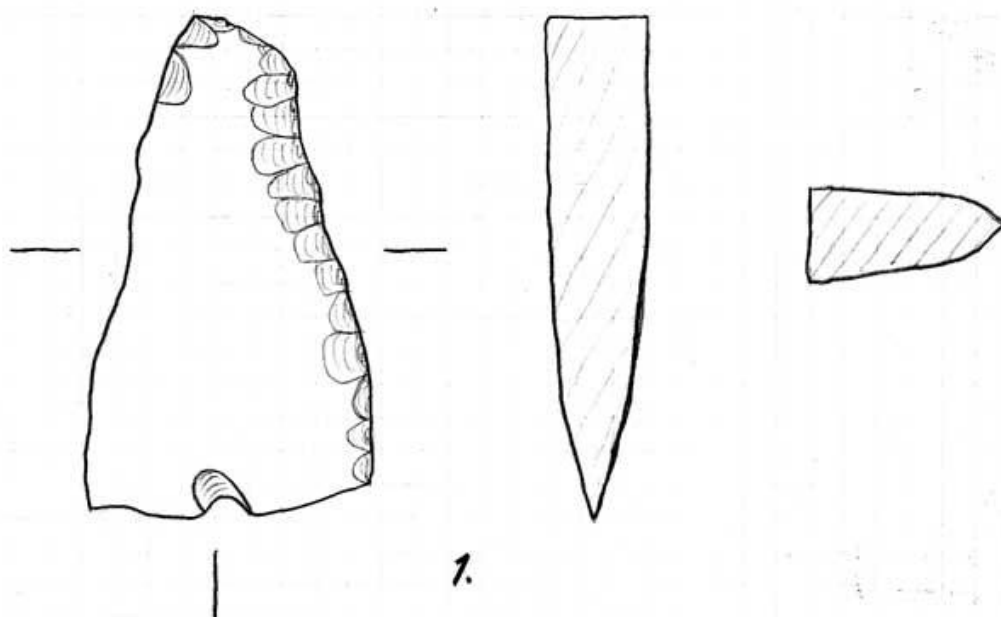
Fyndlista från stenåldersboplatsen Skändla 4

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
1	Yxor		
a	Skivyxor	5	
b	Kärnyxor		
c	Lidhultsyxor		
d	Trindyxor		
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxor		
2	Borr och stötredskap		
a	Blockborr	1	
b	Skivborr		
c	Spånborr	2	
d	Handspetsar	1	tvivelaktig
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar		
3	Skrapor		
a	Skivskrapor	15	
b	Spånskrapor	2	
c	Kärnskrapor	1	
d	Blockskrapor	6	
4	Spånredskap och mikroliter		
a	Hullingspetsar		
b	Snedspetsar	2	
c	Rombspetsar	2	
d	Näbbformiga spetsar		
e	Mickrospetsar	1	
f	Enkelsidiga lancetter	1	
g	Dubbelsidiga lancetter	1	Se kommentar
h	Spån med inhak	6	
5	Pilspetsar		
a	Spånpilspetsar med tånge	2	
b	Tväreggade pilspetsar		
c	Snedeggade pilspetsar		
6	Knivar		
a	Segmentknivar		
b	Spåknivar	2	
c	Övriga knivar		
7	Kärnor		
a	Koniska spånkärnor	2	
b	Cylindriska spånkärnor		
c	Ensidiga spånkärnor	15	

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
d	Handtagskärnor	1	
e	Knutor		
f	Obest. kärnor	12	
8	Stickelredskap		
a	Hörnsticklar	1	
b	Hörnspetsar	5	
c	Mikrosticklar	3	
d	Övriga		
9	Knackstenar		
a	Av flinta		
b	Av bergart		
10	Ämnen		
a	Råämnen		
b	Förarbeten		
11	Slipstenar		
12	Obestämbara redskap		
a	Spånredskap		
b	Skiv och skärvredskap	3	
c	Redskapsfragment		
13	Spån och skärvor		
a	Stora spån	5	
b	Typiska spån	20	
c	Spån		
d	Mikrospån		
e	Skärvor och avfall		

Fig 4 Fyndförteckning

Yktyper från bopl. Sk. 4.

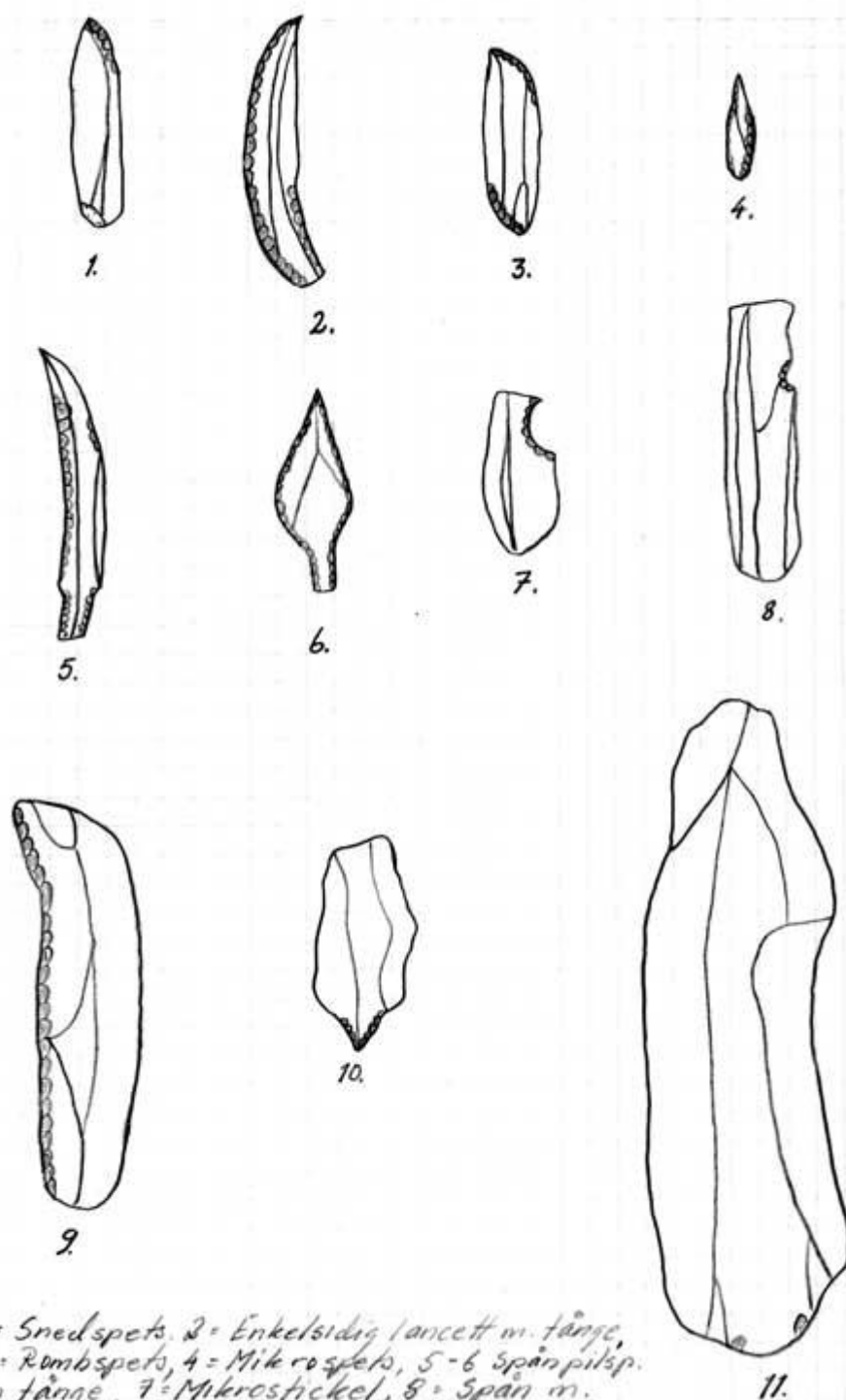

(Nat. storlek.)

- 1 = Kilformig skivvxa
 2 = Jambred skivvxa
 3 = " " (skivmejsel.)

Fig 5 Skivvxor

Spånredsk. o mikrolittyper från boppl. Sk4.

1 = Snedspets, 2 = Enkelsidig lancett m. fänge,
3 = Rombspets, 4 = Mikrospets, 5-6 Spån pils-
m. fänge, 7 = Mikrostickel, 8 = Spån m.
inbak, 9 = Spånkniv, 10 = Spån borrh
11 = Stort spån som möjligen kan ha funnit
användning såsom kniv eller

Fig 6 Spånredskap

Redskapstyper från bopl. St4.

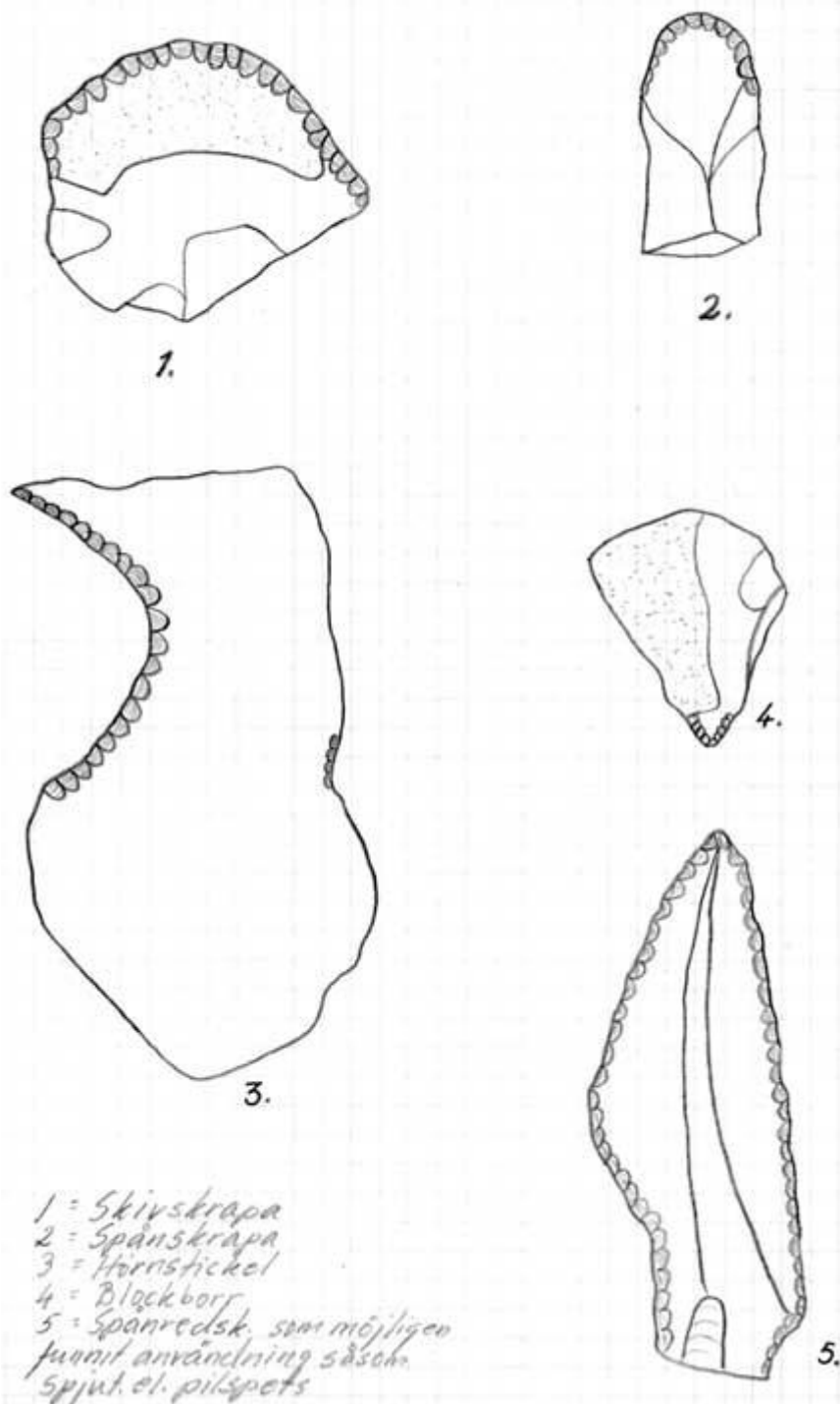

Fig 7 Övriga redskapstyper

Fig 8 Redskapsstudie

Skändla 4 från Skändla sörgårdsväg

Stenåldersboplatsen Skändla 5 (Sk5) i Tuve socken Västergötland

Vid en grustäkt på ett av Göta Flygflottilj inköpt område, blottades en c:a 60x60 m stor grussluttning.

Vid undersökning av platsen fann vi förutom en skivya en mängd slagna flintskärvor.

Fyndplatsen är belägen på NV-sidan av höjdpartiet omedelbart norr om S:t Holmsvägen, c:a 250 m norr gården Nya Gärdet (enl ekonomiska kartan 18 Säve SV).

Tidigare har hela området förutom ett mindre grustag varit uppodlat. Flintskärvor förekom då på det nämnda området, samt på den dåtida nedre åkern, som nu är igenvuxen. På områdets södra del påträffades en delvis förstörd härd (h1 enl fig...) och i samband med denna ett tunt kulturlager. Härden innehöll ett fåtal skörbrända stenar samt kol. Den låg inlagrad i ett kraftigt stenblandat grus, som nedåt följdes av ett mycket tunt lager fin vit sand, alldeles innan lerbotten tog vid. I gruset intill härden tillvaratogs en grov skivborr och ett ryggsån. Vid en senare schaktning i grustäkten framkom på östra delen ytterligare en härd (h2 enl fig...). Den utgjordes av ett 60-tal skörbrända stenar lagda i form av en stensatt cirkel med en diameter av c:a 1 m.

Härden låg inlagrad i ett kraftigt humusfärgat gruslager, vilket fortsatte in under härden. Något kol kunde inte iaktas i denna härd, däremot tillvaratogs ett fragment av en kärnya, en ensidig kärna samt ett 10-tal skärvor. Avvägning med Paulinbarometer gav för h1 18,5 och h2 20,0 m.ö.h. Högsta och lägsta fyndnivå gav 23 resp. 18 möh.

På boplatsens östra del är endast det övre jordlagret bortfört. Här framträder ett grovt klapperstenslager. Vid grustäkter har givetvis viktigt material bortförts, de södra och östra delarna torde dock ännu vara tämligen orörda.

På flera ställen har enstaka skörbrända stenar och mindre kolsamlingar iakttagits, dessa härrör säkerligen från förstörda härdar.

Rikligt med flinta finns över hela området. En del av flintmaterialet är patinerat och svallad flinta förekommer över hela området.

Fyndmaterialet

Yxor

Skivyxor (4st)

En av dessa är av primitivare typ, gjord av en genom kanthuggning något förbättrad naturligt bilformig skiva.

Av de övriga är 2 st (den ena en fragmentarisk eggdel) med vacker plan och kanthuggning.

Den återstående är väl planhuggen men ej typiskt bilformad

Kärnyxor (14st)

Ett antal olika typer är representerade bland fynden. Vanligast är trekantsyxorna med planhuggen eller naturligt plan undersida. Eggen är antingen sned rät eller spetsig. Vanligt är också att yxans eggparti givits ett kilformigt utseende genom tillslagning från undersidan.

De olika typerna är enligt nedan:

1 st typisk spetsyxa

1 st vacker yxa med särskilt utarbetat eggparti

2 st med typiskt planhuggen undersida.

1 st med naturligt plan undersida.

4 st obestämbara kärnyxor

4 st fragmentariska. Av dessa en med planhuggen undersida och ett ovanligt brett eggparti (c:a 5 cm)

1 st liten yxa som möjligen kan karaktäriseras som ett mellanting mellan skiv och kärnyxa.

(Härtill kommer de 2 kärnyxor som hittades 100 m syd Sk 5.)

Skivborrar (5 st)

Ett av borren har en särskilt väl utarbetad spets. Jfr fig 32 i Alin: Stenåldersboplatsen Sandarna.

Skivskrapor (5 st)

Härav är bara en av typisk skivskrapsform. De övriga är primitivare och av mer eller mindre tillfällig natur.

Hullingspetsar (3 st)

Två av dessa har en genom retuscherings teknik väl utarbetad hulling. Den tredje är något osäker.

Enkelsidiga lancetter (6 st)

Tre av dessa (en fragmentarisk) är otvivelaktigt av typen eneggad spets med tillslagen rygg. De övriga utgöres av små mikroliter med en ytterst fin retuschering.

Pilspetsar

Anmärkningsvärt är att inga pilspetsar ingår i fynden!

Tältgropen

Ett mycket viktigt fynd för bestämningen av boplatsens utsträckning gjordes i början av januari 1965. Omkring 100 m söder om söder om boplatsen inne i skogen hade under militära övningar grävts en cirkelrund håla (tältgrop) omkring 7 m i diameter och ½ m djup.

Vid undersökning av hålan visade det sig att denna var flintförande. I hålan påträffades en lång och smal närmast mejselformad kärnyxa med naturligt plan undersida och en yxa av tvåkantstyp, lång och smal med ett väl utbildat eggparti. Vidare tillvaratogs 10 st kärnor, 2 st skivskrapor, 1 st mikrostickel, några spån samt ett 40-tal skärvor.

Hålan ligger uppskattningsvis på en höjd av 17 möh, alltså i jämnhöjd med grustagets lägst belägna delar. Detta fynd visar att boplatsen har en betydligt större utsträckning än tidigare antagits. Boplatsen sträcker sig troligen genom hela skogspartiet söder ut.

Datering

Att boplatsen härrör från äldre stenåldern och tiden före tapesmax torde stå ganska klart. En närmare datering ställer sig emellertid svårare då både skivyxor och kärnyxor utgör ledtyper. Så är ju emellertid även fallet med boplatsen vid Västra Hagen i Onsala. Västra Hagen –boplatsen företer för övrigt anmärkningsvärt stora likheter med Skändla 5 (jfr. Fredsjö, Studier i Västsveriges äldre stenålder.)

I Västra Hagen kunde skiv- resp. kärnyxor hänföras till olika kulturlager. Detta har inte varit möjligt i fråga om Skändla 5, då samtliga yxor insamlats kringspridda i grustaget (jfr dock tältgropen ovan). Av allt att döma torde den första bebyggelsen på platsen ha skett någon gång under Hensbackaskedet. Har

bosättningen sedan fortsatt oavbrutet, eller har den upphört när strandlinjen har sänkt sig, för att återkomma när havet åter nått lämplig nivå?

Möjligen är förhållandet samma som vid Västra Hagen. Frånvaron av skivmejslar och Sandarnayxor talar härför, men den kan ju bero på andra omständigheter.

Någon bosättning efter tapesmax tycks inte ha förekommit på platsen och någon inblandning av material från yngre stenåldern har inte påträffats.

I omedelbart samband med Skändla 5 kan Boplattsen Holm 1 sättas. Den är belägen endast c:a 150 m SO om Skändla 5. Fynden är här mycket sparsamma då boplatslagret endast kommer i dagen där plogen skurit särskilt djupt ner i den grusblandade jorden. Ett litet blockborr och en grov skrapa av kärnskrapstyp finns härifrån. Boplatsen sluttar mot N och endast den övre delen är upplöjd.

Ytterligare c:a 250 m åt SO nere på åkern har en del slagen flinta som möjligen kan sättas i samband med boplatserna påträffats.

Karta över området

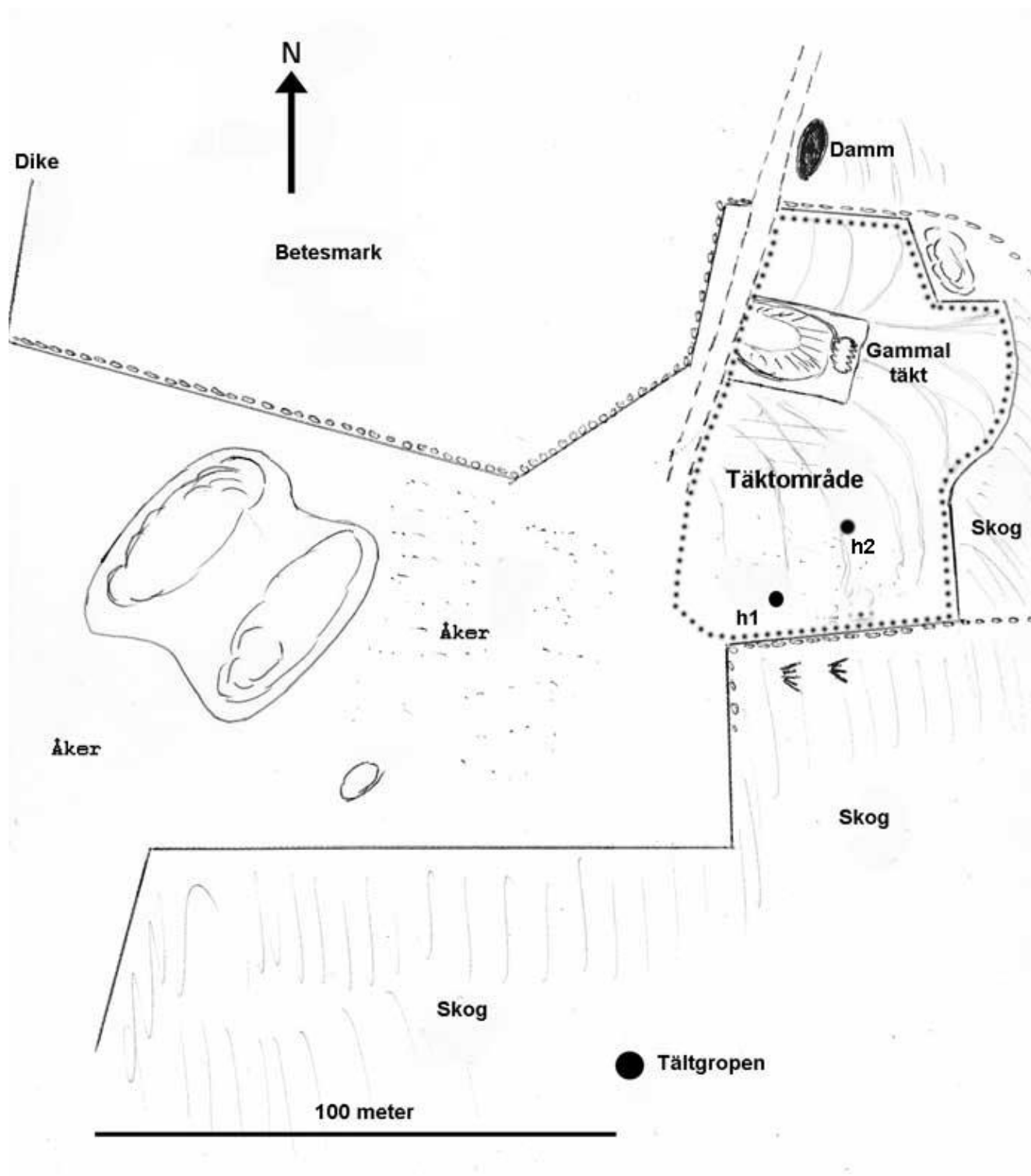

Fig 1 Karta över området

Fig 2 Från tälten mot väster

Fig 3 Tälten mot öster

Fig 4 Härd nr 2 (h2)

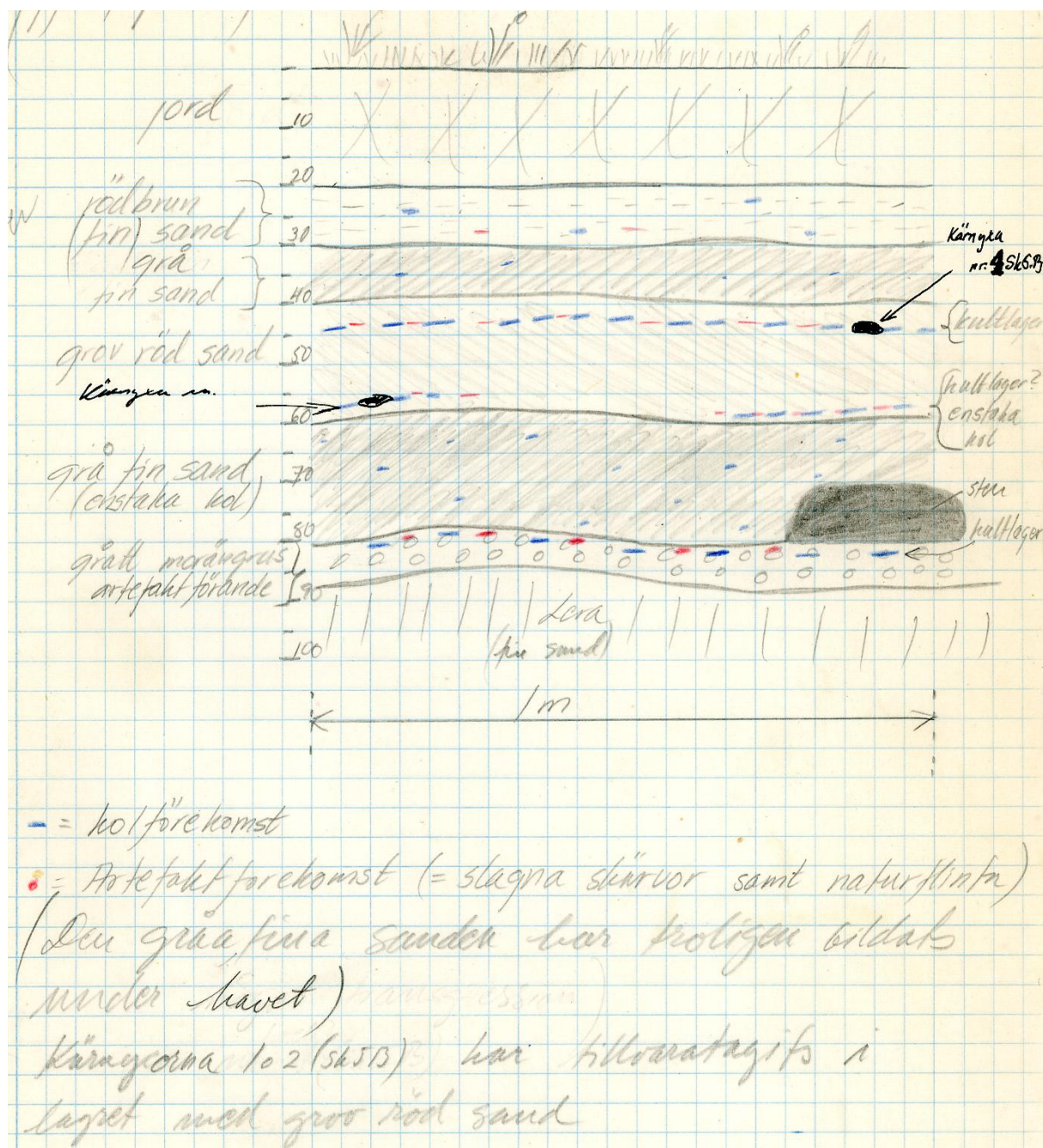

Fig 5 Skiss över schaktväggen i tältgropen.

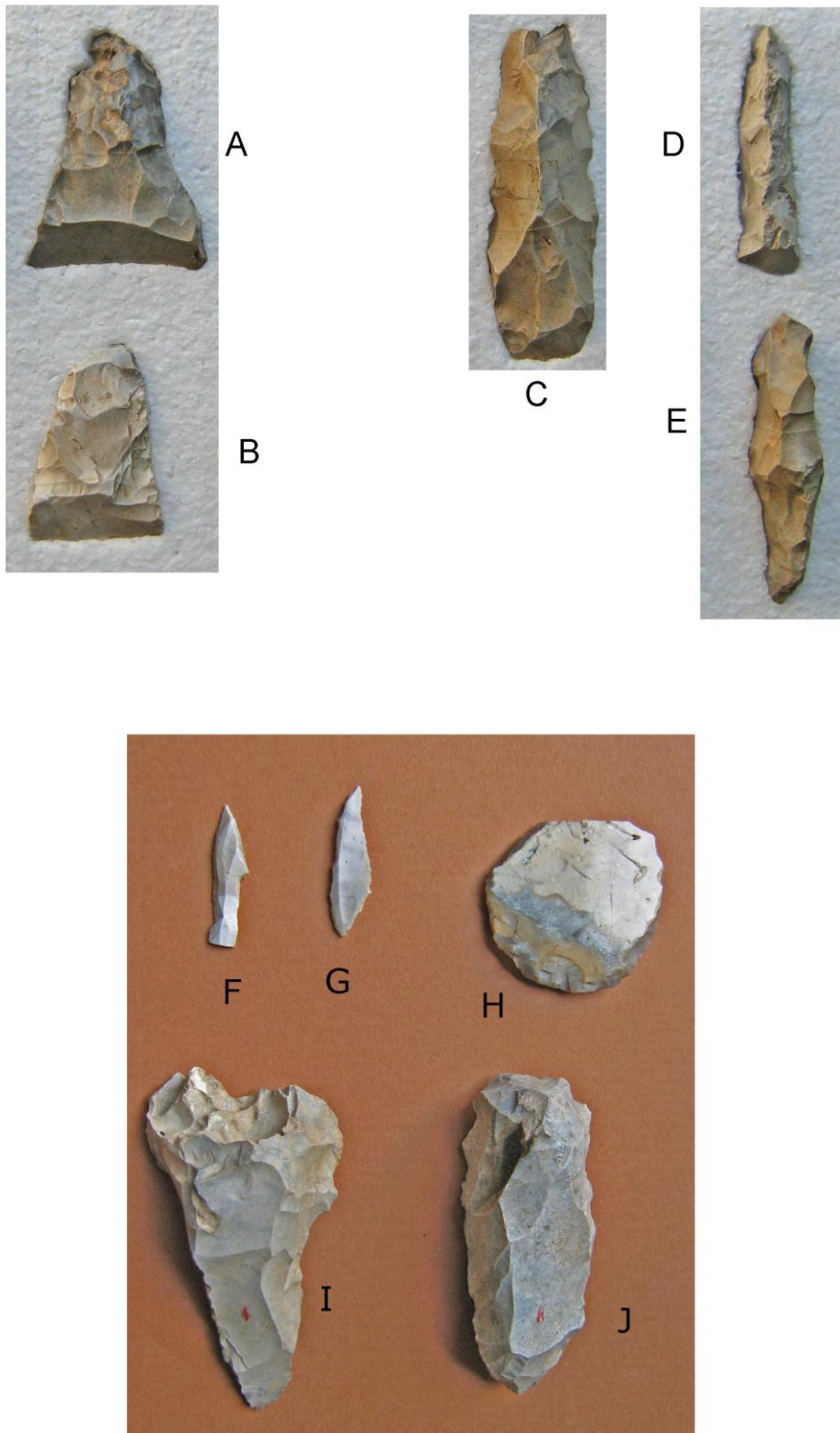

Fig 6 Redskap A-B. Skivvyxor, C-E. och J. Kärnyxor, F. Hullingspets, G. Enkelsidig lancett, H. Skivskrapa, I. Borr (A-E ovan förvaras hos Jan K.)

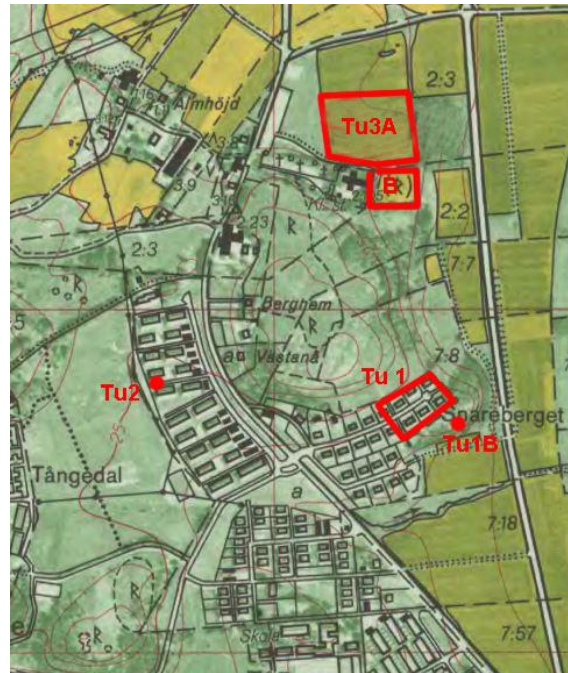
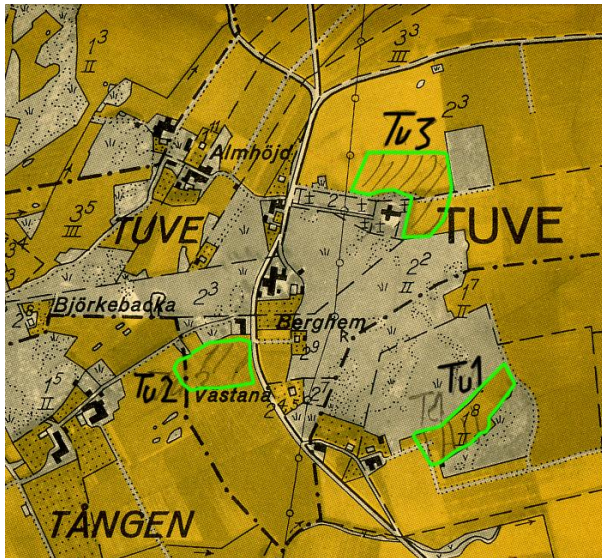
Fyndlista från stenåldersboplatsen Skändla 5

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
1	Yxor		
a	Skivyxor	4	
b	Kärnyxor	14	
c	Lidhultsyxor		
d	Trindyxor		
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxo		
2	Borr och stötredskap		
a	Blockborr		
b	Skivborr	5	
c	Spånborr	1	
d	Handspetsar		
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar		
3	Skrapor		
a	Skivskrapor	5	
b	Spånskrapor	4	
c	Kärnskrapor		
d	Blockskrapor	2	
4	Spånredskap och mikroliter		
a	Hullingspetsar	3	
b	Snedspetsar		
c	Rombspetsar		
d	Näbbformiga spetsar	2	
e	Mickrospetsar		
f	Enkelsidiga lancetter	6	
g	Dubbelsidiga lancetter	3	
h	Spån med inhak	2	
5	Pilspetsar		
a	Spånpilspetsar med tånge		
b	Tväreggade pilspetsar		
c	Snedeggade pilspetsar		
6	Knivar		
a	Segmentknivar	1	
b	Spåknivar	2	
c	Övriga knivar	2	
7	Kärnor		
a	Koniska spånkärnor	6	
b	Cylindriska spånkärnor		
c	Ensidiga spånkärnor	4	

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
d	Handtagskärnor		
e	Knutor	5	
f	Obest. kärnor	42	
8	Stickelredskap		
a	Hörnsticklar		
b	Hörnspetsar	2	
c	Mikrosticklar	1	
d	Övriga		
9	Knackstenar		
a	Av flinta	2	
b	Av bergart		
10	Ämnen		
a	Råämnen	1	
b	Förarbeten		
11	Slipstenar		
12	Obestämbara redskap		
a	Spånredskap	1	
b	Skiv och skärvredskap	5	
c	Redskapsfragment	1	
13	Spån och skärvor		
a	Stora spån	10	
b	Typiska spån	30	
c	Spån		
d	Mikrospån	8	
e	Skärvor och avfall		

TUVE

Stenåldersboplatserna kring Tuve kyrka

Stenåldersboplatsen Tuve 1 (Tu1) i Tuve socken Västergötland

Fyndförhållanden

Tidigare har ett antal fynd insamlats från åkerytan. Av dessa fynd att döma hade boplatsen då typisk Lihultskaraktär med vissa inslag av neolitiska fynd. De till Lihultid hänfödda fynden (yxor och borrar av bergart, handtagskärnor och segmentformade småknivar) insamlades på åkerns SV-del. De neolitiska fynden (skifferbryne, fragment av slipat redskap samt keramik) gjordes på åkerns NO-del.

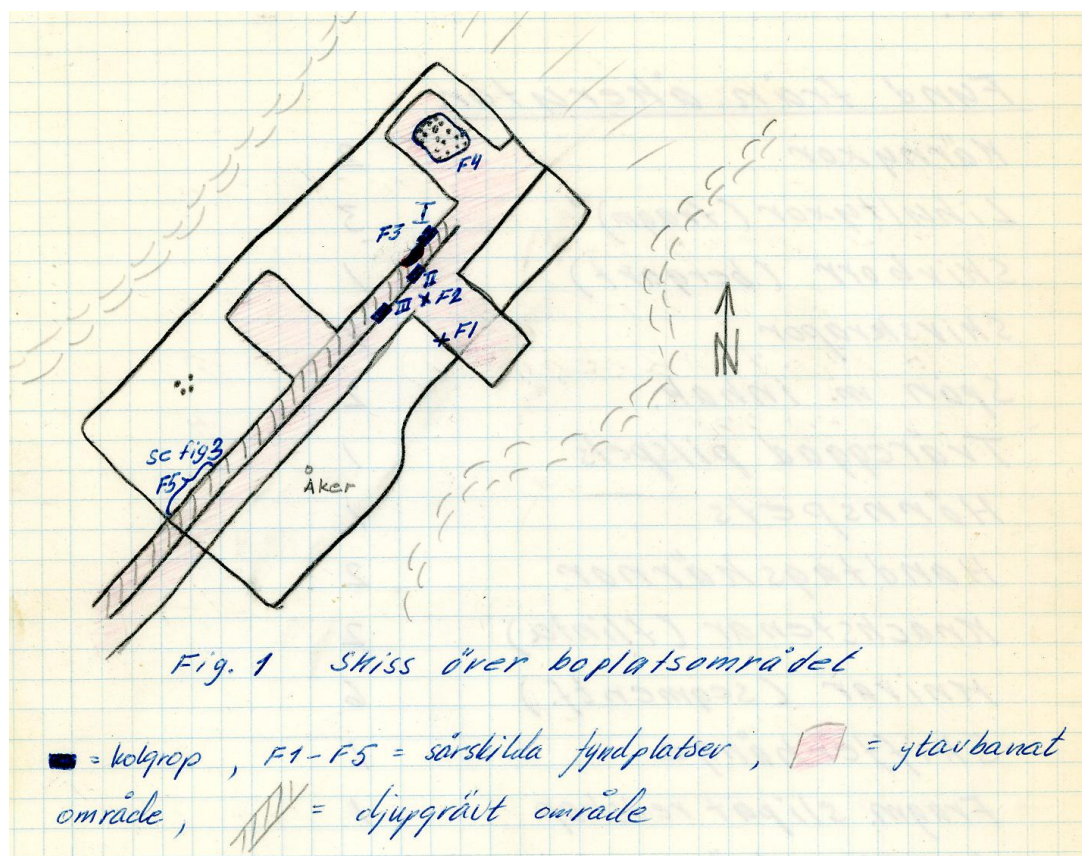
Fynd från åkerytan

Kärnyxor	2
Lihultyxor (fragm)	3
Skivborr (bergart)	1
Skivskrapor	4
Spån m. inhak	2
Tväreggad pilspets	1
Hörnspets	1
Handtagskärnor	2
Knackstenar, flinta	2
Knivar, segmentformade	6
Skifferhänge	1
Slipad redskap, fragment	1
Skifferskärva, slipad	3
Förarbeten	3
Avslag med retusch	3
Kärnor, obest.	12
Keramik, oornrade	2
Lerklining	1

Fynd insamlade i grävskopornas kölvatten

Till vår bestörtning såg vi en dag från bussen att schaktarbeten pågick för fullt på området utan att någon arkeologisk undersökning gjorts. Samma kväll besökte vi området för att se vad som hade hänt.

Skiss över boplatsen med inlagda schaktområden

Beskrivning av markerade områden

F1: Brända ben med koncentration i åkerytan (fyndet gjordes tidigare i öppen åker)

F2: I avbaningsområdet gjordes ett fynd av brända benbitar (18 st) samt intill dessa en skärva av ett grovt tjockväggigt kärl. Föremålen låg på ytan i den grusblandade sanden.

F3: På en yta av c:a 15 m² insamlades några 100-tal keramikbitar varav ett antal med ornering. I anslutning till keramikfyndet insamlades även några redskap av flinta och bergart.

Fynd:

Keramik

Snörornerad (varav kantbitar 16 st från ett 10-tal olika kärl) 41 st

Streckornerad (från 2 olika kärl) 2 st

Stämpelornerad: 4 st

med vertikalt under mynningskanten ställda pinnintryck 1 st

med intryck gjorda av spetsigt föremål 1 st

med små grunda intryck 1 st

med triangulärt intryck 1 st

Oornerade kantbitar (från minst 2 st olika kärl) 11 st

Bottenbitar	2 st
Oornerade skärvor	c:a 200 st
<u>Lerklining</u> (varav en bit med pinnavtryck)	3 st
<u>Brända benbitar</u>	11 st
<u>Kärnyxor</u>	1 st
<u>Slipad flintyxa (eggdel)</u>	1 st
<u>Spånskrapor</u>	4 st
<u>Skivskrapor</u>	4 st
<u>Spånskniv</u>	1 st
<u>Knacksten, flinta</u>	1 st
<u>Knacksten, bergart</u>	1 st
<u>Avslag med retusch</u>	2 st

Fynden insamlades kringspridda i det avbanade gruslagret. I schaktväggen kunde senare konstateras att enstaka skärvor förekom ned till ett djup av c:a 10 cm. Några av föremålen tillvaratogs i det avbanade gruset från det djupa schaktet.

Spridda i avbaningsområdet insamlades 5 st krukskärvor, varav 1 st kantbit troligen av järnålderstyp.

F4: I härdområdet uppsamlades följande föremål:

Keramik

Snörornerad från minst 3 st kärl	5 st
Snoddstämpelornerad	1 st
Oornerad	39 st
<u>Brända benbitar</u>	13 st
<u>Slipad flintyxa (fragment)</u>	1 st
<u>Spånskrapor</u>	2 st
<u>Skivskrapor</u>	2 st

F5: Vid djupschaktningen i åkerns SV del framkom följande intressanta profil.

Schaktprofil

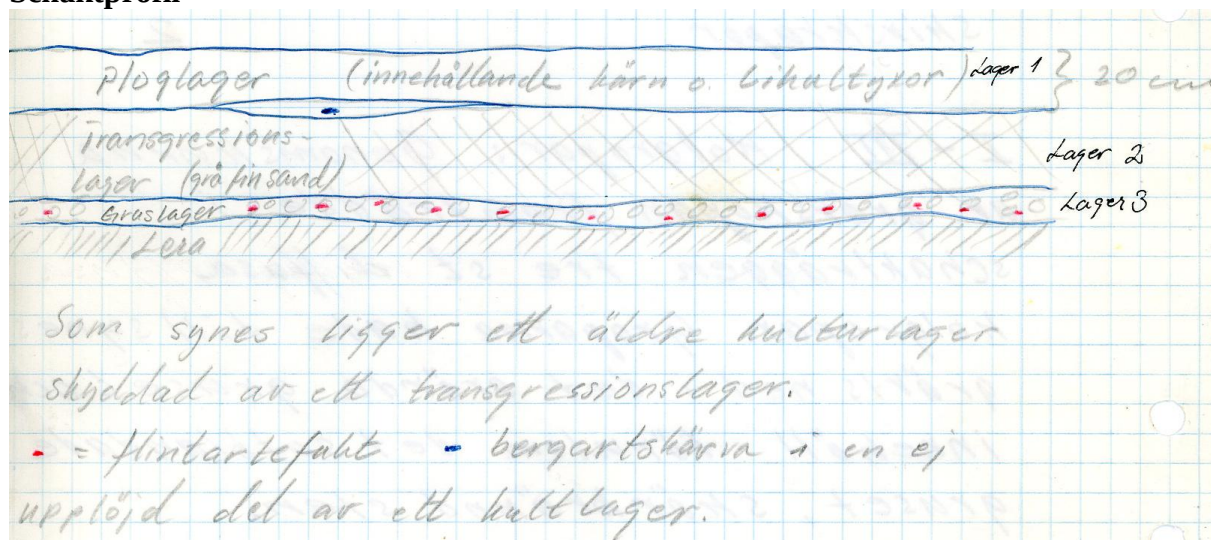

Fig 2

Från det övertransgrererade lagret närmast SV och NO om åkerkanten tillvaratogs följande:

Kärnyxor	6 st
Skivyxor	2 st
Snedspets	1 st
Spånborr	2 st
Skivskrapor	2 st
Spån	c:a 15st
Kärnor	10 st

I – III : Markerar kolgropar. Genomskurna av grävskoporna framträdde i väggen 3 st defusa kolgropar. Groparna hade till synes grävts ned i det orörda gruset och innehöll förutom det sotblandade gruset skörbränd sten. I en av dem (II) hittades 2 st delar av en bränd lerskiva av järnålderstyp, samt lerkliningsbitar (6 st)

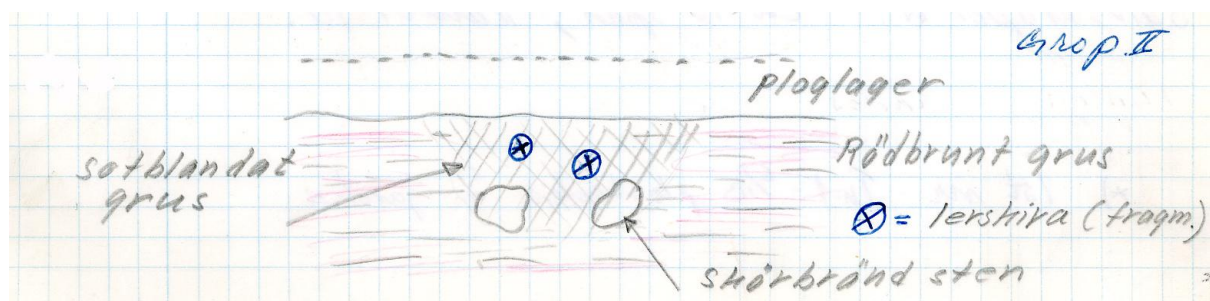

Fig 3

Övriga gropar förefaller ej ha innehållit några fynd. Rester av helt förstörda kolgropar fanns på flera ställen i det avbanade gruset.

Datering

Följande bosättning synes ha ägt rum på platsen.

1. Strax innan Tpm. Kärn- och skivvyxbosättning (lager 3)
2. Strax efter Tpm. Lihultboplats med handtagskärnor, segmentformade knivar, oregebundna kärnor, bergartsskärvor (åkerns SV-del)
3. Neolitisk bosättning. Trattbägar- eller båtyxekultur med fragment av slipade yxor och snörornerad keramik.
4. Senneolitisk bosättning. Vissa spår tyder även på en senneolitisk inblandning med skifferhänge.
5. Järnålder. Kolgropar, fragment av lerskivor, samt ev. brända ben.

Keramik

Fyndplatsen Tuve 2 (Tu2) i Tuve socken Västergötland

Läge:

Markerad som i kartan ovan. Området nu exploaterat (2007).

Fynd:

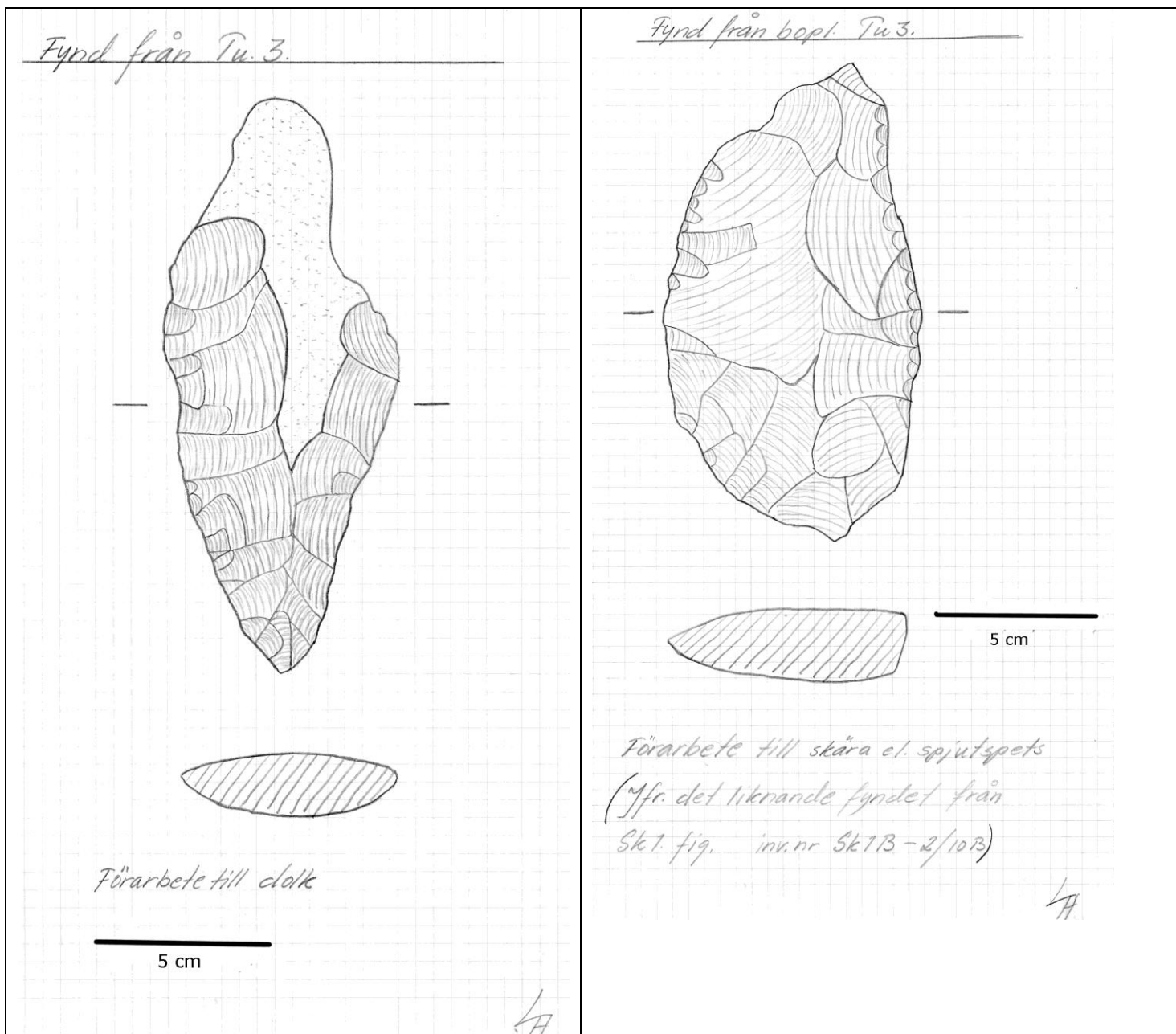
Fragment av skära och 2 spån.

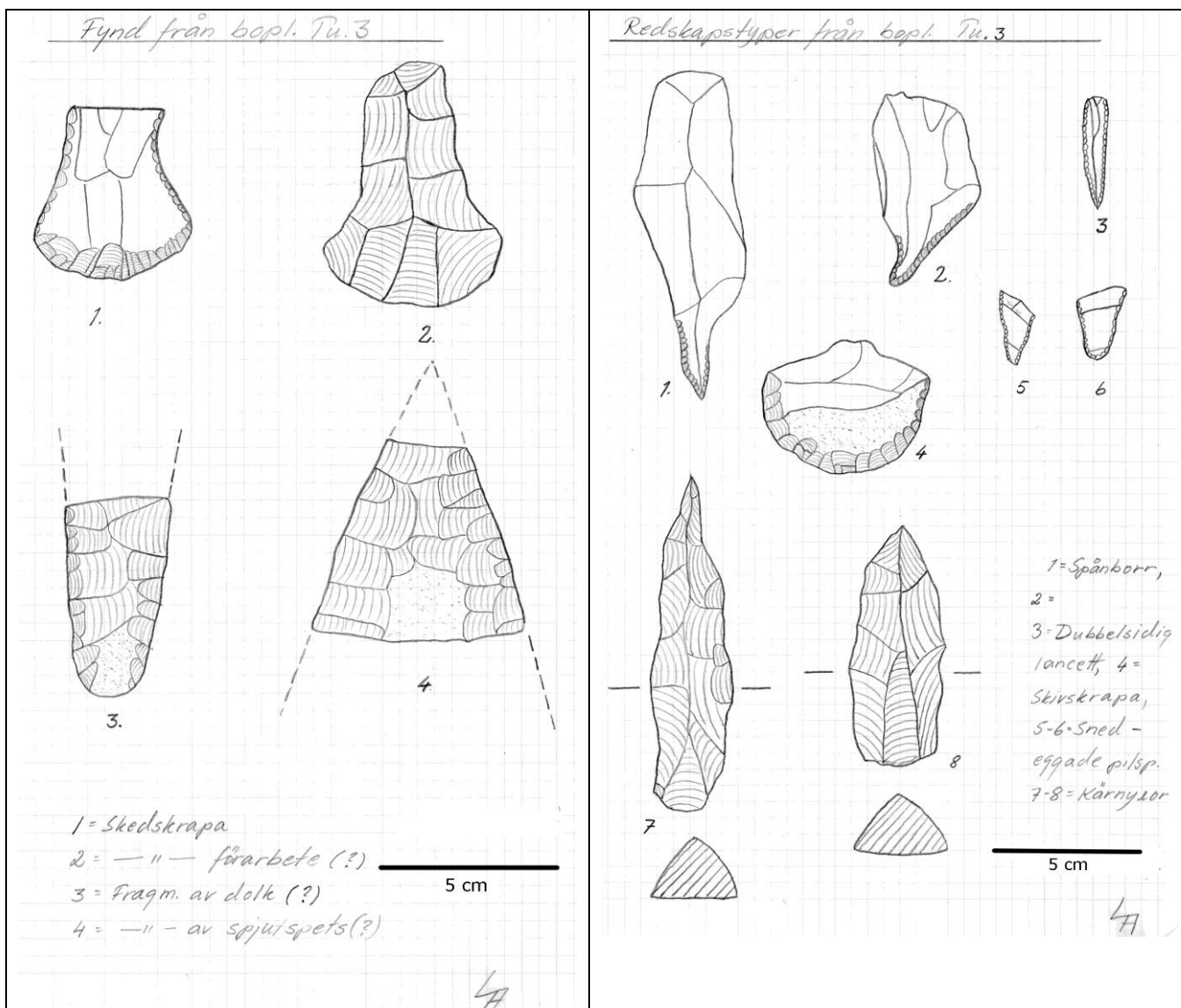
Jorden var här stenig med något inslag av flinta. De slagna flintorna var här ovanliga. Osäkra artefakter och eoliter var däremot talrika. Fyndplatsens nivå var 30 möh. Pga fyndplatsens storlek 300 x 400 m, höjd över havet och flintförekomst får fyndet närmast karaktäriseras som ett lösfynd.

Stenåldersboplatsen Tuve 3 (Tu3) i Tuve socken i Västergötland

Fyndplatsen:

Fyndmaterialet:

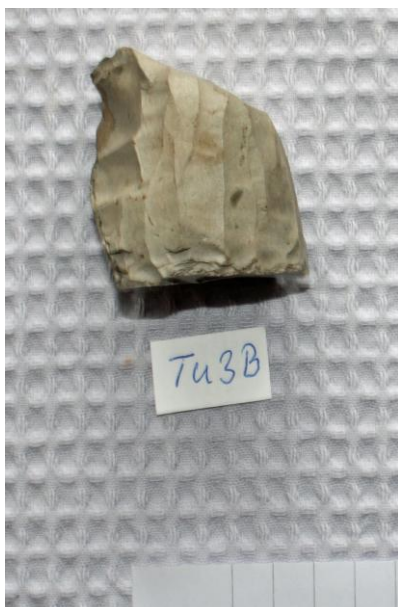

Fyndlista från stenåldersboplatsen Tuve 3

Nr	Fornsakstyp	Antal	Anm
1	Yxor		
a	Skivyxor		
b	Kärnyxor	5	
c	Lidhultsyxor		
d	Trindyxor		
e	Sandarnayxor		
f	Obest. bergartsyxo		
2	Borr och stötreddskap		
a	Blockborr		
b	Skivborr		
c	Spånborr	2	
d	Handspetsar		
e	Spetsredskap		
f	Eldslagningsstenar		

3	Skrapor		
a	Skivskrapor	5	
b	Spånskrapor	1	
c	Kärnskrapor		
d	Blockskrapor		
e	Skedformiga skrapor	2	
4	Spånredskap och mikroliter		
a	Hullingspetsar	1	
b	Snedspetsar		
c	Rombspetsar		
d	Näbbformiga spetsar		
e	Mickrospetsar		
f	Enkelsidiga lancetter		
g	Dubbelsidiga lancetter	1	
h	Spån med inhak		
5	Pilspetsar		
a	Spånpilspetsar med tånge		
b	Tväreggade pilspetsar	5	
c	Snedeggade pilspetsar	5	
d	Trekantiga pilspetsar	1	
6	Knivar		
a	Segmentknivar		
b	Spånnknivar		
c	Övriga knivar		
7	Kärnor		
a	Koniska spånkärnor	4	
b	Cylindriska spånkärnor	1	
c	Ensidiga spånkärnor		
d	Handtagskärnor		
e	Knutor		
f	Obest. kärnor	8	
8	Stickelredskap		
a	Hörnsticklar		
b	Hörnspetsar	1	
c	Mikrosticklar		
d	Övriga		
9	Knackstenar		
a	Av flinta	3	
b	Av bergart		
10	Ämnen		

a	Råämnen		
b	Förarbeten	5	Varav ett dolkliknande och ett till skära eller spjutspets
11	Slipstenar		
12	Obestämbare redskap		
a	Spånredskap		
b	Skiv och skärvredskap		
c	Redskapsfragment		
13	Spån och skärvor		
a	Stora spån		
b	Typiska spån		
c	Spån		
d	Mikrospån		
e	Skärvor och avfall		
14	Övrigt		
a	Dolk	1	Fragment ?
b	Spjutspets	1	Fragment ?

Stenåldersfynd Sörslätt Högen Säve socken

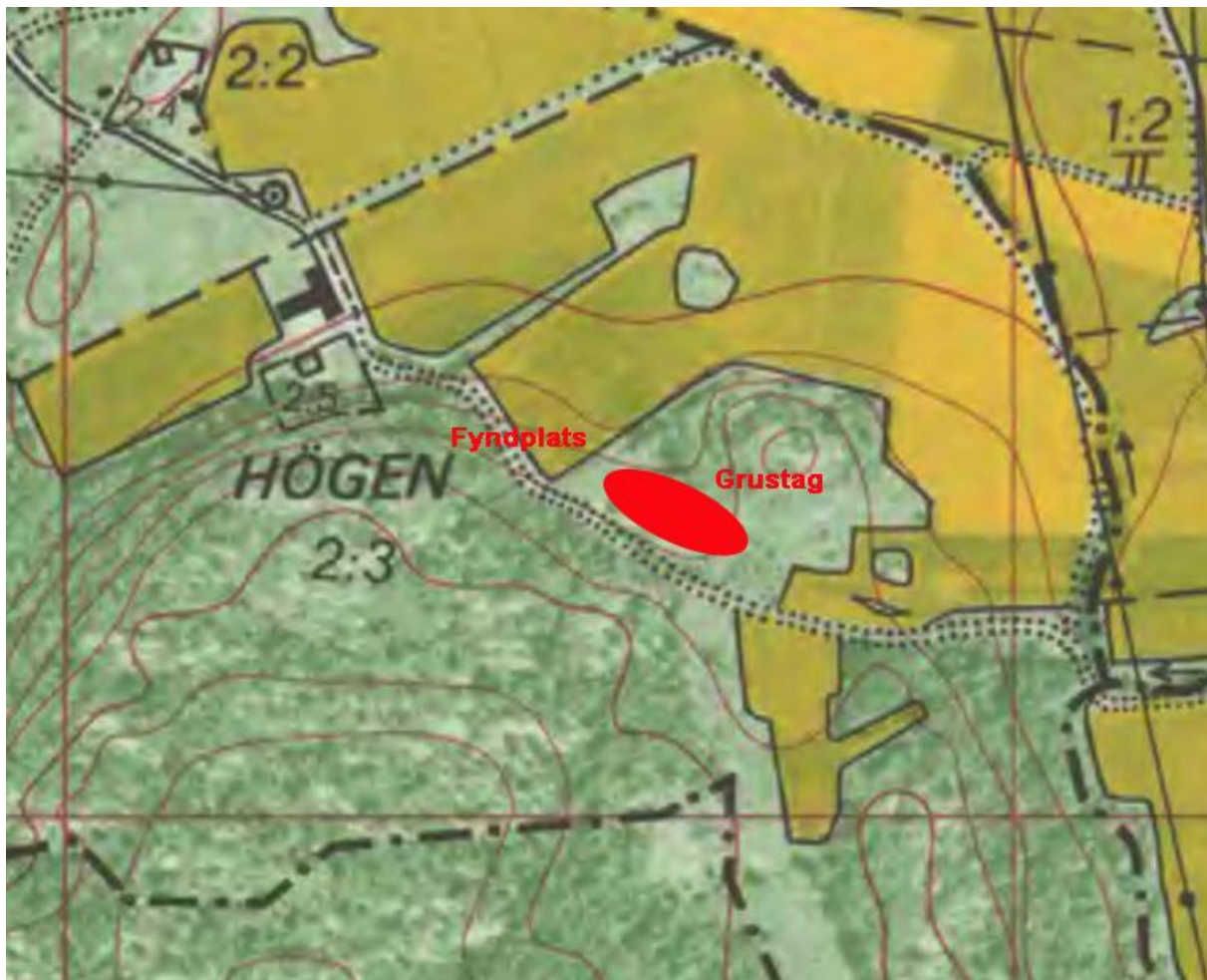
(Utdrag ur dagboksanteckningar)

1963-04-20 SH1

Läge: Nordsidan av det cirkelformade höjddpartiet norr Säv kyrka.

Geologiska förhållanden: Fyndet gjordes på vägen från grustaget. Vägen bestod av sten och sand. Den intilliggande åkern hade sten och sandinblandning. en del flintskärvor fanns på vägen och i grustaget.

Fynd: Ett eggfragment av en spetsovalformad kärnyxa (SH1-1-1B)

Stenåldersboplatser vid Gullö i Rödbo socken.

(Utdrag ur dagboksanteckningar)

Gullö 1 1964-03-2-09

Läge: Gullömassivet. På en åker Ö järnvägen, mitt emot saltskärmarna i Nordre älv, 5-10 möh.

Geologi: Sand och lerblandad jord.

Fynd: 1 st blockskrapa, 2 st skärvor med bearbetning.

Gullö 2: 1964-02-09

Läge: Gullömassivet. I ett grustag strax söder om den lilla tjärnen, 25-30 möh.

Geologi: Stark flintförekomst i vissa delar av grustaget. Strax under torven sågs spår efter härdar.

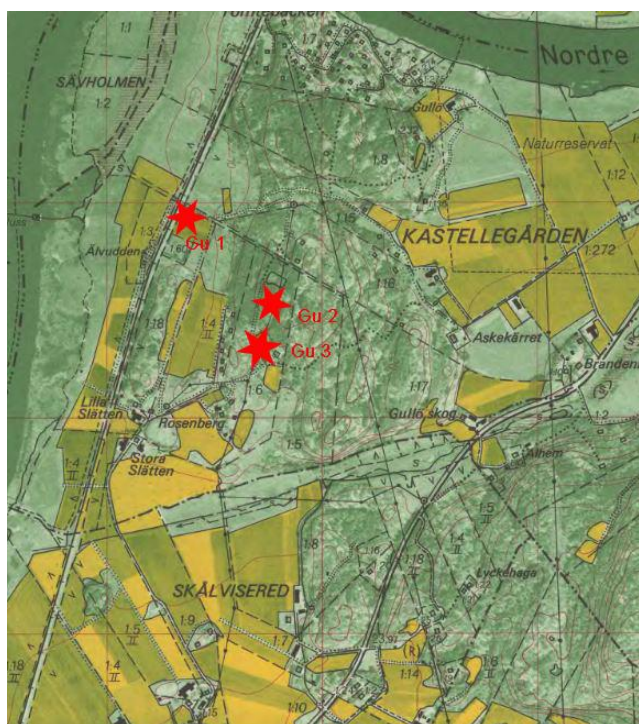
Fynd: 2 st spån med retusch. 1 st redskapsfragment.

Gullö 3: 1964- 04-05

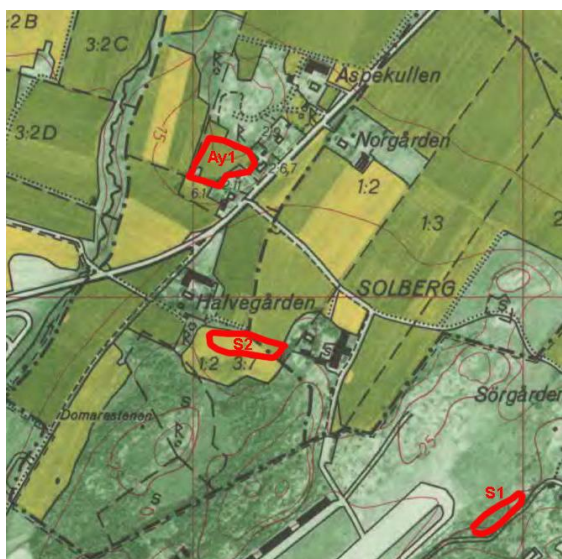
Läge: Gullömassivet. I en åker.

Geologi: Svagt sandblandad jord.

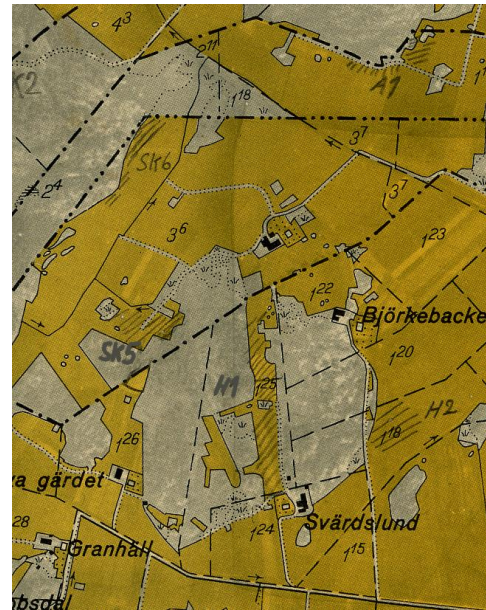
Fynd: 1 st handtagskärna, 1 st spån, 1 st flintskiva med bearbetning.

Askesby-Solberg

Holm 1 och 9

Fynd H1A

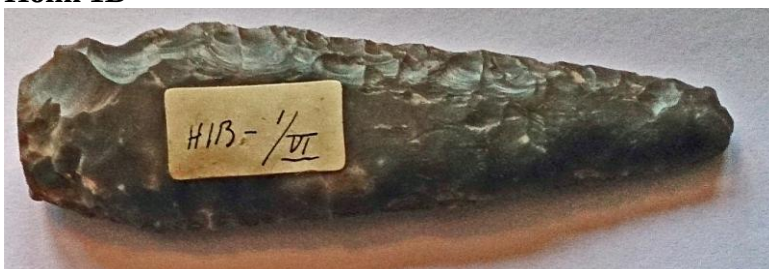
Fynd H1B

Fynd H1C

Holm 1B

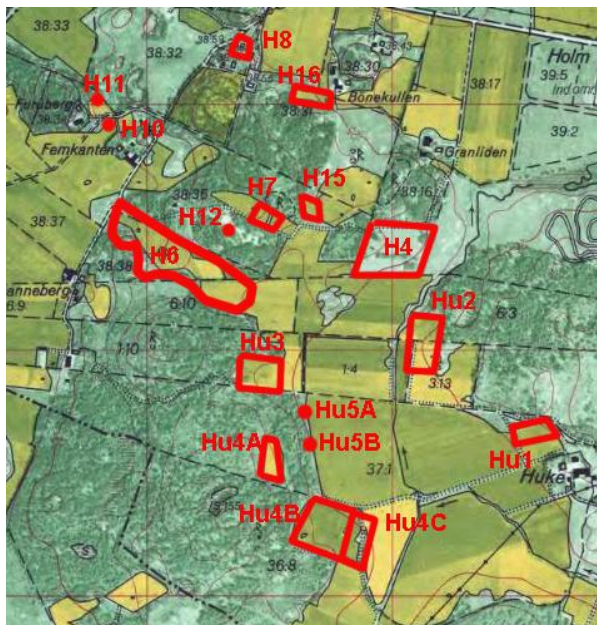
Holm 9

Skändla 5 vägs kärningen

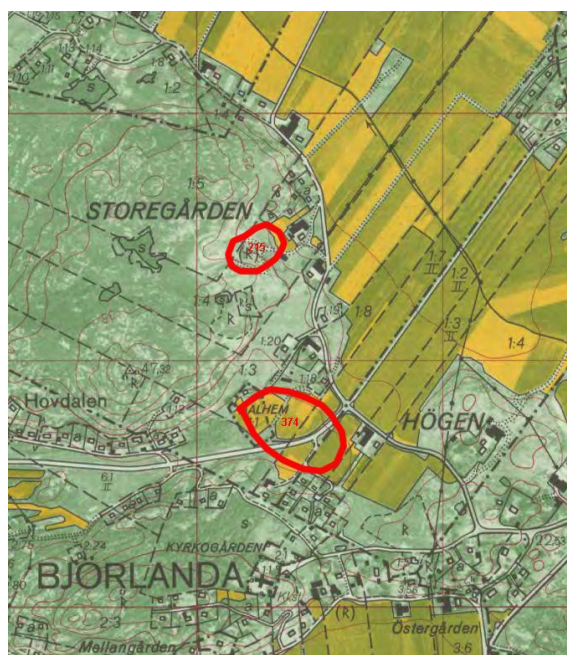
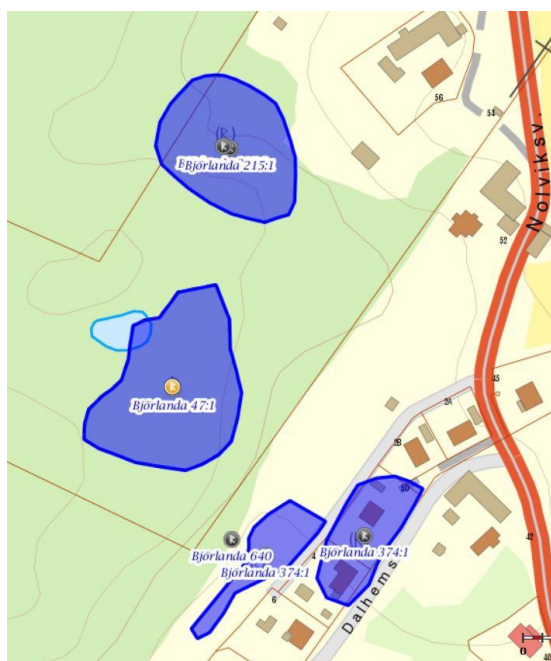
SV om Holmvägen (Holm-Huke)

Detaljbild

Björlanda

Björlanda 374:1

Björlanda 374:1

Boplats, delundersökt, bestående av 2 områden. Området i NO är ca 120x30-60 m (NO-SV) men kan fortsätta utanför markerat område i alla riktningar. Tidigare fynd av redskap, skärvor av flinta. Området SV är ca 85x5-25 m (NO-SV).

Revideringsinventering 1989: Området är starkt gräsbeväxt och inga besiktningar kan göras vid inventeringen 1989.

Tillägg dnr 321-4450-2000. Vid arkeologisk förundersökning 1992 och 1993 inom en ca 70x30 m (NNÖ-SSV) stort område påträffades enstaka flintredskap och 42 flintavslag.

Tillägg dnr 321-4055-2008: Vid arkeologisk förundersökning år 2007 ca 10 m Ö om boplatsens N del påträffades ett kulturlager och två anläggningar. Den ena var ett förhistoriskt stolphål, 0,6 m diam och 0,5 m dj. Direkt SV om stolphålet fanns ytterligare en grop. Fynd av flintavslag och 1 mynningskärra av keramik. Anläggningarna tillhör den gårdsmiljö som undersöktes år 2006 som daterades till romersk järnålder.

Tillägg dnr 3.4.2-1107-2017: Vid arkeologisk förundersökning år 2017 påträffades ytterligare ett område med boplatslämningar SV om den tidigare registrerade ytan. Området är ca 85x5-25 m (NO-SV) området påträffades härdgropar, kokgrop, övriga gropar, enstaka stolphål samt kulturlager med fynd. Fynden bestod av flintavslag, keramikskärvar och enstaka brända ben. Inom detta område är boplatset avgränsad. Med anledning av detta har boplatset utökats med ytterligare en geometri och består nu av två områden.

S-slutning vid bergets Ö sida. Betesmark och tomtmark.

215:1

215:1 (K) 783c Björlanda 1	
Platsen: (R)	Kartblad: 610
Boplats utan egentlig anläggning, gravar	
Art: Boplatslämning resp. gravanläggning	
Anlåt: sand och lertid anläggning	
By (Gård): Storegården 4197/67	1/4 o. 1/5
Ägare: Delundersökning av	
Postadr: 215 och 12546	Specialkarta: 1/10 62
Brukare:	Planer: 8.5m.
Postadr:	Fotos:
Fornlämningen benämnes: 25moh.	
Orienteringsuppgifter:	
Terränguppgifter: Ö-slutning av bergspoli (Pågående grustäkt) igen växt 1989	
Beskrivning: Boplatslämningarna utgjordes av utskap och avfall av flinta och bergart, vilka framkom dels i avslutning till den anläggade markytan, dels i avslutning till gravar.	
2) Gravanläggningarna utgjordes av 2 staket-ständade keramiksamlare med brända ben, samt ett helt lekställe med brända ben.	
3) Övriga anläggningar utgjordes av 10 st kol- eller stofflaskor, varav 6 var stansade en del av stofflaskorna innehåller i sin	
28/6 1989	OK

215:1 forts

nedre del rikligt med kolstycken.

Bayleton endast delvis
grävd. Se rapport.

Rev:-89
60-70 m N om markering på fotokarta
(R) påträffades vid inventeringen
1989 bearbetad flinta och avfall.
Platsen är ö-slutning av moränhöjd
och V kanten av gammalt grästug.

SAKORD: 1 boplus 1 D (R)
2 flator 1 U +
3 flator 1 U +

Kommentar: Riktat 2015:2 grävning med
den digitala karta vid Karlshamn. Rifer
Kartverksamhet K11 Fm15 2004-03-18/6067A

Tidigare anteckningar: GAM 12:5146 + 12:5131

Rapport GAM. RTH.
Dnr 4197/Raä. Dnr 508/69, GAM.
28.7.69.

Fradition: ATH dnr 6745/70
GAM dnr 53/74

47:1

T-T T5+BK-99 Nr 47 7B2c
Top kart (kigen) Kartblad: Björlanda 4
186-73 29/6/1964 6410

Art: Gräsfält

Antal: ca 20 frislutningar

By (Gård): Storgården S nr 1*

Ägare: 30moh

Postadr: Specialkarta:

Brukare: Planer:

Postadr: Fotos:

Fornlämningen benämnes:

Orienteringsuppgifter:

Terränguppgifter: Kän av bergsmark. Buktmark
beräknad med bing och enkla svar.

Beskrivning: Gräsfält ca 25-70 m (avg N-S)
bestående av ca 20 frislutningar. Dessa
utgörs av 1 hög och ca 19 frislutningar.
Högen är ca 17 m diam. och 1 m h.
Tydliga enkla stenar, 0,1-0,3 m st.
Enkelt stiva stenar, upp till 0,2 m st, i
längden 7 delar. I mitten av grop, 5 m diam.
och 0,5 m dj. Dessutom flera små och
mindre gropar i kanten, framförallt
i högens ö kant, som är skär genom
grävningsskär.

Skurättningar är 3-9 m diam och
0,1-0,4 m h. Överlappade
19/5 1964 28/6 1989/GK

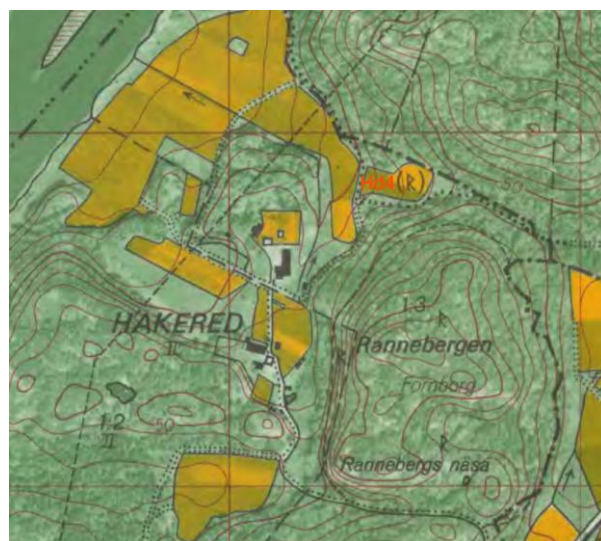
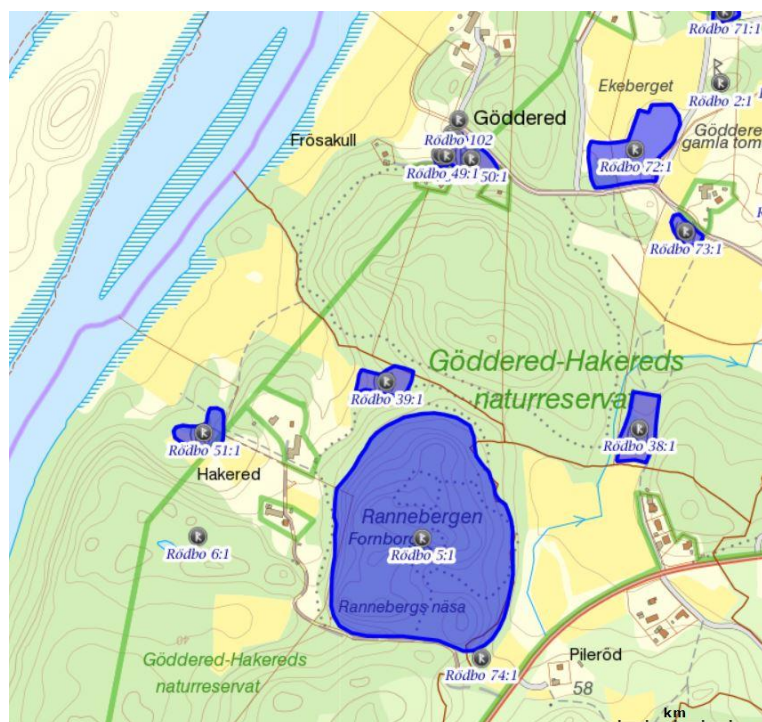
Fynd (215:1)

Fynd (374:1)

Hakered

39

(R) (Auskunft) Blad: 7B4e
A.P. Nr. 39 Kungälv SV

Art: (Boplats) Koordinat: x
y
25möh.

Antal: 1
Fastighet: Hakered
Namn:
Orientering:

Terräng: Gläp mellan berg i sluttning
mot V. Åker.

Beskrivning: Boplats av okänd ut-
sträckning dock minst ca 90 x 50 m
(Ö-V). Vid 1924 års inv.
påträffades i N kanten
talrika flintavslag

Ej besökt 1989.

51

(R) Blad: 7B4e
A.P. Nr. 51 Kungälv SV

Art: (Boplats?) Koordinat: x
y
15-20möh

Antal: 1
Fastighet: Hakered
Namn:
Orientering:

Terräng: Svallgrussluttning åt NV, i Ö och
SV begränsad av bergspartier. Åker.
Mot NV är en öppning mellan två
små berg ner mot Nordre ålv.

Beskrivning: Boplats (?)
av okänd utsträckning, dock minst
ca 100 x 40 m (Nö-sv). På grund av
vegetationen kunde vid inventeringen
inga observationer göras
På platsen har tidigare observerats
slogna flinta
Era boplateläge.

Ej besökt 1989.

Fynd

